

**TÜRK MÜZİĞİ ROMANTİK DÖNEM
BESTEKÂRLARINDAN
HACI ARİF BEY VE AVNİ ANIL
BESTELERİNDE KADIN UNSURU
ÜZERİNE BİR İNCELEME**

Beyza ÖZKOÇ
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Safiye YAĞCI
Haziran, 2023
Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZİK ANASANAT DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRK MÜZİĞİ ROMANTİK DÖNEM
BESTEKÂRLARINDAN HACI ARİF BEY VE AVNİ ANIL
BESTELERİNDE KADIN UNSURU ÜZERİNE BİR
İNCELEME**

Hazırlayan
Beyza ÖZKOÇ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Safiye YAĞCI

AFYONKARAHİSAR 2023

ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**Türk Müziği Romantik Dönem Bestekârlarından Hacı Arif Bey ve Avni Anıl Bestelerinde Kadın Unsuru Üzerine Bir İnceleme**” adlı çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde bilimsel etik kurallara ve atıf gösterme ilkelerine riayet ettiğimi belirterek aksi bir durumun tespiti hâlinde sorumluluğun tamamen bana ait olduğunu kabul, beyan ve taahhüt ederim.

21/06/2023

İmza

Beyza ÖZKOÇ

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ENSTİTÜ ONAYI

Öğrencinin	Adı- Soyadı	Beyza ÖZKOÇ
	Numarası	200651118
	Anabilim Dalı	Müzik
	Programı	Müzik
	Program Düzeyi	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Sanatta Yeterlik
Tezin Başlığı		Türk Müziği Romantik Dönem Bestekârlarından Hacı Arif Bey ve Avni Anıl Bestelerinde Kadın Unsuru Üzerine Bir İnceleme
Tez Savunma Sınav Tarihi		21.06.2023
Tez Savunma Sınav Saati		10:00

Yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez, Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek ☒oy birliği – ☐oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Elbeyi PELİT
MÜDÜR

Bu tez, Enstitü Müdürlüğünce kontrol edilerek, elektronik imza kullanılarak onaylanmıştır.

ÖZET

TÜRK MÜZİĞİ ROMANTİK DÖNEM BESTEKÂRLARINDA HACI ARİF BEY VE AVNİ ANIL BESTELERİNDE KADIN UNSURU ÜZERİNE BİR İNCELEME

Beyza ÖZKOÇ

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZİK ANASANAT DALI

Haziran, 2023

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Safiye YAĞCI

İnsan yaşamında büyük bir yer edindiği düşünülen müzik, içerisine dâhil olduğu her sanat dalına sağladığı etkileri gözlemleyebilmek adına, araştırılması gereken bir sanat dalı olarak görülmektedir. İnsanların duygu ve düşüncelerini dışa yansıtabilmek için sanat dallarına başvurdukları, yapılan sanatsal çalışmalarda kendini göstermektedir. Türk Müziğine bakıldığı zaman dönemin musikişinasları bu konuya örnek teşkil edecek şekilde eserler ortaya koymuşlardır. Duygu yoğunluğuna sebep olan önemli unsurlardan biri de kadın teması olmuştur. Bestelenen eserlerin güfte bölümü incelendiğinde kadının hayattaki yeri esere yansıtılmıştır. Güfte içerisindeki kadın etkeni esere şekil vermektedir. Aynı dönemde yaşamış olan Hacı Arif Bey ve Avni Anıl'ın bestelerinde görülen kadın algısının güftelere yansıyan tarafının incelenip karşılaştırılması bu araştırmanın konusunu oluşturmaktadır. Hayata, sanata, insanlığa konu olan kadın unsurunun eserlerde ne şekilde işlenip, eserlere nasıl yansıdığı araştırmanın amaçları arasındadır. Nitel bir araştırma olan bu çalışma, betimsel araştırma yöntemine dayanmaktadır. Araştırmada veri toplama yöntemi olarak literatür tarama kullanılmıştır. Literatür tarama neticesinde ortaya çıkan veriler ışığında değerlendirmeler ve sınırlılıklarda belirtilen eserler üzerinde içerik analizi yapılmıştır. Sonuç olarak aynı dönemde yaşamış olan iki bestekârın eser analiz edilmiş; farklılıkları veya benzer tarafları tespit edilip yorumlanmıştır. Bestekârların yaşadıkları dönemin etkisiyle de kendilerine edinmiş oldukları üslup ve tavrın eserlerine yansımaları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Hacı Arif Bey, Anvî Anıl, kadın.

ABSTRACT

A RESEARCH ON FEMALE FACTOR IN COMPOSITIONS OF THE TURKISH ROMANTIC PERIOD COMPOSERS HACI ARİF BEY AND AVNİ ANIL

Beyza ÖZKOÇ

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF MUSIC**

Advisor: Assist. Prof. Dr. Safiye YAĞCI

Music, which is thought to have a great place in human life, is seen as a branch of art that needs to be researched in order to observe the effects it has on every branch of art it is included in. It shows itself in artistic works that people apply to branches of art in order to reflect their feelings and thoughts. When we look at Turkish Music, the musicians of the period produced works that set an example for this subject. One of the important elements that caused the intensity of emotion was the theme of women. When the lyrics section of the composed works is examined, the place of women in life is reflected in the work. The female factor in the lyrics forms the work.

The subject of this research is to examine and compare the perception of women in the compositions of Hacı Arif Bey and Avni Anıl, who lived in the same period, as reflected in the lyrics. How the woman fact, which is the subject of life, art and humanity, is processed in the works and how it is reflected in the works are among the aims of the research. This study, which is a qualitative research, is based on the descriptive research method. Literature review was used as a data collection method in the study. Content analysis was carried out on the works specified in the evaluations and limitations in line with the data obtained as a result of the literature review. As a result, the works of two composers who lived in the same period were analyzed; differences or similarities have been identified and interpreted. It has been tried to reveal the reflections of the style and attitude that the composers acquired under the influence of the period in which they lived.

Keywords: Hacı Arif Bey, Anvi Anıl, women.

ÖN SÖZ

Hiçbir başarı tesadüf değildir, disiplin özveri ve düzenli çalışmayı gerektirir. Hayatta birçok şeyde olduğu gibi çalışma evresi de yalnızlıkla var olmamaktadır. Bu çalışmam süresince benden hiçbir yardımı esirgemeyip, bana tecrübeleriyle yol gösteren sayın danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Safiye Yağcı hocama, hayatımın her anında varlıklarını hissettiğim bana hep destek olan sevgili anne ve babam Elif, Sefa YETİM'e, sevgili abim Mehmet ERTUĞRUL'a ve ömrümün sonuna kadar hep yanımda olmasını istediğim eşim Özkan Özkoç'a sonsuz teşekkürlerimi borç bilirim.

Beyza ÖZKOÇ
2023, Afyonkarahisar

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI	ii
ENSTİTÜ ONAYI	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. TÜRK MÜZİĞİNE GİRİŞ	2
2. TÜRK MÜZİĞİNDE DÖNEMLER	3
2.1. HAZIRLIK VE OLUŞUM DÖNEMİ	3
2.2. KLASİK ÖNCESİ (PREKLASİK) DÖNEM	4
2.3. KLASİK DÖNEM	4
2.4. NEO- KLASİK DÖNEM	5
2.5. ROMANTİK DÖNEM	5
2.6. REFORM DÖNEMİ	5
3. TOPLUMSAL CİNSİYET	7
4. SANATTA KADIN	8
5. MÜZİK VE KADIN	9
6. TÜRK MÜZİĞİNDE KADIN	11
7. HACI ÂRİF BEY	12
7.1. HACI ÂRİF BEY'İN HAYATI	13
7.2. HACI ÂRİF BEY'İN ESERLERİ	17
7.3. HACI ÂRİF BEY'İN TÜRK MÜSİKİSİNE KATKILARI	30
8. KÜRDİLİHİCAZKÂR MAKAMI	31
9. MÜSEMMEH USÛLÜ	32
10. AVNİ ANIL	33
10.1. AVNİ ANIL'IN HAYATI	34
10.2. AVNİ ANIL'IN ESERLERİ	36
10.3. AVNİ ANIL'IN TÜRK MÜSİKİSİNE KATKILARI	42

İKİNCİ BÖLÜM

METODOLOJİ

1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	43
2. ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLIKLARI	43
3. ARAŞTIRMANIN ALT PROBLEMLERİ	43
4. YÖNTEM	44
4.1. VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ	44
5. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ	45
6. İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR	45
6.1. MAKALELER	45

6.2. BİLDİRİLER	46
6.3. TEZLER	46
6.4. KİTAPLAR	47

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

1. BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR.....	48
2. İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR	49
3. ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR	50
4. DÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR	56
5. BEŞİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR	69
6. ALTINCI ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR.....	70
7. YEDİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR	71
8. SEKİZİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR.....	78
9. DOKUZUNCU ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR.....	87
SONUÇ	90
KAYNAKÇA.....	92

GİRİŞ

Kadın, dünya üzerinde biçilmiş rolleri üzerine giyerek varlığıyla hayatın her anında konu olabilmektedir. Kadın dünya üzerinde hem anne hem eş, hem bir ailenin parçası veya başarılarla imza atan üretken bir canlı olabilmektedir. Yazılan şiirler, kitaplar ekranda gösterilen film veya diziler kadının hayatın içindeki yerinden bahsedip kadını konu edebilmektedir. Bir ressam kadını sanatına yansıtıp onu kaleme alabilmektedir, sanatın vazgeçilmez dallarından olan müzikte de kadın güzelliğiyle, kişide oluşturduğu hasret ve vuslat duygusuyla, acısıyla, aşkıyla güftelerde ve bestelerde yer almıştır.

Yaşam içerisinde hayatın her anında müziğe ihtiyaç duyulduğu yapılan çalışmalarda ve toplumların kültür yaşayışlarının içerisinde kendini göstermektedir. Toplumlar Müziği hayatlarının birçok yerine dâhil etmişlerdir. Türk toplumuna baktığımız zaman; düğün, doğum, eğlence, savaş gibi yaşam içerisinde iletişimi destekleyecek olaylara yer verilmiştir.

Yapılan çalışmalarda Türk müziğine katkılarından bahsedilen 19. ve 20 yüzyıllarda yaşamış olan bestekârlarından Hacı Arif Bey ve Avni Anıl günümüze birçok eser bırakmıştır. Hacı Arif Bey Klasik Türk müziği bestekârlarından olup Klasik Türk Müziğine besteleri hariç makam ve usûl terkipleriyle de katkı sağlayan bir bestekâr olarak bilinmektedir. Avni Anıl ise Hacı Arif Bey gibi günümüze gelen birçok eseriyle bestekâr özelliğiyle öne çıkmakla birlikte radyo sanatçılığı ve eğitimci kişiliği ile de Türk müziğine katkıları olmuş bir bestekârdır.

Her iki bestekârın güftelerinde de yaşanan dönem şartları, güfteyi kaleme alırken duygu ve düşünceleri veya nasıl bir iç dünyada yaşadıkları eserlerine yansımıştır. Güftelerinde bestekârda iz bırakan kadın motiflerini de görebilmek mümkün olabilmektedir. Besteyi kaleme almaya sebep olan kişi güzelliğiyle, mesafesiyle veya yakınlığı ve yaşattığı aşk ile güfteye konu olmuştur. Yaşanılan dönem şartlarında kadın algısının güftelere nasıl yansıdığını eser analizleriyle gün yüzüne çıkarıp yorumlayabilmek mümkün olabilmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. TÜRK MÜZİĞİNE GİRİŞ

Dünyanın ve insanlığın var olduğu dönemlerden bu yana müzik hayatın bir parçası olmaya başlamıştır. Doğadaki seslerden başlayıp, insanın günlük hayatta yaşamını idame ettirdiği her eylemde müzik ve ses kaçınılmazdır.

Müzik kelimesinin Yunan kökenli olduğu ve “musiketechné” yani perilerin lisanı kelimesinden geldiği söylenmektedir. En yaygın tabiriyle müzik, duygu ve düşüncelerin düzenli seslerle ifade edilmesi şeklinde ifade edilmektedir. Bir başka pencereden bakılacak olursa insanlar kelimelerle söyleyemediği duygu ve düşüncelerini müzik biçimiyle ifade etmiştir. Uçan, bu konuya şöyle değinmektedir: “Müzik, duygu, düşünce, izlenim ve tasarımları ve başka gerçeklerin de katkısıyla belli durum, olgu ve olayları, belli bir amaç ve yöntemle, belirli bir güzellik anlayışına göre birleştirilerek, biçimlendirilmiş seslerle işleyip, anlatan estetik bir bütündür. Herkesin anlayabildiği ve anlayabileceği yegâne dildir” (Uçan, 1977: 14).

“Bütün mûsikîlerin kaynağında olduğu gibi Türk mûsikîsinin kaynağında da insan sesi önemli bir yer tutmaktadır. Türklerde insan sesi önceleri büyü, sonra dinî mûsikîde, daha sonra askeri mûsikîde, son olarak da sanat amaçlı kullanılmaya başlanmıştır” (Kaçar, 2012: 3).

Bu durumu Tekin, şu sözlerle ifade etmektedir; “İlkel insanın konuşmayı öğrenmeden önce bazı sesleri ritmik hareketlerle anlaştırmaya çalıştığından yola çıkarak müzik varlığının insanoğlunun varlığıyla beraber düşünmenin daha doğru olduğu şeklinde ifade etmektedir” (Tekin, 2015: 16).

Türk müziği, kültürel değerlerimizi yansıtmak açısından önemli bir rol üstlenmiştir. Türkiye, müzik çeşitliliği açısından zengin bir ülkedir. Türk müziğinin çeşitliliği, kültürel değerlerin zenginliğini kanıtlar niteliktedir. Müzik geçmişimiz Türklerin varlığını kanıtladığı üç kıtaya dayanmaktadır. Türklerin henüz Anadolu’ya yerleşmeden önce birçok kültürle etkileşim içerisinde olduğu yazılı kaynaklarda ifade edilmektedir. İslamiyet’in kabulünden sonra çeşitli Müslüman topluluklarının birbirleriyle etkileşim halinde olmaları Türk Müziğinin ilerleyişine ve gelecekteki mevcut durumuna zemin hazırlamıştır (Can, 2009: 64).

İnsanlığın bedeni ve ruhu arasında bir bağlantı noktası olan müzik duyguları ifade etme biçimi olarak kullanılan araçlardır. Bu bağlantı geçmişten günümüze gelen bestekârların ortaya koymuş olduğu eserlerde görülebilmektedir.

2. TÜRK MÜZİĞİNDE DÖNEMLER

Yaşamda birçok şeyde olduğu gibi müzik de devamlı değişim ve gelişim halinde ilerlemiştir. Farklı dönem isimleriyle şekil alıp, her dönemde değişen müzik yapıları görülebilmektedir. Onur Akdoğu'nun, Türk müziğini tarihsel olaylara göre sınıflaması şu şekildedir; Oluşum Dönemi, insanın ortaya çıkışından İstanbul'un fethine kadar geçen zamanı kapsamaktadır. Gelişim Dönemi, 1453 yılından Lale Devrinin bittiği 1730 yılına kadar olan dönemi içine almaktadır. Doruk Dönemi, 1730 yılından mehterhanenin kapatıldığı 1826 yılları arasında yaşanmıştır. Değişim Dönemi, 1826 yılı ile başlayıp Cumhuriyetin kuruluşuna kadar süreyi kapsamaktadır. Atılım Dönemi 1923 ile Hüseyin Sadedin Arel'in İstanbul Belediye Konservatuvarına atandığı 1943 yılları arasını içine almaktadır. Yeni Dönem ise 1943'ten günümüze kadar gelen süreyi ifade etmektedir (Akdoğu, 1998: 4).

Türk müziğinin tarihsel seyir sürecini dönemlere ayıran bir diğer müzik insanı da Cinuçen Tanrıkorur'dur. "Osmanlı Dönemi Türk Musikisi" adlı kitabında Türk müziği dönemlerini "İslam'dan Önce Türk Müziği ve İslam'dan Sonra Türk Müziği" ile "Osmanlı Öncesi ve Osmanlı Dönemi" olmak üzere iki ana başlıkta incelemiştir.

2.1. HAZIRLIK VE OLUŞUM DÖNEMİ

Türk Müziğinin dönem anlayışları diğer müzik türlerine göre farklılık göstermektedir. Bu konuda Onur Akdoğu şöyle bir dönem yaklaşımı ile Türk Müziğini dönemselleştirmiştir:

1.Oluşum Dönemi: Bu dönem, insanın dünya üzerinde ilk ortaya çıkışından, Türklerin İstanbul'u aldığı 1453 yılına kadar geçen zaman dilimini kapsar.

Oluşum dönemi, aşağıdaki evreleri içerir:

a) Birinci Evre: İnsanın ilk ortaya çıkışından, Türklerin oluşturduğu ilk devlet olan Hun Devleti'nin kurulduğu MÖ 3.yy' a kadar geçen zaman dilimini içerir. Bu evre, aynı zamanda tüm ulusların ortak evresi olma özelliğini göstermektedir.

b) İkinci Evre: Hun Devleti'nin kurulduğu MÖ 3.yy'dan, Türklerin büyük bölümünün İslamiyet'i kabul ettikleri 10.yy'a kadar geçen zaman dilimini kapsar.

c) Üçüncü Evre: İslamiyet'in Türkler tarafından kabul edildiği 10. yy'dan, Osmanlı Devleti'nin kurulduğu 1299 yılına kadar geçen zaman dilimini içerir.

d) Dördüncü Evre: Osmanlı Devleti'nin kurulduğu 1299 yılından, İstanbul'un Türkler tarafından alındığı 1453 yılına kadar geçen zaman dilimini içerir.

2. Gelişim Dönemi: 1453 yılından, Lale Devri'nin bitimi olan 1730 yılına kadar geçen zamanı kapsar.

3. Doruk Dönemi: 1730 yılından, Mehterhanenin kaldırılarak, yerine, batılı anlamda bando tahkiminin kurulduğu 1826 yılına kadar geçen zaman dilimini içerir.

4. Değişim Dönemi: 1826 yılından Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu 1923 yılına kadar geçen zaman dilimini kapsar.

5. Atılım Dönemi: 1923 yılından, Hüseyin Sadeddin Arel'in İstanbul Belediye Konservatuvarı'na atandığı 1943 yılına kadar geçen zaman dilimini içerir.

6. Yeni Dönem: 1943 yılından günümüze kadar geçen zaman dilimini kapsar. (<http://www.arsiv2007.musikidergisi.net/?p=44>).

2.2. KLASİK ÖNCESİ (PREKLASİK) DÖNEM

18. yüzyılın sonlarına doğru başlayan 18. yüzyılın başlarına kadar devam eden süreyi kapsamaktadır. Bu süre zarfı içerisinde Yıldırım Beyazıt'tan II. Murat'a kadar tahtta kalmış olan padişahlar, Osmanlı dönemi padişahları olarak kültürel faaliyet gösterip, sanat alanında yapılan çalışmaları desteklemiş olduğu söylenmektedir.

Bu dönemde Klasik Türk Müziği tarihine hoca olarak geçen Abdülkadir Meragi'nin var oluşu, eserlerinde Türk Müziğinin klasik teorisine ve İslam müziğine ilişkin bilgileri o döneme kazandırmış olduğu ifade edilmektedir. 17. yy'ın klasik öncesi dönem içinde bestecilik alanında adımlar atılıp, ilerleyiş göstermiş olduğu gözlemlenmektedir. Klasik öncesi döneme ismini yazdırabilen bazı bestekârlar şu şekildedir; Abdülkadir Meragi, Şehzade Korkut, Ladikli Mehmet Çelebi, Gazi Giray Han, Ali Ufki Bey, Hafız Post, Dilhayat Kalfa, Buhûrî Zâde Mustafa İtrî Efendi, gibi isimler dönem için örnek gösterilebilen bestekarlardır (Berker, bt.: 152-157).

2.3. KLASİK DÖNEM

Klasik dönem İtrî'den (ö. 1711) Hamamizade İsmail Dede'ye (ö. 1846) kadar olan dönemi kapsamaktadır. Türk dünyasında durağanlığın baş gösterdiği, batı kültürünün

varlığını kanıtlayıp, üstünlüğünü gösterdiği, Avrupa Barok ve Rokoko etkilerinin Osmanlı sarayında görülmeye başlandığı, medrese eğitiminin gerilemesi ve kültür hayatının önceki dönemlere kıyasla parlaklığını kaybettiği dönem olarak nitelendirilebilir. Klâsik şiirin Nedim (ö.1730) ile birlikte büyük gelişme gösterdiği bu dönem Şeyh Gâlip (ö.1799) ile birlikte son bulmuştur. Türk Müziğinde Buhûrizâde Mustafa İtri (ö.)’nin emekleriyle özellikle bestecilik alanında büyük adımlar atıldığı bazı kaynaklarda belirtilmektedir. 1730 yılından, Hammâmizâde İsmail Dede Efendi’nin 1846 yılındaki vefatına kadar gelen zaman ise son klasik dönem olarak adlandırılmıştır (Berker, bt.: 157-159).

Klasik dönemin önem niteliği taşıyan durumlarından biri ise III. Selimin tahta çıkmış olmasıdır. Şeyh Abdülbaki Nasır Dede (ö.1821) onun emri ile ebced notasını günümüze uyarlamış ve yüzlerce eseri “Tahririye” adlı yapıtında toplamış ve bu eserlerin yok olmalarını önleyerek günümüze kadar gelmesine katkıda bulunmuştur.

2.4. NEO- KLASİK DÖNEM

Hem klasik hem de neo-klasik dönemde görülen Hammâmizâde İsmail Dede Efendi (1778-1846) ile başlayan bu dönem, Hacı Arif Bey’e (1831-1885) kadar olan süreyi kapsamaktadır. Besteciler klasik tavrılarından ayrılarak, büyük formda eserler bestelemek yerine, küçük formda eserler bestelemeye başlamışlardır. Özellikle şarkı formunda yazılmış eserler ön plana çıkmaktadır (Berker, bt.: 159-160).

2.5. ROMANTİK DÖNEM

Hacı Arif Bey’ den (1831- 1834) Hüseyin Sadettin Arel’e (1880- 1955) olan süreyi kapsayan yaklaşık yarım asra uzanan romantik dönemin bazı özellikleri mevcuttur. Gelişen ve değişen toplum, eserlerde büyük formda eserler vermek yerine küçük formda eserlerin tercih edilmesi, III. Selim döneminden bu yana üzerinde çalışılan şarkı formunun ön plana çıkması, yoğun klasik tavır üslubunun yanı sıra, duygu inceliğine önem verilen ulusal ve geleneksellikten kopmadan yeni yaklaşımların süre gelmesi bu özellikler arasında sıralanabilir (Berker, bt.: 160-161).

2.6. REFORM DÖNEMİ

Hüseyin Saadettin Arel’den (1880- 1955) günümüze kadar gelen süreyi kapsamaktadır. Osmanlı imparatorluğunun son dönemlerine doğru gelen Batılılaşma isteği, Tanzimat sonrası çıkan kültürel çatışmalar Enderun’un kapanmasına sebep olmuştur. Bu sebepten dolayı Klasik Türk Müziği devlet desteğinden eksik kalmış, kendi

haline bırakılmıştır. Siyasi ve kültürel açıdan karmaşık ve ilgisiz dönem geçiren Osmanlının, Cumhuriyetin ilk dönemlerinde Klasik Türk Müziği adına yeni bir boyut kazandığı ifade edilmektedir. Darülelhân kurumundan Türk Müziği tedrisatı kaldırılarak, ismi konservatuvar olarak değiştirilmiştir. Ziya Gökalp'in başlatmış olduğu bir hareketle (1876-1924) Klasik Türk Müziği aleyhinde olan çalışmalar giderek hız kazanmıştır ve Klasik Türk Müziğinin radyolarda çalınması yasaklanmıştır. Bu durumlar vesilesiyle arka plana atılan Klasik Türk Müziği yurdun birçok yerinde kurulan cemiyetler ve ev toplantıları sayesinde bir nebze de olsa varlığını korumaya ve gelişmeye devam edebilmiştir. Bunu takiben 1976 senesinde, Devlet Türk Mûsikîsi Konservatuvarı ve Kültür Bakanlığı Klasik Türk Mûsikîsi Korosu kurulmuştur. Kurumların zaman içerisinde sayıları giderek artmıştır. Konservatuvarın üniversitelere bağlanmasından sonra ise yurdun her şehrinde üniversiteye bağlı konservatuvarlar açılmışlardır. Cumhuriyetin ilk dönemlerinden ne kadar neo-klasik tavrı sürdürmeye devam etmek isteseler de Hacı Arif Beyin öncülüğünü yaptığı tavrın yaygınlaşmaya başladığı görülmektedir. Fasil tarzıyla birlikte, solistlerin kabiliyetlerini gösterebildikleri şarkılar yapıldığı görülebilmektedir. Zaman içerisinde plağın yaygınlaşması, halkın beğendiği müzik tarzı zamanla sanat kaygısının önüne geçmesine sebep olmuştur. Fantezi tarzında eserler yapılmaya başlamıştır. Önceki dönemlerde var olan fasıl üslubunun devam etmesiyle birlikte, sade bir icra ve anlaşılır bir üslup getirebilmek için klasik korolar terkip edilmiştir. Yine aynı şekilde sade icrayı ve anlaşılır bir üslubu benimseyen topluluklar sayesinde solo konserler verme geleneği başlamıştır. Zamanla şekil alıp yozlaşan sade üslup ve icra teknikleri yerine, eğlenceye yönelik konser ve icralar görülmeye başlanmıştır. Sonuç olarak Klasik Türk Müziğinin, Devlet konservatuvarları, Müzik dernekleri veya küçük müzik toplulukları, belirli bir oranda TRT bünyesinde yetişmiş olan gençler ve onların gelişiminde fayda sağlayan hocalar tarafından icra edilmiş oldukları görülmektedir (Körükçü; 1998'den akt. Ay, 2018: 12).

İnsanlığın var olduğu yıllardan bugüne kadar müzik hayatın bir parçası olmuştur. Gerek hayatı idame ettirebilmek adına bir teknik, gerekse duyguları ifade edebilme şekli olarak görülmüştür. Müziğin ilerlemesine öncülük eden isimler her dönem değişkenlik gösterip, kendi üsluplarına göre müziğe yön vermişlerdir. Her öncü kendinden önceki benimsenmiş tavrın olumlu ve olumsuz yönlerini değerlendirerek üzerine yenilerini eklemiştir. Her farklılık müzik adına başka bir boyut kazanıp, değişimini ve gelişimini sürdürebilmiştir.

3. TOPLUMSAL CİNSİYET

Toplumsal cinsiyet, kadın ve erkek ifadesi ile ikiye ayrılan, yaşam üzerinde bize sunulmuş rollerin iki birey üzerinde farklılıklar gösterdiği, geleneksel yaşamdan modern zamana değişim gösteren, kadın ve erkek olarak arasında farklılıklar barındıran bir durum olarak nitelendirilebilir.

Diğer bir deyişle cinsiyet, toplumda var olan kültür içerisinde kadın veya erkek olmayı, biyolojik cinsiyetine göre yüklenmiş olan anlamları ve beklentileri ifade etmektedir (Dökmen, 2015: 20).

Boyacı'ya göre, biyolojik cinsiyet ve toplumsal cinsiyet birbirlerinden farklı, diğer bir taraftan da birbirleriyle bağlantılı durumdadır. Biyolojik yapıdan bakıldığında zaman cinsiyet fiziksel ve genetik farklılıklara vurgu yaparken, toplumsal cinsiyet ise kadınlık ve erkeklik durumunu ifade etmektedir. Özetle toplumsal cinsiyet algısı biyolojinin baskısı sonucu değil, toplumsal süreçlerin işleyişi ile ilişkilendirilmektedir (Boyacı, 2018: 18).

Yere ve zamana göre farklılıklar göstermesine karşın toplumsal cinsiyete dair eşitsizlik koşullarının ortak özellikleri bulunmaktadır. Bazı nedenlerden dolayı toplum, kadını kamusal alanlardan uzaklaştırıp erkek egemenliğinin var olmasına zemin hazırlamaktadır. Kadının toplumsal konumunun sosyal, ekonomik ve siyasal açıların belirlediği bilinmektedir. Aynı zamanda tarih boyunca tüm dünyada kadının sosyal statüsünün sadece özel alanlarla sınırlandırıldığı da bilinmektedir (Sarıkara ve Özer, 2015: 98).

Cinsiyet kavramı, biyolojik olarak kadın ve erkek ayrımını ifade ederken; toplumsal cinsiyet ise erkeklik ile kadınlık arasında toplumsal bakımdan eşitsiz bölünme olarak tabir edilmektedir. Fakat bu kavram ilk ortaya çıktığı zamanlardan bu yana değişiklik göstermiş ve sadece bireysel kimliği tanımlamakla kalmayıp; sembolik düzeyde de erkekliğin ve kadınlığın kültürel idealleri ve yapısal düzeyde ise kurumlar ve örgütlerdeki cinsel iş bölümünü içine dâhil edecek kadar genişlemiştir. Literatürde “gender” kavramıyla da görülen toplumsal cinsiyet, toplum içinde kadınlara ve erkeklere biçilmiş roller ve öğrenilmiş davranışları için de kullanılmaktadır (Özkişi, 2012: 3). Toplum içinde her iki cinsiyet için de tanımlanan bu rol ve davranışların toplumsal cinsiyetten kaynaklanan eşitsizlikten ve farklılıktan kaynaklandığını öngören kaynaklar da mevcuttur.

Ecevit (2012), kadının toplum içerisinde var olan sıkıntılarını, yaşanan toplum içerisinde değişkenlik gösterse bile; olan sorunun ortak noktasının toplumsal cinsiyet farklılığından ve eşitsizliğinden kaynaklandığına vurgu yapmaktadır. Yaşamda cinsiyet kavramı kadın ve erkek arasındaki biyolojik değişkenliği kapsarken, toplumsal cinsiyet iki birey arasındaki eşitsizliği tanımlamaktadır. Yani toplumsal cinsiyet bedensel farklılıklara bağlanamazken toplum içerisinde eşitsiz bölünmeyi ifade etmektedir. Cinsiyet kavramında ise yalnızca biyolojik farklılıkları vurgulanmaktadır. Toplumsal cinsiyet, kısaca kişiye toplum tarafından yüklenen kimlik olarak açıklanabilir. Yüklenen bu kimlik, bireylerin biyolojik yapılarını ve sosyal özelliklerini kapsamaktadır (akt. Özkişi: 2012:3). Bu kimlikle beraber kadının sosyal yaşamında edindiğı bazı kazanımlar olabilirken bazen de bu kimlik sosyal yaşamda kadına olumsuz dönütler verebilmektedir.

Özetle toplum içerisinde kadına tanınmış hak ve yaşayış haklarının yetersizliğinden dolayı, kadının kendini ikinci planda hissetmesi birçok alanda geri planda kaldığı, geçmişten bugüne kadar kadına verilen yetersiz hayat şartlarından kaynakladığı görüşüne ulaşılabilir.

4. SANATTA KADIN

Dünyanın ve insanlığın var olduğu sürece kadının hayatın her alanında konu olmaya devam edeceği düşünülmektedir. Müzikte, kadının güzelliğı güftelere yansırken, resim ve heykel sanatında da kadını var eden hatlar görülmektedir. Kadını her vasfı ile konu alan sanatın, var olan duyguları ifade edebilme aracı olarak sanatçının duygularını yansıtabilmek açısından büyük rol oynadığını görülebilmektedir.

Sanat duygusu insanoğlunun en özgür duygusu olduğu bilinmektedir. Çünkü bu yolda kendi hislerini, varoluşunu kendine has ifade biçimiyle ortaya koyabilir. Sanat ve kadın konusu edebiyattan, plastik sanata, sinemadan, tiyatroya ve daha birçok sanat koluna geniş bir yelpazeyle ayrılan bir başlık olduğu düşünülmektedir (Özdemir, 2010: 137).

Cumhuriyetin ilan edilmesiyle birlikte oluşturulan reformların toplumsal alanda birçok değişim ve dönüşüme neden olduğu bilinmektedir. Bu durum kadının yeri ve mesleki statüsü itibariyle de değişim ve gelişim kaydettiğı konusudur. Kadının toplum içerisinde etkinliğı arttıkça toplum tarafından kabul görmeye başlamıştır (Güloğlu, 2006; 165). Dolayısıyla zamanla toplum içerisinde sanatsal olarak etkinlikleri artan kadın, sanat dünyasında da kendine yer açarak; resim, edebiyat, minyatür, müzik gibi sanatsal

alanlarda statü sahibi olmuştur. Sanat alanları içinde önemli bir yer edinen müzik sanatında duygu yoğunluğu dikkat çekmektedir. Pek çok müzik eserinde yaşanan duygular esere yansıtılmaktadır. Yansıtılan bu duygular bireylerin yaşamsal özellikleriyle bağlantılıdır. Kutluk, bu durumu yaşamsal özellikler ve müzikal anlatımın çoğu zaman birbirini desteklediği görüşüyle belirtmektedir. Eserdeki çoğu oluşum, özel hayatın simgelerini yansıtabilir. Bir bestecinin özgeçmişini okurken yapıtlarıyla karşılaştırılırsa yaşamın kendisini ve kimi saklı yaşantı veya duyguları daha rahat anlaşılacağı tahmin edilmektedir (Kutluk, 2016: 42). Bu duygular eserlerde kimi zaman güfte kimi zaman melodik yapı; bazen de ritmik yapıyla kendini belli etmektedir. Kadınların duygusal yapısı gereği bu yansımaları eserlerinde görmek daha mümkündür. Kimi zaman da bir sanat eserine konu olan kadın toplumun ona yüklediği bazı rollerle eserlerde görülebilmektedir. Bazı eserlerde kadınlar güftelere ulaşamaz bir sevgili olarak yansıtılırken, bazı sanat eserlerinde de cefakâr ve fedakâr pozisyonda yansıtılabilmektedir. Bu tamamen toplumun kadına yüklediği roller ve kadının toplumda üzerine aldığı rollerle bağlantılı olarak devam etmektedir.

Kadınlar geçmişten bugüne kadar kendilerine yüklenen roller ile yaşamak durumunda kalmışlardır. Özellikle cinsiyetçi ayrımlar, dini ve toplumsal baskılar ve yaptırımlar yüzünden kadınlar çoğu zaman ikinci plana itilmiş ve en ağır şekilde toplumsal baskıyı yaşayan cinsiyet haline gelmiştir. Bu durum toplumsal yapı içerisinde yer alan kadınların seçtiği meslek gruplarından dini inanışlara kadar kadının toplum içindeki varlığına yansımıştır. Hatta konu genel olarak değerlendirildiğinde; sanatın pek çok alanında, toplumsal baskılar yüzünden kadın sanatçıların baskılandığı, sanatlarını rahat bir şekilde icra edemedikleri bazı kaynaklarda belirtilmektedir (Adar ve Yetim, 2020: 168).

Kadın; sanat var olduğu sürece hayatın her anında varlığını gösterip birçok esere ilham kaynağı olabilmektedir. Çeşitli sanat dallarında yer alan kadın zamanla bu ilerleyişini sürdürmüştür. Yapılan çalışmalar kadının varlığını her daim geliştirerek gösterdiğini kanıtlar niteliktedir.

5. MÜZİK VE KADIN

Sanatın neredeyse her anında olduğu gibi müzik alanında da kadının çoğu zaman ön planda olduğu görülmektedir. Eserlerin güftelerinde kadına yönelik özlem, aşk, hasret, güzelliğine vurgu gibi duygusal yönlerinden bahsedip, kadının fiziksel özelliklerine de yer

verilmiştir. Bu ifadeler, bazen erkekler tarafından kadınlara yönelik söylenmiş veya yazılmış eserlerde; bazen de kadınların hemcinslerine karşı yazmış oldukları eserlerde görülmektedir.

Türklerde kadın figürü oldukça çok kullanılmıştır. Özellikle kadına olan duyguları ifade edebilmek adına, ifade etmek istediği her duyguyu türkülerle dile geldiği görülmektedir. Birçok türküde kadının gözü, saçı, kaş, boyu gibi fiziksel özellikleri bazı benzetmelerle güzelleştirilmiş ve kişide uyandıran duygularla ifade etme yöntemine başvurulmuştur.

Kadının hayatı boyunca toplumun ona uygun gördüğü yaşam standartlarının, dönemler içerisinde değişkenliğe uğradığını görmek mümkündür.

Türk kültüründe kadın, İslamiyet öncesi dönemde daha sosyal bir kimlik taşıyabilirken, İslamiyet sonrası Arap geleneğinin etkisiyle de Türk kadını daha içe kapanık bir rol kazanmıştır (Türkmen, 2012: 184). Bu durumun İslamiyet'in kadını ikinci planda olmasını uygun gördüğünden değil de, toplumun İslamiyet ve din üzerinden toplumsal yaşamda kadının yerinin algısına yönelik olduğu düşünülmektedir.

Açar, çalışmasında batı müziğini ele alarak; erkeklerin daha çok besteleyen, kadınların ise müziği icra eden boyutunda olduğunu dile getirmiştir. Kadının müziğin hangi alanında veya hangi dönemde ne kadar yer aldığına bakmak gerektiğine de vurdu yapan Açar, geçmişten günümüze kadının ses icracısı veya çalgı yorumcusu, bazı zaman da müzik eğitmeni olarak karşımıza çıktığını da söylemektedir. Kadına daha uygun olarak görünen çeng ve def çalgıları, mahremiyet algısı nedeniyle müziğe haremde, kadınlar arasında gerçekleştirilen müzik topluluklarında ve konaklarda icra edilme imkânı sunmuştur (Açar, 2015: 23).

Özellikle 19. yüzyıl kadın bestecilerin önemli isimler olduğu fakat toplumsal baskılar ve kadına verilen haklar doğrultusunda çoğu zaman ön planda olamadıkları feminist müzik yazınının temel konularından olmaktadır. Bazı zaman cinsiyetlerinden dolayı acı çektikleri bile ifade edilmektedir (Kutluk, 2016: 58). Hayatın her yerinde varlığıyla konu olan kadının müzikte sunulan çeşitli imkânlarla karşımıza çıktığını görülebilmektedir. Türk kültüründe ise kadının varlığı ve hayata nasıl yansıdığı çeşitli çalışmalar sonrası bir öngörüye ulaşabilmiştir.

6. TÜRK MÜZİĞİNDE KADIN

Birçok toplumda olduğu gibi Türk toplumunda da kadının yeri oldukça önemlidir. İnsanlığın ilk yıllarından bu yana başlayan kadının emekçi tavrı hayatının her anında baş göstermektedir. Büyük bir sorumluluk ve titizlik isteyen, bir birey yetiştirme konusunda anne rolünü üstlenen kadın, aynı zamanda bir eş ve evin yaşantısını sağlamakta yükümlü olan kişi olmuştur. Yıllar ilerledikçe Cumhuriyetin kurulmasıyla beraber kadına verilen seçme seçilme ve hür olma imkânıyla kadının yeri daha da önemsenmiştir. Kadının sahip olduğu haklarla birlikte sorumluluğu artmaya devam etmiş ve iş hayatına atılarak kazanç sağlamaya başlamıştır.

İslamiyetin kabulünden önce Türk toplumlarında kadınların yaşam tarzının ve toplumda sahip oldukları statünün neredeyse erkeklerle aynı olduğu, devlet yönetiminde bile yer aldıkları bazı kaynaklarda belirtilmektedir. İslamiyet sonrasında bazı hususlarda sınırlamalar gelmiş olsa da diğer İslam toplumlarına nazaran daha aktif olduğu bilinmektedir. Bu durumuna ilişkin olarak, kadın, müzik başta olmak üzere birçok sanat dallarında varlığını göstermiş (Yağcı, 2015: 42). İslamiyet'in ilan edilmesinden sonra kadının geri planda olmasına etken olan durum, tamamen insanlığın var olan durumu yanlış konumlandırıp, yorumlamaların farklı tarzda olmasıyla ilişkilendirilmesi düşünülmektedir.

Cumhuriyetin ilan edilmesiyle birlikte Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde 9gerçekleşmiş olan inkılap devrimi, Türk kadınıni toplum içerisinde birçok alanda görülmesine olanak sağlamıştır. Sosyal, kültürel, siyasi, ekonomik anlamda daha birçok alana uzanabilecek yaşam alanlarında yer almaya başlayan kadın, bu yaşanan olumlu devrim sonrası müzik camiasında da söz sahibi olup, kendini gösterebilme imkânı bulmuştur. Böylelikle toplum ve sanat alanında varlığını kanıtlamak üzere adım atan kadınlar, kendilerini müzikal anlamda geliştirmek için olanak bulmuşlardır (Barutçu, 2019: 83).

Yapılan bu devrim sonrası kadın hayatımızın birçok alanında kendinden ve varlığından söz ettirmeye başladığı görülebilmektedir. Bazen kendisi bir müziğin tamamını oluşturabiliyorken bazı zamanlarda sadece ilham kaynağı olarak yer alabilmekteydi.

Birçok sanat dalının ilham duygusu, kadın üzerinde de kendini göstermiştir. Kadının güzelliği, emekçi ruhu, saçlarının kıvrımı, göz rengi veya sadece yaşattığı hisler

sanatçıya ilham kaynağı olmuştur ve eserlere yansıdığı görülmüştür. Heykele, tuvale yansıyan resimlerde kadını görmek mümkün olmuştur. Aynı durum müzik sanatı için de geçerli olup; bestekârın veya sazendenin icra ettiği eserde kadına yer verildiği birçok çalışmada görülmüştür. Kadını ele alan güfteler oldukça fazladır, Diğer bir açıdan ele alınacak olursa kadın yalnızca ilham kaynağı olarak değil aynı zamanda Türk Müziğinde bestekâr, güftekâr ve sazende olarak da karşımıza çıkmaktadır. Dilhayat Kalfa, Adile Sultan, Leyla Saz, Melahat Pars, Faize Ergin, Mediha şen Sancakoğlu, Neveser Kökdeş, Vecihe Daryal ve buna benzer birçok kadın bestecinin eserleri günümüze kadar ulaşmıştır.

Kadın bestekârların ileri derecede müzikal varlık göstererek kendilerini ulus ve uluslararası müzik camiasında isimlerinden bahsettirdikleri yapılan araştırmalar doğrultusunda görülebilmektedir (Makal, 2020: 756).

Kadın müzisyenlere ait en eskiye dayanan eser 17. yüzyılın son yarısına denk gelen 18. yüzyılın başlarında Kantemiroğlu tarafından yazılmış olan “Kitab’ül İlmü’l Mûsiki alâ Vechü’l Hurufat” adlı eserde bulunan Saba-i Reftar olarak kaydedilen Saba makamındaki peşrev olarak kaydedildiği söylenmektedir. Bu peşrevi Reftar isminde bir hanımın bestelediği kabul edilmektedir. Fakat kaynaklara Dilnuvaz olarak kaydetmiş olduğu yapılan çalışmalara not edilmiştir. Reftar Kalfa’dan sonra tespit edilebilen diğer bir isim Dilhayat Kalfa olmuştur. Tanbur çaldığı söylenmektedir ve Evcara makamını terkip ettiği bilinmektedir. “Dilhayat” adına kayıtlı Rast ve Eviç makamlarında Murabba beste ve Segâh makamında bir semai eserin bulunduğu kaynaklara görülmektedir (Çak ve Beşiroğlu, 2017: 158).

Kadın; sazende, hanende, eğitimci ve bestekâr kişiliklerinin yanı sıra güftelere ve bestelere konu olmuştur. Klasik Türk Müziğinde bütün dönemlerde ve pek çok bestekârda görülen kadın teması Romantik Dönem bestekârlarından Hacı Arif Bey’de sıklıkla görülen bir temadır.

7. HACI ÂRİF BEY

Yapılan çalışmalar, Hacı Arif Bey’in Türk Müziğine sağladığı katkılarıyla, bestekârlığını ve varlığını kanıtlamış nitelikte olduğunu göstermektedir. Hacı Arif Bey, çoğunlukla şarkı formundaki eserleriyle karşımıza çıkmaktadır.

Hacı Arif Bey romantik Dönemin ilk temsilcisi olarak ifade edilmektedir. Hacı Arif Bey kendisinden önce yaşamış bestekârların döneme alıştırdığı müzik formundan

çıkarak yani kar, ağır ve yürük semailer gibi büyük formda eserler vermek yerine, küçük formda yer alan şarkı formuna sıklıkla tercih ettiği görülmektedir (Ünsal, 1992: 3).

Klasik Türk Müziğine ait olan Kürdilihicazkâr makamını ve müsemmen usulünü terkip eden bestekâr olarak da kaynaklarda adı geçmektedir.

7.1. HACI ÂRİF BEY'İN HAYATI

Asıl ismi Mehmet Arif olan, 1831 yılının ikinci yarısında, İstanbul Eyüp'te dünyaya gelmiştir. Babası Bekir Efendidir. Musikiye olan kabiliyeti küçük yaşlarda fark edilmiştir ve mahalle mektebinde İlahici başı seçilmiştir. İçerisine dâhil olduğu mahalle mektebinde kendisinden altı yaş büyük olan geleceğin bestekârı Zekâi Dede'nin eğitimine verildiği bilinmektedir (Öztuna, 1986: 13-14).

Hacı Arif Beyin okuduğu okulun ilahi hocası Eyyubi Mehmet Bey'dir. Eyyubi Mehmet Bey'in aynı zamanda Muzika-i Hümayûnda mûsikî dersleri de verdiği bazı kaynaklarda belirtilmektedir. Klâsik Türk Müziğinin klâsik Üslûpta eser veren bestekârlarından biri olan Mehmet Zekâi Efendi'nin Eyyubi Mehmet Bey'in öğrencilerinden olduğu bilinmektedir. Eyyubi Mehmet Bey, Mehmet Zekai Efendi (Zekai Dede) vesilesi ile Hacı Arif Bey'i öğrencileri arasına dâhil etmiştir. 1854 yılında Musiki çevresi tarafından adı duyulmaya başlayan Hacı Arif Bey'in ünü dönem padişahı Sultan Abdülmecid'in kulağına kadar gittiği söylenmektedir. Bu sırada hocasının yardımı ile "Bab-ı Seraskeriye" de memuriyet yaşantısına başlamaktadır. Memuriyetine devam ederken Mûsikî çalışmalarını da devam ettiriyordu. Bir süre sonra Mızika-i Hümayûn'a alındığı söylenir, bu duruma dönem padişahının etkisi olduğu ifade edilmektedir (Ak, 2002: 195-196).

Yine o dönemlerde 1855 yılında Kürdilihicazkâr adını verdiği makamı terkip ettiği söylenilmektedir, aynı zamanda 1860 yılına doğrudan müsemmen usulünü terkip ettiği söylenilmektedir (Sunat, 1994: 3).

Türk Mûsikîsiyle yakından ilgilenen Sultan Abdülmecid, Hacı Ârif Bey'i "Mâbeynci" olarak (padişah ile hükümet arasındaki ilişkileri düzenlemekte sorumlu olan dolgun maaşlı bir görev) atadığı ifade edilmektedir. Hacı Ârif Bey bu göreve getirildiğinde 19 yaşındadır (Ceylan, 2005: 8).

Bu durum sayesinde sarayda kendisine yer edinmiş olan Hacı Ârif Bey, saray hanendeliğinin haricinde haremde dersler vermeye de başlamıştır. Devam ettirdiği dersler

sayesinde edinmiş olduğu üslup ve tavrı benimsetip hem de yeni şarkılarını öğretip, gündeme yayabileceği bir hoca konumuna gelmiştir (Salgar, 2011: 26).

Sultan Abdülmecid ile kurduğu bağı ve yakınlık sayesinde sarayda hanımlara ders vermeye başlayan Hacı Ârif Bey sesinin güzelliğinin haricinde, yakışıklılığı ile de dikkat çekmiştir. Harem’de sürdürdüğü meşkler sırasında gönlünü Çeşm-i Dilber isminde bir hanıma kaptırmıştır. Hacı Ârif Bey aşkını, kendisinin terkip etmiş olduğu Kürdilihicazkar Makamında, güftesi Esad Efendi’ye ait olan besteyle anlatmış olduğu yazılı kaynaklarda ifade edilmektedir (Ceylan, 2005: 8).

Geçti zahm-ı tîr-i hicrin, tâ dil-i nâsâdım,
Merhamet ey gamze-i câdû, yetisimdâdım,
Öyle bî-hûseyledinâzâr ile kim tâbımı,
Gelmez oldu bir dahîlûtf-u kelâmın yâdım,
Meclis-i ehl-i sühande yek kalemdir bu gazel,
Es’ad’ a söz var mı hüsn ü tâb-ı istidadım

Bestelenen bu şarkının vesilesi ile de saray çevresinde öğrenilen bu aşk, Sultan Abdülmecid’in kulağına gidince, padişah, Hacı Ârif Bey ve Çeşm-i Dilber Hanımın evlenmesini uygun görmüştür. Hacı Arif Bey, yüksek bir maaşa bağlanarak saraydan uzaklaştırılmıştır.

Hacı Ârif Bey Çeşm-i Dilber ile evlenerek saraydan ayrılmış ve bu evlilikten iki çocuğu dünyaya gelmiştir. İki yıl sonra Çeşm-i Dilber’in Hacı Arif Bey’den ayrılarak başka bir kişiyle evlenmiş olduğu söylenmektedir (Adar, 2015: 1074).

Duygusalılığı ve ruh inceliği eserlerine yansımış olan Hacı Ârif Bey’in aşk ile evlenmiş olduğu Çeşm-i Dilber Hanımdan sonra yardım isteyebileceği tek yer yine saray olmuştur, yardımını açık açık sözlerle ifade etmek yerine derdini padişaha şu Hüseyini besteyle anlatmış olmaktadır.

Bana lütfeyler iken sen
Neden menfurun oldum ben
Acep sorsam efendimden
Neden menfurun oldum ben

Bestelemiş olduğu bu hüseyini eser sayesinde saraya yeniden kabul edilen Hacı Ârif Bey haremdeki hanımlara yeniden mûsikî dersleri vermeye başlamıştır (Ceylan, 2005: 8).

Hacı Ârif Bey'in haremdeki ilk dersinde, birçok hanımefendi arasından bir tanesinin yüzünü görür görmez gönlünü kaptırdığı söylenmektedir. Hanımın ismi Zülf-i Nigâr idi, çerkez asıllı olan bu hanımın bestekârın bakışlarına cevap verdiği haremdeki kızlar tarafından fark edildiği yazılmaktadır. Bu durum yeniden padişahın kulağına gitmiştir ve padişah yine aynı hassasiyetle Hacı Ârif Bey ve Zülf-i Nigâr hanımın evlenmesini buyurmuştur (Öztuna, 1986: 24).

Sorunsuz bir şekilde ilerlediği ifade edilen bu evlilik Zülf-i Nigâr hanımın amansız bir hastalığa yakalanması ile son bulmaktadır. Bu hastalığın şiddeti gün geçtikçe artar ve Hacı Ârif Bey'in acısını ve kederini, güftesi Namık Kemal'e ait olan Segâh makamındaki eserinin nağmelerine yansıttığı ifade edilmektedir.

Olmaz ilâç, sîne-i sâd-pâreme,
Çâre bulunmaz bilirim, yâreme,
Baksa tabîbân-ı cihân, çâreme,
Çâre bulunmaz bilirim, yâreme.

Hacı Arif Bey'e bir kız evlat bırakarak hayata gözlerini yuman Zülf-i Nigâr hanımın acısı Hacı Arif Bey'in yüreğinde gün geçtikçe artmış olduğu tahmin ediliyor ki bu durum kendisini güftesi Recâizâde Mahmud Ekrem Bey'e ait Sabâ makamındaki şarkı ile kendisini göstermiştir.

Nigâh-ı mestine canlar dayanmaz
Uyanmaz uykudan cânân uyanmaz
Bu nâz u işveden aslâ usanmaz
Sabah olduğuna güyâ inanmaz
Uyanmaz uykudan cânân uyanmaz

İkinci kez evlenirken de saraydan ayrılan besteci, tekrar sarayda olmak istediği ifade edilmektedir. 1861'de Abdülmecid Han ölmüş, yerine kardeşi Abdülaziz Han tahta çıkmıştır. Arif Bey'in, besteci Rıfat Bey'in yönetimindeki Saray Fasıl Topluluğu'na "serhanende" olarak alındığı yazılı kaynaklarda ifade edilmiştir. Saray'a girince tekrar

cariyelerin musiki hocalığıyla görevlendirildiği bilinmektedir. Onu iki kez evliliğe götüren bu görev, üçüncü kez de aynı şekilde neticelenmiştir. Hacı Ârif Bey'in bu kez Pertevniyal Valide Sultan'ın nedimelerinden Nigârnik Hanım'a gönlünü kaptırdığı söylenmektedir. Mûsîki dersleri sırasında doğan bu ilişki de, Padişah ile Valide Sultan'ın uygun görmesiyle, evlilikle sonuçlandırıldığı yazılmıştır. Hacı Ârif Bey'in Nigarnik Hanım'ın kendisine hissettirdiği duyguları Kürdilihicazkar makamında bestelediği eseriyle ölümsüzleştirdiği görülmektedir.

Arifem ahkam-ı sevdadan şikayet eylemem

Senden ey şuh-i cihan ölsem de feragat eylemem

Suz-i hicrinle yanar, ağlar nedamet eylemem

Senden ey şuh-i cihan ölsem de feragat eylemem

Ömrünün sonuna kadar Nigârnik Hanımla evli kalan Hacı Ârif Bey, saraydaki bu üçüncü görevin 10 yıl kadar sürdüğü ifade edilmektedir. Artık dönemde tanınan halk tarafından sevilip, sayılan bir bestekâr olduğu yazılmaktadır. İstanbul'un mûsikî çevresinde, konaklarda, özel meşk-hanelerde yapılan sazlı, sözlü toplantılarda çoğunlukla olan isimlerden birisi olduğu yazılı kaynaklarda yer almaktadır (Öztuna,1986).

Hacı Ârif Bey'in bestelemiş olduğu eserlerin sayısının bine yaklaştığı söylenmektedir. Bunlardan ancak 336 tanesinin günümüze kadar geldiği bilinmektedir (Ak, 2002: 111).

1871 yılında tekrar saraydan ayrılan Hacı Ârif Bey, Şura-yı Beykoz Aşar Müdürlüğünde beş yıl memur olarak çalıştığı bilinmektedir. Sultan Abdülmecid'in ölümünden sonra Muzika-yı Hümayun'da girişilen tasfiye sonucu Hacı Ârif Bey de açığa alınmıştır. V.Murad'ın üç aylık süren kısa padişahlığından sonra Sultan II. Abdülhamit Han'ın tahta çıktığı bilinmektedir. Bestecinin uzun süre işsiz kaldığı ve geçim derdi çektiği söylenmektedir. Zincirlikuyu'da bir çiftlik evine yerleşerek çevreden uzaklaşıp, koptuğu ifade edilmektedir. Bu süre zarfında 1877-78 Osmanlı- Rus savaşı (93 harbi) başlamıştır. Hacı Ârif Bey'in savaş yıllarını çiftlikte geçim sıkıntısıyla geçirdiği yazılmaktadır.

Savaş bittikten sonra Osmanlı Sarayının bestecinin yokluğunu hissetmeye başladığı ve yeniden sarayda göreve başladığı ifade edilmektedir. Muzika-yı Hümayun'da dördüncü kez görevlendirilen Hacı Ârif Bey'e küçük bir rütbe olan kolağası

rütbesinin uygun görüldüğü yazılmaktadır. Hacı Ârif Bey'in, önceki padişahlardan gördüğü ilgiyi Abdülhamit padişahın göremediği yazılan çalışmalarda ifade edilmektedir.

Ak, çalışmasında Hacı Ârif Bey ve dönem padişahı arasındaki diyalogu şu şekilde nakletmektedir:

“Abdülhamid padişahın "Şu şarkıyı oku", diye verdiği bir emre karşı, mabeynciye, "Ben onun babasından çok saygı gördüm." Bana, "Şu şarkıyı oku" diye emir veremez. "Sanatta padişah iradesi geçerli değildir" cevabını vermesi üzerine, sarayda hapsedilmiş ve bu mahkûmiyetin elli gün sürmüştür (Ak, 2014: 196).

Hacı Ârif Bey 28 Haziran 1884 yılında meşk odasında fenalaşarak yaşamış olduğu kalp rahatsızlığı dolayısıyla vefat etmiştir.

Hacı Ârif Bey'in bestekârlığının yanı sıra eğitimci kimliğinin de olduğu yetiştirdiği öğrencileri vasıtası ile kanıtlanmış olmaktadır. Hacı Ârif Bey'in yetiştirmiş olduğu öğrencilerden yazılı kaynaklara not edilenler şu şekildedir;

- Şevki Bey
- Kanûnî Mehmet Bey
- Mustafa Servet Efendi
- Santûrî Edhem Efendi
- Leon Hancıyan
- Giriftzen Âsım Bey
- Lemi Atlı (Türk Mûsikîsi Atlası 4: 344).

7.2. HACI ARİF BEY'İN ESERLERİ

Klâsik Türk Müziği'ne kazandırdığı eserlerle özellikle Romantik Dönemde parlak bir dönem yaşatan Hacı Arif Bey'in TRT repertuvarına kayıtlı eserleri; makam, söz yazarı, form ve usûl açısından sınıflandırılarak tablo halinde verilmiştir.

Tablo 1. Hacı Arif Bey' in Eserleri

Eser Adı	Makamı	Bestekarı	Söz Yazarı	Formu	Uslu
Nazîrin Gelmemiş Asla Cihâna	Acemaşiran	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Devr-I Hindi
Vakti Firkatde Tahayyül Eyledikçe Cismini	Acemaşiran	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Ağır Aksak
Ne Yapsam Ol Cefâkâre Inanmaz	Acembuselik	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Devr-I Hindi
Gamınla Dîlfikâr Olsun	Bayati	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Sofyan
Gönlüm Aldın Gösterip Rûy-I Vefâ	Bayatiaraban	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Devr-I Hindi
Gönlümün Hayli Zaman Özge Perişanlığl Var	Bayatiaraban	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Curcuna
Lûtfunu Kestin A Zâlim Âşık-I Bî- Çâreden	Bayatiaraban	Hacı Arif Bey	Süreyyâ Efendi	Şarkı	Aksak
Aldın Felek Sen Mîhr-I Cemâli	Bestenigar	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Sengin Semai
Cihan Kâm Almada Devrinde Dâim	Bestenigar	Hacı Arif Bey	Hacı Ârif Bey	Şarkı	Düyek
Çok Gördü Felek Şimdi Beni Bezm-I Civanda	Bestenigar	Hacı Arif Bey	Mehmet Hafid Bey	Şarkı	Aksak
Sûzîş-I Sînem Değil Kâr Etmeyen	Buselik	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Yürük Semai
Olup Aşkınla Âvâre Bulunmaz Derdime Çâre	Evcara	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Devr-I Hindi
Gerçi Aşka Müptelâ Dünyâda Sâde Ben Değil	Ferahnak	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Yürük Semai
Gördüm Seni Ey Şûh- I Şen Aman	Ferahnak	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Düyek
Milk-I Millet Şems-I Adlinden Senin Aldıkça Nûr	Ferahnak	Hacı Arif Bey	–	Methiye	Ağır Düyek
Ah Eylediğim Serv-I Hırâmânın İçindir	Hicaz	Hacı Arif Bey	Fuzûlî	Şarkı	Aksak Semai
Aman Dağlar Canım Dağlar	Hicaz	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Aşkınla Senin Sevdiceğim Zâr Ü Zebûnum	Hicaz	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Devr-I Hindi
Bak Ne Hâle Koydu Bu Baht-I Siyah	Hicaz	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Ağır Aksak

Tablo 1 (Devam). Hacı Arif Bey' in Eserleri

Eser Adı	Makamı	Bestekarı	Söz Yazarı	Formu	Uslû
Canım Dağlar Kuzum Dağlar	Hicaz	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Çıktıkca Sûz-I Dil'den Cânâ Fegân Ü Nâle	Hicaz	Hacı Arif Bey	–	Beste	Lenk Fahte
Efzûn Oluyor Günden Güne Hâl-I Melâlim	Hicaz	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Sengin Semai
Eşk İle Tahmir Olunmuş Ehl-I Aşkın Mâyesi	Hicaz	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Ağır Aksak
Ey Dil Ne Bitmez Bu Âh Ü Vâhın	Hicaz	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Düyek
Ey Gonçe-Dehen Şerbetine Cânımı Kandır	Hicaz	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Görmez Oldum Sevdığım Sen Mâhımı	Hicaz	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Kamer-Çehre Perî-Rû Tende Cânım	Hicaz	Hacı Arif Bey	Hacı Arif Bey	Şarkı	Müsemmen
Kudretin Kâfî Değildir Sûz-I Âh Ü Zârıma	Hicaz	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Devr-I Hindi
Kurbanın Olam Âfet-I Can	Hicaz	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Kurdu Meclis Âşıkan Meyhânede	Hicaz	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Makdemin Üftâdeler Eyler Emel	Hicaz	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Düyek
Mest-I Zehr-I Firkat-I Hicrânınım	Hicaz	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Düyek
Meyle Teskin Eyle Sâkî Âh-I Âteş-Zârımı	Hicaz	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Ağır Aksak
Nâr-I Can-Sûz-I Derûnum Dağlara Dağlar Açar	Hicaz	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Düyek
Ne Kara Günlere Kaldım Gam-I Hicrânından	Hicaz	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Curcuna
Sayd Eyledi Bu Gönümün Bir Gözleri Âhû	Hicaz	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Türk Aksağı
Sevdiğim'çün Mü Beni Töhetle İtham Eyledin	Hicaz	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Yürük Semai
Severdim Bir Meh-I Âşüfte-Hâli	Hicaz	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Sonbaharın Zevki Hoştur	Hicaz	Hacı Arif Bey	R. Mahmut Ekrem	Şarkı	Devr-I Hindi
Tasdî Edeyim Yârı Biraz Da Sühânımla	Hicaz	Hacı Arif Bey	Mehmet Sâdi Bey	Şarkı	Aksak
Va'd Ederken Yâr Kâm-I Vuslatı	Hicaz	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Ağır Düyek

Tablo 1 (Devam). Hacı Arif Bey’ in Eserleri

Eser Adı	Makamı	Bestekarı	Söz Yazarı	Formu	Uslû
Var Mı Cânâ Derd-I Aşkın Çâresi	Hicaz	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Ağır Düyek
Vücûd İklimini Her Lâhza Berbâd Eyliyorsun	Hicaz	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Devr-I Hindi
Yine Vaz'-I Felekden Mi Şikâyet	Hicaz	Hacı Arif Bey	Mehmet Sâdi Bey	Şarkı	Türk Aksağı
Açıl Ey Gonçe-I Sad-Berg Yaraşır	Hicazkar	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Ah Ü Efgânım Cefâcû Yâre Hiç Kâr Etmedi	Hicazkar	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Ağır Aksak
Aldı Gönلüm Fend ile Bir Fitnekâr	Hicazkar	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Bir Cilve-Ger Nevrestedir	Hicazkar	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Bir Hâlet ile Süzdü Yine Çeşmini Dildâr	Hicazkar	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Sofyan
Dâima Feryâd Ü Efgandır Gönül	Hicazkar	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Semai
Dilerim Zülfüne Ber-Dâr Olayım	Hicazkar	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Firâk-I Yâr ile Her Dem Rencîdedir Gönلüm	Hicazkar	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Güldü Açıldı Yine Gül Yüzlü Yâr	Hicazkar	Hacı Arif Bey	Mehmet Sâdi Bey	Şarkı	Curcuna
Muhabbet Âşıkâ Gerçi Belâdır	Hicazkar	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Curcuna
Nevruz-I Bahar Oldu Yine Ey Gül-I Handan	Hicazkar	Hacı Arif Bey	Mehmet Sâdi Bey	Şarkı	Sofyan
Sevdim Güzel Bir Nev-Civan	Hicazkar	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Sofyan
Söyle Derûnundaki Zârın Gönül	Hicazkar	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Yürük Semai
Bana Lûtf Eyler Iken Sen	Hüseyni	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Sofyan
Mahzen-I Esrâr-I Şâh-I Mürtezâ'sın Yâ Hüseyn	Hüseyni	Hacı Arif Bey	Arif Bey (Kahyâzâde)	İlahi	Evsat
Mihnet-I Aşka Devâ Âsân Değil	Hüseyni	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Nâvek-I Hicrin Gönülde Yâresi	Hüseyni	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Devr-I Hindi
Bahar Oldu Sular Akar Çayıra	Hüzzam	Hacı Arif Bey	Hacı Arif Bey	Şarkı	Düyek
Bir Gün Beni Dildâr Acaba Şâd Edecek Mi	Hüzzam	Hacı Arif Bey	Mehmet Sâdi Bey	Şarkı	Aksak
Dil Hastasıyım Bu Dile Hep Âh Gelecektir	Hüzzam	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Sengin Semai
Güzel Gün Görmedi Âvâre Gönلüm	Hüzzam	Hacı Arif Bey	Mehmet Sâdi Bey	Şarkı	Curcuna

Tablo 1 (Devam). Hacı Arif Bey' in Eserleri

Eser Adı	Makamı	Bestekarı	Söz Yazarı	Formu	Uslu
Hâl-I Dil-I Zârımı Duysa Cihan	Hüzzam	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Sengin Semai
Hicrin Ile Yaktın Teni	Hüzzam	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
İftirâkın Urdu Zahmı Bu Dil-I Sad-Pâreye	Hüzzam	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak Semai
Kurratü'l Ayn-I Habîb-I Kibriyâ'sın Yâ Hüseyin	Hüzzam	Hacı Arif Bey	Arif Bey (Kahyâzâde)	İlahi	Devr-I Hindi
Meftûn Olalı Sen Şeh-I Hûbân-I Cihâna	Hüzzam	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Türk Aksağı
Tal'at Eyler Mi Diye Sûy-I Kağıthâne'de	Hüzzam	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Curcuna
Tâzelendi Tâb-I Âlem Herkesin Bak Şevki Var	Hüzzam	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Canda Hasiyyet Mi Var Sevdâ-Yı Cânân Olmasa	Isfahan	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Sofyan
Düşme Ey Âşık Hayâle Yağma Yok	Isfahan	Hacı Arif Bey	Mehmet Sâdi Bey	Şarkı	Müsemmen
Ey Tîr-I Cefâ Dîde-I Mestânıma Değme	Isfahan	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Evsat
Gel Ey Rûh-I Revân Melek-Sîmâtım	Isfahan	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Kim Demiş Aklım Alan Cilve-I Cânân Oldu	Isfahan	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Ol Gonc-Gülü Görmeyeli Haylı Zamandır	Isfahan	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Sengin Semai
Rahatım Yok Bu Dil- I Şeydâdan	Isfahan	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Curcuna
Severim Çâresiz Ey Mâh Seni	Isfahan	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Vaz Geçmez Mi Sîne Âh Ü Zârdan	Isfahan	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Türk Aksağı
Aşkı Pinhân Edemem Nâle Vü Efgandır Bu	Karcığâr	Hacı Arif Bey	Leylâ Hanım-İzzet Molla	Şarkı	Düyek
Bir Goncaya Bir Hâre Nigâh Eyledi Bûlbûl	Karcığâr	Hacı Arif Bey	Nevres Efendi	Şarkı	Sengin Semai
Bir Yâreli Kuş Çırpıyor Sanki Telinde	Karcığâr	Hacı Arif Bey	Tevfik Fikret	Şarkı	Aksak
Bu Yosmalık Geçer Bu Çağ Değişir	Karcığâr	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Müsemmen
Dağda Tavşanlar Geziliyor	Karcığâr	Hacı Arif Bey	Hacı Ârif Bey	Şarkı	Aksak
Dinle Aklın Var İse Pîr-I Mugânın Pendini	Karcığâr	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Ağır Aksak
Ey Güzel Gözlü Şirin Sözlü Güzel	Karcığâr	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Yürük Semai

Tablo 1 (Devam). Hacı Arif Bey' in Eserleri

Eser Adı	Makamı	Bestekarı	Söz Yazarı	Formu	Uslu
Gerçi Kıyamam İki Gözüm Uykuya Kansın	Karcığar	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Gönlümün Âlâyiş-I Dünyâya İstiğnâsı Var	Karcığar	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Devr-I Hindi
Gönül Bezm-I Harâb-Âbâd-I Gamdır	Karcığar	Hacı Arif Bey	Mehmet Sâdi Bey	Şarkı	Curcuna
Her Subh U Şâmım Dâim Safâda	Karcığar	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Sofyan
Kuzumun Gözleri Kara	Karcığar	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Sofyan
Mümkün Olur Mu Sevmemek Seni	Karcığar	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Reng-I Ruhsârın Gören Der "Gül Gibi"	Karcığar	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Ağır Aksak
Varken Gönülde Bin Türlü Yâre	Karcığar	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Türk Aksağı
Yıkma Sakın Burc-I Penâhım Felek	Karcığar	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Sengin Semai
Arifem Ahkâm-I Sevdâdan Şikâyet Eylemem	Kürdilihicazkar	Hacı Arif Bey	Hacı Ârif Bey	Şarkı	Düyek
Bâis Figan Ü Nâleme Aşk İptilâsıdır	Kürdilihicazkar	Hacı Arif Bey	Rahmi Bey	Şarkı	Yürük Semai
Berdâr Olalı Zülfüne Yâr Fıkr Ü Hayâlim	Kürdilihicazkar	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Yürük Semai
Bir Zülfü Perîşâna Yine Yaktım Abayı	Kürdilihicazkar	Hacı Arif Bey	Mehmet Sâdi Bey	Şarkı	Aksak
Deşme Dağ-I Sîne-I Sûzânımı	Kürdilihicazkar	Hacı Arif Bey	Mehmet Sâdi Bey	Şarkı	Türk Aksağı
Dil Hârım-I Vaslını Arzu Eder	Kürdilihicazkar	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak Semai
Düşer Mi Şânına Ey Şeh-I Hûban	Kürdilihicazkar	Hacı Arif Bey	Mehmet Sâdi Bey	Şarkı	Curcuna
Ettikçe Sana Âşık-I Dil-Hasta Recâyı	Kürdilihicazkar	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Sengin Semai
Eyyâm-I Bahar Oldu Güzel Müjdeler Olsun	Kürdilihicazkar	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Yürük Semai
Firkatin Te'sir Etti Canıma	Kürdilihicazkar	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Geçti Zahm-I Tîr-I Hicrin Tâ Dil-I Nâ-Şâdıma	Kürdilihicazkar	Hacı Arif Bey	Şeyh Gâlip Dede	Şarkı	Ağır Aksak-T.Aks.
Görünce Oldum Üftâde	Kürdilihicazkar	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Sofyan
Gurub Etti Güneş Dünyâ Karardı	Kürdilihicazkar	Hacı Arif Bey	Hikmet Bey (Niğde'li)	Şarkı	Curcuna
Güzelim Hiç Aramaz Mı Dil-I Âvâre Seni	Kürdilihicazkar	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Harâb-I Deşt-I Gamdır Şimdi	Kürdilihicazkar	Hacı Arif Bey	Mehmet Sâdi Bey	Şarkı	Aksak

Tablo 1 (Devam). Hacı Arif Bey' in Eserleri

Eser Adı	Makamı	Bestekarı	Söz Yazarı	Formu	Uslu
Hazan Erdi Gülistân-I Bahâra	Kürdilihicazkar	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Yürük Semai
İftirâkındır Sebep Bu Nâle Vü Feryâdına	Kürdilihicazkar	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Müsemmen
Kanlar Döküyor Derdin İle Dîde-I Giryân	Kürdilihicazkar	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Muntazır Teşrifine Hazır Kayık	Kürdilihicazkar	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Ne Kadar Yâreledi Gamzelerin Bak Bedenim	Kürdilihicazkar	Hacı Arif Bey	–	Beste	Zencir
Nerdesin Ey Tatlı Sözlü Sevdiğim	Kürdilihicazkar	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Devr-I Hindi
Niçin Terk Eyleyip Gittin A Zâlim	Kürdilihicazkar	Hacı Arif Bey	Hacı Arif Bey	Şarkı	Aksak
Sana Hiç Nâle Eser Etmez Mi	Kürdilihicazkar	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Sende Acep Uşşâka Eziyyet Mi Çoğaldı	Kürdilihicazkar	Hacı Arif Bey	Mehmet Sâdi Bey	Şarkı	Curcuna
Seyr-I Bahara Açıldı Dağlar	Kürdilihicazkar	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Curcuna
Sırma Saçlı Yâre Kim Haber Versin	Kürdilihicazkar	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Tâ-BE-Key Hicrinle Giryân Olayım	Kürdilihicazkar	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Yâd Eyle Beni Sevdiğim Allah İçin Olsun	Kürdilihicazkar	Hacı Arif Bey	–	Yürük Semai	Yürük Semai
Cânım Seni Gâyet Sever	Mahur	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Türk Aksağı
Görsen Ey Çeşm-I Felek Görsen	Mahur	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Gösterip Ağyâre Lûtfun Bizlere Bîgânesin	Mahur	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Müsemmen
Hayli Demdir Görmedim Dilber Seni	Mahur	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Sofyan
Senle Durmak Derd-Nâk Eyler Beni	Mahur	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Düyek
Vuslatından Nâ-Ümîdim Ey Perî	Mahur	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Devr-I Hindi
Zâhiri Hâle Bakıp Etme Dahil Bir Ferdi	Mahur	Hacı Arif Bey	Enderûnî Vâsıf	Şarkı	Curcuna
Devâ Yokmuş Neden Bî-Mâr-I Aşka	Muhayyer	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Dünyâ Değil Bu Mihnet Yuvası	Muhayyer	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Curcuna
Ey Ateş-I Gam Bağrımı Yak Kanlı Kebâb Et	Muhayyer	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak

Tablo 1 (Devam). Hacı Arif Bey' in Eserleri

Eser Adı	Makamı	Bestekarı	Söz Yazarı	Formu	Uslû
Gam-Dîdeleriz Sâkî Sun Bir Dolu Kab Olsun	Muhayyer	Hacı Arif Bey	Mehmet Sâdi Bey	Şarkı	Devr-I Hindi
Hâl-I Dilden Kime Şekvâ Edeyim	Muhayyer	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Türk Aksağı
Humârı Yok Bozulmaz Meclisi Meyhâne-Yi Aşkın	Muhayyer	Hacı Arif Bey	Sami Paşazâde Sezâî	Şarkı	Aksak
İlişti Bir Saçı Leylâ'ya Gönüm	Muhayyer	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
İltimas Etmeye Yâre Varınız	Muhayyer	Hacı Arif Bey	Hacı Ârif Bey	Şarkı	Aksak
Kim Olur Zor Ile Maksûduna Reh-Yâb- I Zafer	Muhayyer	Hacı Arif Bey	Enderûnî Vâsıf	Şarkı	Devr-I Hindi
Meyhâne Tarab-Gâh- I Mey-Âşâm-I Cihandır	Muhayyer	Hacı Arif Bey	Mehmet Sâdi Bey	Şarkı	Devr-I Hindi
Niçin Mahzûn Bakarsın Sen Bana Öyle	Muhayyer	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Sofyan
Sahn-I Sînem Yandı Nâr-I Firkât-I Cânânen	Muhayyer	Hacı Arif Bey	Mehmet Sâdi Bey	Şarkı	Aksak
Açılmamış Bir Gonca-Ter	Muhayyersünbüle	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Can Dayanmazmış Vedâ-I Firkate	Müstear	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Devr-I Hindi
Güzel Görsem Yanar Sabr Ü Karârım	Müstear	Hacı Arif Bey	Mehmet Sâdi Bey	Şarkı	Aksak
Bahar Erdi Yeşillendi Çemenler	Nev-Eser	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Curcuna
Ahteri Düşkün Garib- I Âşık-I Âvâreyim	Nihavend	Hacı Arif Bey	Mehmet Sâdi Bey	Şarkı	Ağır Aksak
Aşk Ateşi Sînemde Yine Şûle-I Feşandır	Nihavend	Hacı Arif Bey	Mehmet Sâdi Bey	Şarkı	Devr-I Hindi
Bakmıyor Çeşm-I Siyah Feryâde	Nihavend	Hacı Arif Bey	Mehmet Sâdi Bey	Şarkı	Aksak
Ben Büy-I Vefâ Bekler İken Sûy-I Çemenden	Nihavend	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Türk Aksağı
Benim Gönüm Kaldı Sende	Nihavend	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Bülbülü Dem-Beste Etti Nâle Vü Feryâd-I Dil	Nihavend	Hacı Arif Bey	Mehmet Hafîd Bey	Şarkı	Aksak
Cülûs Etti Şehinşâh-I Keremkâr	Nihavend	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Düyek
Çözülme Zülfüne Ey Dil-Rübâ Dil Bağlayanlardan	Nihavend	Hacı Arif Bey	Enderûnî Vâsıf	Şarkı	Curcuna
Dîde-I Giryân-I Hasret Aldı Akl Ü Cânımı	Nihavend	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Yürük Semai

Tablo 1 (Devam). Hacı Arif Bey' in Eserleri

Eser Adı	Makamı	Bestekarı	Söz Yazarı	Formu	Uslû
Dil-I Nâlânı Çeşmin Etti Pür-Hûn	Nihavend	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Dün Gece Rüyâda Gördüm Yârımı	Nihavend	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Gâhî Gönül Firâkın İle Derd-Nâk Olur	Nihavend	Hacı Arif Bey	–	Beste	Çenber
Mahzûn İse Dil Anda Safâ Cilveger Olmaz	Nihavend	Hacı Arif Bey	Mehmet Sâdi Bey	Şarkı	Devr-I Hindi-Cur.
Meyler Süzûlsün Meydâna Gelsin	Nihavend	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Nâdide-I Hüsn-I Mümtâz	Nihavend	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Neden Tâ Subh Olunca Eşk-Bârım	Nihavend	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak Semai
Nev-Bahar-I Dil-Sitansın Sevdiğim	Nihavend	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Müsemmen
Peyâm-I Hüsnüne Peymâne Gözler	Nihavend	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Semai
Rûyinden At Nikabı	Nihavend	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Sâkî Çevir Dem-Â- Dem Câm-I Safâ-Medârı	Nihavend	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Türk Aksağı
Söyle Nedir Bâis-I Zârın Gönül	Nihavend	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Curcuna
Şarab İç Gül-Feminde Gül Açılsın	Nihavend	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Curcuna
Târifê Gelir Mi O Mehin Zülf-I Siyâhı	Nihavend	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Sengin Semai
Uyur Dâim Uyanmazdı Benim Baht-I Siyehkârım	Nihavend	Hacı Arif Bey	Mehmet Sâdi Bey	Şarkı	Curcuna
Vakf Eyleyen De Aşk İdi Dildâre Gönümünü	Nihavend	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Vücûd İkliminin Sultânı Sensin	Nihavend	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Curcuna
Vücûd İkliminin Sultânı Sensin	Nihavend	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Yürük Semai
Yâdigâr Kaldı Bana Dilde Bu Âh	Nihavend	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Yanılma Ateş-I Aşka Ciğergâhını Dağlatma	Nihavend	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Curcuna
Âşık Oldur Kim Kılar Cânın Fedâ Cânânına	Rast	Hacı Arif Bey	Fuzûlî	Şarkı	Curcuna
Çeşm-I Mahmûrun Sebeptir Nâle Vü Feryâdına	Rast	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Devr-I Hindi
Ehl-I Dil Isen Kendine Zevk Eyle Cefâyı	Rast	Hacı Arif Bey	Ziyâ Paşa (Vezir)	Şarkı	Devr-I Hindi
Elâ Yâ Eyyüha's-Sâki	Rast	Hacı Arif Bey	Hâfız-I Şirâzî	Şarkı	Devr-I Hindi

Tablo 1 (Devam). Hacı Arif Bey' in Eserleri

Eser Adı	Makamı	Bestekarı	Söz Yazarı	Formu	Usulü
Esti Nesîm-I Nev-Bahar	Rast	Hacı Arif Bey	Nef'î	Şarkı	Türk Aksağı
Ey Gül-Nihâl-I İşvebâz	Rast	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Türk Aksağı
Ey Vatanperver Yine Gel Gayrete	Rast	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Sofyan
Geçmiyor Eyyâm-I Mihnnet Gitmiyor Benden Melâl	Rast	Hacı Arif Bey	Ahmet Râsim Bey	Şarkı	Ağır Aksak
Hâtırimdan Çıkmaz Asla Ahd Ü Peymânın Senin	Rast	Hacı Arif Bey	Hacı Ârif Bey	Şarkı	Curcuna
Mükedder Derd-I Peyderpeyle Şimdi	Rast	Hacı Arif Bey	Mehmet Sâdi Bey	Şarkı	Aksak
N'eyledi Gör Bana Ol Mâh-I Mehi	Rast	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Curcuna
Penbe-I Dağ-I Cünûn İçre Nihandır Bedenim	Rast	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Devr-I Hindi
Seyl Ü Âteşten Emin Olmaz Yapılmış Hâneler	Rast	Hacı Arif Bey	Keçecizâde İzzet Molla	Şarkı	Türk Aksağı
Vuslatından Gayrı El Çektim Yeter Ey Bî-Vefâ	Rast	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Müsemmen
Cihan Gözümde Yok Hayli Zamandır	Saba	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak Semai
Dilberân Ahd-I Vefâyı Unuturlar Unuturlar	Saba	Hacı Arif Bey	Âşık Mahtûmî	Şarkı	Düyek
Haberin Var Mı Sabâ Kâkül-I Cânânımdan	Saba	Hacı Arif Bey	Mehmet Sâdi Bey	Şarkı	Aksak
Nigâh-I Mestine Canlar Dayanmaz	Saba	Hacı Arif Bey	R. Mahmut Ekrem	Şarkı	Devr-I Hindi
Olmuş İken Didelerin Gibi Mest	Saba	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Curcuna
Söyle Sen Kasdın Nedir Âyâ Bana	Saba	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Devr-I Hindi
Aşkınla Düştüm Ateşe	Sabazemzeme	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Gönül Bilmez Misin Ol Şivesâzı	Sabazemzeme	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Devr-I Hindi
Kabûl Eyle Sanadır Arz-I Hâlim	Sabazemzeme	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Ağır Düyek
Neş'e-Mendim Sunma Lûtf Et Sâkıyâ Peymâneyi	Sabazemzeme	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Ağır Düyek
Yâreledi Yârim Dil-I Zârımı	Sabazemzeme	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Ağır Düyek
Bülbül Yetişir Bağrımı Hûn Etti Figânın	Segah	Hacı Arif Bey	Keçecizâde İzzet Molla	Şarkı	Aksak
Düştü Dildâr İle Firkat Âreye	Segah	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Düyek

Tablo 1 (Devam). Hacı Arif Bey’ in Eserleri

Eser Adı	Makamı	Bestekarı	Söz Yazarı	Formu	Usulü
Feryâdımı Gördükçe Benim Ey Gül-I Rânâ	Segah	Hacı Arif Bey	Leylâ Hanım	Şarkı	Aksak
Her Kimde Vardır Aşk İptilâsı	Segah	Hacı Arif Bey	Mehmet Sâdi Bey	Şarkı	Türk Aksağı
Olmaz İlaç Sîne-I Sad-Pâreme	Segah	Hacı Arif Bey	Nâmık Kemâl	Şarkı	Curcuna
Sadr-I Cem'-I Mürselin Sensin Ya Resûlallah	Segah	Hacı Arif Bey	Azîz Mahmûd Hüdâî Hz.	Tevşih	Evsat
Sâkî Bu Safâ-Hâneyi Bâkî Mi Sanırsın	Segah	Hacı Arif Bey	Mehmet Sâdi Bey	Şarkı	Ağır Aksak Semai
Gördüğüm Şeb Bağrımı Hûn Eyledin	Segah Maye	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Devr-I Hindi
Hayli Demler İztrâb- I Aşkını Çekmiş İken	Sultaniyegah	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Ağır Aksak
Akıl Ermez Şu Feleğin Oy'nu Çok	Suzinak	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Alınca Gönlümü Mîhr-I Cemâlî	Suzinak	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Curcuna
Başladın Ağyâr Ile Ünsiyyete	Suzinak	Hacı Arif Bey	Sermet Efendi	Şarkı	Devr-I Hindi
Beni Bîzâr Ederken Serzenişler	Suzinak	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Beni Candan Usandırdı Cefâdan Yâr Usanmaz Mı	Suzinak	Hacı Arif Bey	Fuzûlî	Şarkı	Türk Aksağı
Bir Dil Ki Esîr-I Gam Olur Neş'ever Olmaz	Suzinak	Hacı Arif Bey	Mehmet Sâdi Bey	Şarkı	Devr-I Hindi
Cevr Etme Bana Böyle	Suzinak	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Nim Sofyan
Çekme Elem Ü Derdini Bu Dehr-I Fenânın	Suzinak	Hacı Arif Bey	Mehmet Sâdi Bey	Şarkı	Aksak
Dâm-I Hüsn-I Yârimin Özge Şikâridir Gönül	Suzinak	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Müsemmen
Edemem Kimseye Hâlim Hikâyet	Suzinak	Hacı Arif Bey	Mehmet Sâdi Bey	Şarkı	Aksak
Eski Hâli Hiç Göremem	Suzinak	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Gözümden Gitmiyor Bir Dem Hayâlin	Suzinak	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Curcuna
Hüsn Âlemini Tuttu Senin Şöhret Ü Şânın	Suzinak	Hacı Arif Bey	Mehmet Sâdi Bey	Şarkı	Yürük Semai
Meclis Bezendi Sun Bâde Sâkî	Suzinak	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Pâ-Bûsuna Ermek Üzre Ey Yâr	Suzinak	Hacı Arif Bey	Ahmet Feyzî Bey (Muâllim)	Şarkı	Curcuna
Suzinak Etme Beni Ey Mehveşim	Suzinak	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Ağır Aksak

Tablo 1 (Devam). Hacı Arif Bey' in Eserleri

Eser Adı	Makamı	Bestekarı	Söz Yazarı	Formu	Uslu
Uslanmadı Hâlâ Emeli Bitmedi Gönlüm	Suzinak	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Yandım O Güzel Gözlere Ey Şûh-I Sitemkâr	Suzinak	Hacı Arif Bey	Mehmet Sâdi Bey	Şarkı	Türk Aksağı
Yine Mûrg-I Seher Âvâzelendi	Suzinak	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Dilden Hayâlin Bir Zaman Gitmezdi	Şehnaz	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Evfer
Rubûde Oldu Sîm- Tene Gönlüm	Şehnaz	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Kat İdüp Gerden-I Gerdûndan Emel Zincirin	Tahir	Hacı Arif Bey	–	İlahi	Evsat
Tükendi Gönlümün Sabr Ü Kararı	Tahir	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Yürük Semai
Ağlamaz Mı Çeşm-I Hasret-Perverim	Uşşak	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Ah Ey Aşk Âteş-I Hicrâna Yakma Cânımı	Uşşak	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak Semai
Akıbet Bezdirdi Benden Âh Ü Efgânım Seni	Uşşak	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Curcuna
Baht Uyansa Hâbe Varsa Dîde-I Bîdârımız	Uşşak	Hacı Arif Bey	Vecdî	Şarkı	Müsemmen
Baştan Başa İsterse Cihan Gülle Donansın	Uşşak	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Aksak
Bir Melek-Sîma Perî Gördüm Der-I Meyhânede	Uşşak	Hacı Arif Bey	Mehmet Hafîd Bey	Şarkı	Aksak
Derdinle Senin Ey Gül-I Nevreste- Nihâlim	Uşşak	Hacı Arif Bey	Mehmet Sâdi Bey	Şarkı	Aksak
Deşt-I Dehşette Kalıp Zâr Ü Sefil	Uşşak	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Curcuna
Ey Dil Ne Bitmez Bu Âh Ü Vâhın	Uşşak	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Curcuna
Ey Şûh-I Cefâ-Pîşe Bırak Vâz-I Cefâyı	Uşşak	Hacı Arif Bey	Mehmet Sâdi Bey	Şarkı	Sengin Semai
Gönlümün Bâis-I Gıryanlığı Cânân Elidir	Uşşak	Hacı Arif Bey	Keçecizâde İzzet Molla	Şarkı	Devr-I Hindi
Mahzûn Gönüle Zevk U Safâ Kâr-Ger Olmaz	Uşşak	Hacı Arif Bey	–	Şarkı	Devr-I Hindi
Meyhâne Değil Meclis-I Rindâne-I Cem'dir	Uşşak	Hacı Arif Bey	Mehmet Hafîd Bey	Şarkı	Ağır Aksak

Tablo 1 (Devam). Hacı Arif Bey' in Eserleri

Eser Adı	Makamı	Bestekarı	Söz Yazarı	Formu	Uslû
Meyhâne Mi Bu Bezm-i Tarabhâne-i Cem Mi	Uşşak	Hacı Arif Bey	Mehmet Sâdi Bey	Şarkı	Aksak
Meyhâneyi Seyr Ettim Uşşâka Mutfak Olmuş	Uşşak	Hacı Arif Bey	Şeyh Gâlip Dede	Şarkı	Aksak
Olmaz Dilim Elemden Bir Dem Tehî Vü Hâlî	Uşşak	Hacı Arif Bey	—	Şarkı	Aksak
Pâre Pâre Oldu Sînem Gamze-i Cânânen	Uşşak	Hacı Arif Bey	—	Şarkı	Devr-i Hindi-Cur.
Sâkî İçelim Câm-i Musaffâyı Keremden	Uşşak	Hacı Arif Bey	—	Şarkı	Türk Aksağı
Sâkî Yetişir Uyan Aman Gel	Uşşak	Hacı Arif Bey	Nâmık Kemâl	Şarkı	Türk Aksağı
Sen Serv-i Nâzın Ruhsâr-i Âli	Uşşak	Hacı Arif Bey	—	Şarkı	Aksak
Yandım Bilerek Çâresi Yok Gerçi Bu Nâre	Uşşak	Hacı Arif Bey	—	Şarkı	Türk Aksağı
Olup Aşkınla Avare Bulunmaz Derdime Çare	Evcara	Hacı Arif Bey	-		
Kudretin Kâfi Değildir Sûz-î Âh Ü Zârıma	Hicaz	Hacı Arif Bey	—		
Kurdu Meclis Âşıkân Meyhânede	Hicaz	Hacı Arif Bey	—		
Bir Hâlet İle Süzdü Yine Çeşmini Dildâr	Hicazkar	Hacı Arif Bey	—		
Dinle Aklın Var İse Pîr-î Mugânın Pendini	Karcığâr	Hacı Arif Bey	—		
Reng-î Ruhsârın Gören Der Gül Gibi	Karcığâr	Hacı Arif Bey	—		
Düşer Mi Şânına Ey Şeh-î Hüban	Kürdili Hicazkar	Hacı Arif Bey	Mehmet Sâdi Bey		
Geçti Zahm-i Tîr-î Hicrin Tâ Dil-î Nâ- Şâdîma	Kürdili Hicazkar	Hacı Arif Bey	Şeyh Gâlip Dede		
Gurub Etti Güneş Dünyâ Karardı	Kürdili Hicazkar	Hacı Arif Bey	Hikmet Bey		
Güzelim Hiç Aramaz Mı Dil-î Âvâre Seni	Kürdili Hicazkar	Hacı Arif Bey	—		
Muntazır Teşrifine Hazır Kayık	Kürdili Hicazkar	Hacı Arif Bey	—		
Niçin Terk Eyleyip Gittin A Zâlim	Kürdili Hicazkar	Hacı Arif Bey	Hacı Ârif Bey		
Ey Âteş-î Gam Bağrımı Yak Kanlı Kebâb Et	Muhayyer	Hacı Arif Bey	—		
Humârı Yok Bozulmaz Meclisi Meyhâne-Yi Aşkın	Muhayyer	Hacı Arif Bey	Sami Paşazâde Sezâî		

Tablo 1 (Devam). Hacı Arif Bey’ in Eserleri

Eser Adı	Makamı	Bestekarı	Söz Yazarı	Formu	Usulü
Bakmıyor Çeşm-İ Siyah Feryâde	Nihavend	Hacı Arif Bey	Mehmet Sâdi Bey		
Ben Bûy-İ Vefâ Bekler İken Sûy-İ Çemenden	Nihavend	Hacı Arif Bey	–		
Mükedder Derd-İ Peyderpeyle Şimdi	Rast	Hacı Arif Bey	Mehmet Sâdi Bey		
Nigâh-İ Mestine Canlar Dayanmaz	Saba	Hacı Arif Bey	R. Mahmut Ekrem		
Olmaz İlaç Sîne-İ Sad-Pâreme	Segah	Hacı Arif Bey	Nâmık Kemâl		
Meyhâne Mi Bu Bezm-İ Tarabhâne-İ Cem Mi	Uşşak	Hacı Arif Bey	Mehmet Sâdi Bey		
Arifem Ahkâm-İ Sevdâdan Şikayet Eylemem	Kürdilihicazkar	Hacı Arif Bey	Hacı Arif Bey		

Kaynak: <https://www.notaarsivleri.com/arama.html?kelime=hac%FD+arif+bey>

Hacı Arif Bey’in TRT arşivine kayıtlı 276 eserinin olduğu yapılan çalışmalarda görülmektedir. Hacı Arif Bey’in eserlerinde kendi terkip etmiş olduğu Kürdilihicazkâr makamını sıklıkla kullanıldığı inceleme sırasında görülebilmektedir. Çoğunlukla küçük usûl ve formda eser veren Hacı Arif Bey şarkı formunu kullanıp, Mehmet Sadi Bey’den sıklıkla bestelerine güfte aldığı yine yapılan çalışmalarda görülebilmektedir. Tablo halinde verilen eserler detaylandırılarak makam açısından ele alındığında bestekârın Kürdilihicazkâr makamında 35, Hicaz makamında 31, Karcıgar makamında 18, Nihavend makamında 31, Uşşak makamında 21 ve Sûzinak makamında 19 adet eser bestelediği görülmektedir. Form açısından incelendiğinde 3 ilahi, 1 tevşih, 3 beste, 1 yürük semai, 1 methiye bestelediği, geriye kalan eserleri şarkı formunda bestelediği görülmektedir. Tablo usûl olarak ele alındığında Aksak usulünde 74, Düyek usulünde 10, Curcuna usulünde 32, Devr-i Hindi usulünde 30, ve Türk Aksağı usulünde 19 tane eser bestelediği görülmektedir. Hacı Arif Bey eserleri nicel olarak güfte açısından incelendiğinde çoğunlukla Mehmet Sadi Bey’den güfte aldığı görülmektedir. 39 adet bestesinin güftesi Mehmet Sadi Bey’e aitken, Fuzuli’den 3, Tevfik Fikret’ten 1, Namık Kemal’den 1 güfte almıştır. Bestekârın ayrıca kendi kaleme aldığı güfte sayısı 9 olarak görülmektedir.

7.3. HACI ÂRİF BEY’İN TÜRK MÛSİKÎSİNE KATKILARI

Klâsik Türk Müziğinde beste anlayışı yönünden farklı ve önemli bir yeri bulunan Hacı Arif Bey, Klâsik Türk Müziğine sıklıkla tercih edilen Kürdilihicazkâr makamını, ve Romantik Dönemden itibaren günümüze kadar pek çok bestekâr tarafından tercih edilen şarkı formunu ve ayrıca Müsemmen usulünü kazandırmıştır.

8. KÜRDİLİHİCAZKÂR MAKAMI

Durak: Rast perdesidir.

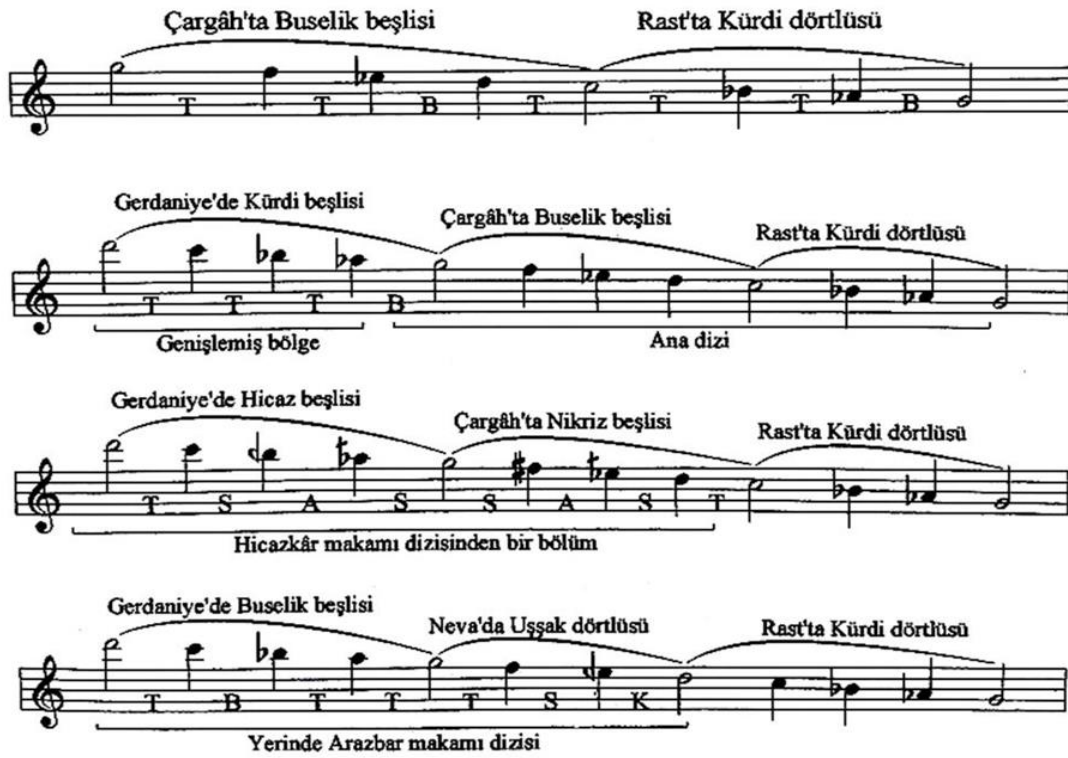
Güçlüsü: Gerdaniye perdesi, birinci derece güçlüdür. Birinci ve ikinci derece güçlü perdeleri üzerindeki çeşnileri ayrıntılı olarak incelenecektir.

Seyri: İnicedir.

Yeden: Acem Aşiran perdesidir.

Donanım: Kürdi, Nim Zırgüle, Nim Hisar perdeleri yazılır.

Şekil 1. Kürdilihicazkâr Makamı Dizileri

Perde İsimleri: Rast, Nim Zırgüle, Çargâh, Neva, Nim Hisar, Acem, Gerdaniye, Nim Şehnaz veya Şehnaz, Sünbüle veya Tiz Segâh, Tiz Çargâh, Tiz Neva.

Dizi ve Seyir: Bütünlük arz etmek için Kürdilihicazkâr makamı dizileri ve seyir özellikleri iç içe anlatılacaktır.

Kürdilihicazkâr makamının ana dizisi;

Kürdi makamı dizisinin Rast perdesi üzerinde inici şeddidir. Seyir esnasında makama birçok diziler ve çeşniler katılır. Bu diziler ve çeşniler Kürdilihicazkâr makamına asıl karakterini kazandırır. Şimdi gerdaniye perdesi üzerindeki çeşnileri inceleyelim.

Rast perdesi üzerindeki Kürdi beşlisi, tiz durak Gerdaniye perdesi üzerine göçürülerek ana dizi genişletilir. Üzerinde Kürdi çeşniysiyle yarım karar yapılan gerdaniye perdesi birinci derece güçlü, üzerinde buselik çeşniysiyle yarım karar yapılan Çargâh perdesi ikinci derece güçlü konumundadır. Makamın isminden de anlaşılacağı gibi, Hicazkâr ve Kürdi (Hicazkâr-ı Kürdi) şeklinde bir seyri de vardır. Üzerinde Hicazkâr makamında olduğu gibi önce Buselik, sonra Hicaz çeşniysiyle yarım karar yapılan Gerdaniye perdesi birinci derece güçlüdür. Neva perdesi üzerinde Hicaz, Çargâh perdesi üzerinde Nîkriz çeşniysiyle yarım kararların ardından, Rast perdesinde Kürdi çeşniysiyle karar verilir. Hacı Arif Bey'in bulduğu bu makamdaki “Geçti zahm-ı tîr-i hicrin tâ dil-i nâ-şâdîma” Hicazkâr-ı Kürdi seyriyle yazılmış bir eserdir. Arazbar makamı dizisiyle seyre başlayıp inici kürdi çeşniysiyle (ana dizi) karar vermek suretiyle, birçok eserde kullanılmış, farklı bir duyguya sahip yeni bir Kürdilihicazkâr makamı dizisi ortaya çıkar. Yerinde Uşşak, Bayati makamı dizilerinin Neva perdesi üzerine göçürülmesi ile oluşan Arazbar makamı dizisi makama apayrı bir renk kazandırır. Üzerinde Buselik çeşniysiyle yarım karar yapılan Gerdaniye perdesi birinci derece güçlüdür. Üzerinde Uşşak çeşniysiyle yarım karar yapılan Neva perdesi ikinci derece güçlüdür. Bu çeşniler gösterildikten sonra Çargâh perdesi ağırlık kazanır ve Rast perdesinde Kürdi çeşniysiyle karar verilir. “Gurub Etti Güneş, Dünya Karardı” mısrası ile başlayan Hacı Ârif Bey'in Kürdilihicazkâr şarkısı bu seyirle yazılmıştır.

Kürdilihicazkâr makamının icrasında en önemli husus Nim Zirgüle (la bemol) perdesinin baskısıdır. Bu perde beş komadan daha dik basılır. Karara doğru Zirgüle perdesi basmak gerekir. Rast perdesi üzerindeki bu çeşni adeta pest basılmış bir Uşşak çeşnisini havasındadır. Rast perdesi üzerinde tam Kürdi çeşniysiyle karar veren çok az Kürdilihicazkâr eser vardır. Kürdilihicazkâr eserlerin pek çoğu pestleşmiş Uşşak çeşniysiyle icra edilir. Kürdilihicazkâr makamını oluşturan bu diziler seyir esnasında birbirlerine sık sık geçki yaparlar. Aslında bu çeşnileri ayrı düşünmemek hepsinin birleşmesiyle Kürdilihicazkâr makamının ortaya çıktığını unutmamak gerekir (Aydemir, 2014: 81-83).

9. MÜSEMMEH USÛLÜ

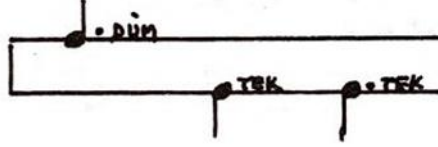
Sekiz adet birim zamanlı ve üç vuruşlu düm 3, tek 2 ve tek 3 şeklinde (küçük ve birleşik) usûle MüsemmeH Usûlü denir.

Şekil 2. Müsemmen Usûlü

**Usûlün Zamanları
ve vuruşları:**

DÜM **TEK** **TEK**
3 2 3

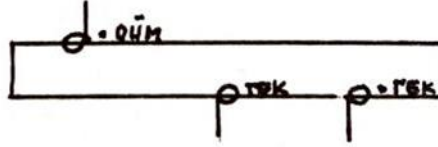
Usûlün Notası:
1. Mertebesi 8/8

**Usûlün Zamanları
ve vuruşları:**

DÜM **TEK** **TEK**
3 2 3

Usûlün Notası:
2. Mertebesi 8/4

8/8 lik bir usûl ilk olarak Hacı Ârif Bey tarafından (8 adet birim zamanlı ve 6 darplı olarak) (DÜM (1 zamanlı), TEK (1 zamanlı), tekrar TEK (1 zamanlı), ikinci DÜM (2 zamanlı), müteakip TEK (2 zamanlı) ve son TEK (1 zamanlı) şeklinde bulunup düzenlenmiş ve KATAKOFTİ adını vermiştir. Sonradan zamanlar birleştirilmek suretiyle usûl, yukarıda gördüğümüz gibi DÜM (3 zamanlı), TEK (2 zamanlı) ve son TEK (3 zamanlı) şeklinde düzenlenmiş ve MÜSEMMEEN adı verilmiştir. Bugün kullanmakta olduğumuz Müsemmen usulüne genel olarak FÂİLÂTÜN ve MEFÂİLÜN ile başlayan arûz vezni kalıpları uyar.

Usûldeki birinci zaman olarak ilk DÜM kuvvetli, ikinci zaman olan, DÜM'den sonraki TEK yarı kuvvetli, üçüncü zaman olan müteakip TEK uzun ve kuvvetlidir. Hareketler yürük ve orta yürürlüktedir. Usûlün basitleri 3+2+3 birim zamanlı usûl olarak düşünülür, Müsemmen usûlü kendinden daha büyük birleşiklerinde 8 zamanlı olarak aranır ve ayrılır. Müsemmen usûlü şarkılarda, köçekçelerde, oyun havalarında, aranağmelerde, saz parçalarında kullanılmıştır (Çakar, 1996: 102-103).

10. AVNÎ ANIL

Birkaç meslek grubunda yer alan Türk Mûsikîsi bestekârı Avni Anıl, hem bir polis memuru ve gazeteci hem de Kültür Bakanlığı devlet sanatçısıdır. Türk Mûsikîsinde

Bestekârlığı ile ön planda olan Anıl, Türk Edebiyatına ismini yazdıran Ümit Yaşar Oğuzcan'ın bazı şiirlerini besteleyerek edebiyatın içinden de kendi isminden söz ettirebildiğini görülmektedir (Ulusoy, 2017: 25-29).

10.1. AVNÎ ANIL'IN HAYATI

Hamdi Bey ile Fatma hanımın çocuğu olarak 23 Nisan 1928 yılında İstanbul Üsküdar Selimiye semtinde dünyaya geldiği bilinen bestekâr, İlkokulunu Selimiye ilkokulunda eğitim görmeye başlamıştır. Aynı yıllar da bir fotoğrafçının yanında çırak olarak çalışmaya başladığı yazılmaktadır. İlkokul eğitimini tamamladıktan sonra Paşakapısı ortaokulunu bitirip Haydarpaşa lisesin de okumaya başlayıp, lise ikinci sınıfta okulu yarıda bırakıp daha sonra lise eğitimini dışarıdan bitirdiği kaynaklarda yer almaktadır. Yine aynı yıllarda Üsküdar halkevine gidiş gelişleri olmaya başlayan bestekârın orada kitap ve konferanslardan yararlanmanın yanı sıra Müzik ve Tiyatro kollarında çalışmaya başlamış ve bazı oyunlarda rol almıştır. Bu oyunlardan bazıları şu şekildedir; Goldon'nin “Yalancı” adlı oyunu ile Sabih Göze'nin “ Mavi Gözlük” başrol oynadığı Müzik içerikli oyunlardandır. 1950 yılında Üsküdar Mûsikî cemiyetinin çalışmalarına katıldığı yazılmaktadır. Kendisi için çok önemli olan o yılları şu şekilde dile gelmektedir (Ulusoy, 2017: 26-27).

“Daha yararlı ve daha ciddi bir çalışma dönemi; yedi tam yıl. Onlarca, yüzlerce değil binlerce; her formda klasik, neo- klasik ve güncel şarkının beynimize, yüreğimize çalınan güzel bir dönem. Üsküdar Mûsikî Cemiyeti'ni 58 tam yıl ayakta tutan güzel insan Emin Ongan Hoca'dan yararlanma şansı. 1946 yılı çalışma döneminde Üsküdar Mûsikî Cemiyeti'nden arkadaşlar; Cüneyt Orhon, Niyazi Sayın, Saim Apak, Arif Sami Toker. Bizden daha ileri olanlar; Suznak Ahmet, Neyzen Emin Bey, Tanburi Adil Bey. Bizlerden bir süre sonra cemiyete katılan; Cahit Peksayar, Sadun Aksüt, Rıdvan Aytan, Aka Gürbüz, Cüneyt Koşan, Daha sonra yararlananlar arasında İnci Çayırılı, Şeref Çakar, Şeref Çakar ve Amir Ateş, Ahmet Özhan da var, daha çok var elbet ama şuan aklıma düşenler bunlar.

1946'lardan, 50' lere başlayan ezgi arayışları ve sonunda ilk çalışmalarımın Emin Hoca'ya gösterilişi, güçlendirici sözler, yeni bir nefes olduğumuz tespitleri ile ve daha cesaretle devam eden ve bugünde süren çalışmalar. 52 yıl önce Rast şarkımın Ankara Radyosunda İlk defa Sevim Tan (Ürek) tarafından “Sordular Mecnun'a Leyla'nın

Saadethanesin” diye anons edilerek icra edilişı; Ruşen Kam, Cevdet Kozanoğlu, Vecihi Danyal gibi ustalardan özgü dolu sözcükler” (Ulusoy, 2017: 26-27).

Askeri görevini tamamladıktan sonra Polis Enstitüsüne giren Anıl 1953 yılında mesleki hayatına polis olarak başladığı yazılmaktadır. 1955 yılında polislikten ayrılıp gazeteciliğe başladığını, Ak, kitabında belirtmektedir. 1955- 1967 yılları arasında İstanbul Radyosunun haber servisinde redaktörlük yaptığı ifade edilmektedir. 1967 yılında” Anıl Yayın Ajansı” kurup, Dünya Gazetesi’nin sanat sayfasını yönettiği bilinmektedir. Resmi bir görev olarak bir süre İzmir Radyosunda çalıştığı ifade edilmektedir. İki kez yayınlanan “Mûsikî ve Nota” dergisi ile Mûsikî Sözlüğü” adı altında dört ciltlik bir seri ile Mûsikî tarihine katkı sağlamış olduğu düşünülmektedir. Mûsikî çalışmalarına küçük yaşlarda dönemin şarkılarını meşk yoluyla öğrenerek seslendirdiği ifade edilmektedir. İlk çalışmasını Üsküdar Mûsikî cemiyetinde olduğu yazılmaktadır. Bu içine dâhil olduğu cemiyette birçok sanatkârla tanışma fırsatı bulduğu ifade edilmektedir. 1952 yılında çevresinde ki hocaların teşviki ile besteciliğe başladığı yazılı kaynaklara not edilmiştir. İlk bestelemiş olduğu eseri Rast makamında olup “Sordular Mecnûn’a Leylâ’nın Saadet Hanesin” güfteli isim olmuştur (Ak, 2014: 470-471).

1972 yılının son zamanlarında Müzik yayınları şefi olarak İzmir’e atanmış, 10 sene boyunca bu kurumda görev yapmıştır. Bekir Sıtkı Sezgin, Güner Erman, Burhanettin Ökte Ali Rıza Avni, Ayhan Sökmen ve daha çok sayıda sanatçıyla birlikte çalıştıkları söylenmektedir.

1985 yılında Adana Büyükşehir Belediyesi Devlet konservatuvarı kurulunca daha önce polis memuru görevi ile gittiği Adana’ya daha sonra Konservatuvara sanat yönetmeni olarak gittiği o zamanın yeni Akit gazetesinde yer almaktadır.

Eserlerinin sayısı 100 ü geçtiği, Ak kitabında bildirmektedir. Ayrıca 20 kadar filmin Mûsikîsini yine Anıl’ın bestelediğini yazmaktadır. 1984 yılında Bursa Türk Mûsikîsi Konservatuvarının yöneticisi olduğu ifade edilmektedir.

1990 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü; Devlet Klâsik Türk Müziği Koro ve Topluluklarının sınavlarını yapmak için Uzman Sanatçı kadrosu ile yeniden memurluğa başladığı yazılan Bestekâra 1998 yılında Kültür Bakanlığı’nca verilen Devlet Sanatçısı unvanı verildiği bilinmektedir. Devlet Klâsik Türk Müziği Korosu sanat faaliyetlerine katkılarda bulunup, birçok kez konuk şef olarak görev yaptığı söylenen bestekâr Avni Anıl aynı zamanda Elazığ, Diyarbakır, Samsun,

Konya ve Bursa'da koroların kurulması konusunda katkıları olduğu ifade edilmektedir. Türk Edebiyatında şiirleri ile yer alan Ümit Yaşar Oğuzcan'ın bazı şiirlerini bestelediği bilinmektedir. Avni Anıl 14 Haziran 2008 günü İzmir'de solunum yetmezliği sebebi ile yaşamına 80 yaşında veda etmiştir.

10.2. AVNİ ANIL'IN ESERLERİ

Türk Müziğine pek çok eser kazandıran Romantik Dönem bestekârlarından Avni Anıl'ın TRT repertuvarına kayıtlı eserleri makam, söz yazarı, form ve usûl açısından sınıflandırılarak tablo halinde verilmiştir.

Tablo 2. Avni Anıl'ın Eserleri

Eser Adı	Makamı	Bestekarı	Söz Yazarı	Formu	Usulü
Baharla Hazân Birleşemez Ortada Yaz Var	Acemkürdi	Avni Anıl	Veliye Yâkut	Şarkı	Düyek
Bir Başka Edâ Başka Bir Arzu İle Geldin	Acemkürdi	Avni Anıl	H. Şinasi Önol	Şarkı	Düyek- Semai
Benim Yârim Bezden Kilim Dokur	Hicaz	Avni Anıl	B. Sıdkı Erdoğan	Şarkı	Aksak
Bir Ateşim Yanarım Külüm Yok Dumanım Yok	Hicaz	Avni Anıl	Ü. Yaşar Oğuzcan	Şarkı	Düyek
Bir Bakıp Gözlerime Her Şeyi Anlarsın Ya	Hicaz	Avni Anıl	Ü. Yaşar Oğuzcan	Şarkı	Düyek
Bir Çağrına Bin Cân İle Gelirim	Hicaz	Avni Anıl	Ahmet Ilgaz	Şarkı	Sofyan
Dil Şâd Olacak Diye Kaç Yıl Avuttu Felek	Hicaz	Avni Anıl	Turgut Yarkent	Şarkı	Düyek
Dolaşır Dururum Boş Yere Neden	Hicaz	Avni Anıl	Fethi Dinçer	Şarkı	Curcuna
Düşüverdim Mecnun Gibi Dillere	Hicaz	Avni Anıl	Orhan Arıtan	Şarkı	Semai
Firâkınla Yansa Ten Yine Vuslat Dilemem	Hicaz	Avni Anıl	Turgut Yarkent	Şarkı	Düyek
Giderken Unutmuşsun Hayâlin Bende Kalmış	Hicaz	Avni Anıl	Hüseyin Balkancı	Şarkı	Düyek
Gözlerin Kömür Senin Bakışın Ömür Senin	Hicaz	Avni Anıl	Cemal Atayman	Şarkı	Aksak
Gün Be Gün Yaşanan O Hâtrayı	Hicaz	Avni Anıl	İlkan San	Şarkı	Semai
İki Dudak Arası Bir Zaman	Hicaz	Avni Anıl	Necâti Cumalı	Şarkı	Semai
Kader Kime Şikâyet Edeyim Seni Bilemem	Hicaz	Avni Anıl	Sedat Ergintuğ	Şarkı	Düyek
Kim Kime Yürekten Vurgun	Hicaz	Avni Anıl	Şâhin Çandır	Şarkı	Semai
Leyleği Havada Görmedik Amma	Hicaz	Avni Anıl	Hüsâmettin Olgun	Şarkı	Semai
Ne Cilveli Fısıltılar Taşıyor Bilsen	Hicaz	Avni Anıl	Hüseyin Balkancı	Şarkı	Yürük Aksak
Ne Zaman Seni Düşünsem İçim Ürperir	Hicaz	Avni Anıl	Ü. Yaşar Oğuzcan	Şarkı	Semai

Tablo 2 (Devam). Avni Anıl' in Eserleri

Eser Adı	Makamı	Bestekarı	Söz Yazarı	Formu	Usulü
Rüyâ Gibi Uçan Yıllar Biraz Durun Durun Biraz	Hicaz	Avni Anıl	Rüştü Şardağ	Şarkı	Curcuna
Sen Âşık Olamazsın Gökte Kaç Yıldız Var Bilmiyorsun	Hicaz	Avni Anıl	İ. Behlül Pektaş	Şarkı	Curcuna
Sen Saçlarım Koşan Aklar Gibisin	Hicaz	Avni Anıl	Koray Ekener	Şarkı	Düyek
Sevmiyorum Seni Artık Gözlerimi Geri Ver	Hicaz	Avni Anıl	İ. Behlül Pektaş	Şarkı	Düyek
Son Gemi Benim İçin Kalkar Limandan	Hicaz	Avni Anıl	Tekin Gönenç	Şarkı	Düyek
Şarkılar Söyle O Sâhillerde Rüzgârlar Bana	Hicaz	Avni Anıl	Yılmaz Yüksel	Şarkı	Semai
Güzel Gözler Menekşe Yüce Dağlar Mor Olur	Hüseyini	Avni Anıl	Ömer Çalışır	Şarkı	Curcuna
Irmakla Akıp Taşmışım Bulutla Gezip Şaşımışım	Hüseyini	Avni Anıl	M. Yeşilova	Şarkı	Düyek
Ağla Çeşmim Eski Lezzet Kalmamış Peymânede	Hüzzam	Avni Anıl	Câhit Öney	Şarkı	Düyek
Ağlaya Ağlaya Giderim Diyor	Hüzzam	Avni Anıl	Reşat Özpirinçci	Şarkı	Aksak
Akşamın Olduğu Yerde Bekle Diyorsun	Hüzzam	Avni Anıl	İ. Behlül Pektaş	Şarkı	Düyek
Ayrılık Ümitlerin Ötesinde Bir Şehir	Hüzzam	Avni Anıl	Şahap Gürsel	Şarkı	Curcuna
Bak Kalbime Sevgin Acı Bir İz Gibi Kaldı	Hüzzam	Avni Anıl	–	Şarkı	Düyek
Gözlerin Senin Gözlerin Beni Nar Rengi ...	Hüzzam	Avni Anıl	İ. Behlül Pektaş	Şarkı	Düyek
İçimde Bin Türlü Keder	Hüzzam	Avni Anıl	Ü. Yaşar Oğuzcan	Şarkı	Düyek
Kısmet Deme Hayâllerime Usandım Sanırım	Hüzzam	Avni Anıl	Alâattin Semerci	Şarkı	Düyek
Kim Derdi Ki Bir Gün Bana Cânân Olacaksın	Hüzzam	Avni Anıl	–	Şarkı	Aksak
Ömrümüzün Son Saati Çalmadan Gel Ne Olur	Hüzzam	Avni Anıl	Onur Şenli	Şarkı	Semai
Şu Yalan Dünyâyı Aşksız Geçirme	Hüzzam	Avni Anıl	İlkan San	Şarkı	Semai
Yeşil Gözlerinde Nemler	Karcığâr	Avni Anıl	Yılmaz Yüksel	Şarkı	Aksak
Alem Bahânedir Varlığın İçin	Kürdilihicazkar	Avni Anıl	Zeynep Arıcan	Şarkı	Düyek
Bak Yine Yağmur Var Bak Yine Gece	Kürdilihicazkar	Avni Anıl	Hüseyin Balkancı	Şarkı	Düyek
Ben Yağmur Ben Güneş Ben Sevgi Seli	Kürdilihicazkar	Avni Anıl	Aylin Uçanlar	Şarkı	Semai
Bir Acem Bahçesi Bir Seccâde	Kürdilihicazkar	Avni Anıl	Ahmet Hâşim Bey	Şarkı	Düyek- Semai
Bir Geceye Bir Ömür Verilir Kanlıca'da	Kürdilihicazkar	Avni Anıl	Halil Soyuer	Şarkı	Aksak
Bu Akşam Bütün Meyhânelerini Dolaştım İstanbul'un	Kürdilihicazkar	Avni Anıl	Turhan Oğuzbaş	Şarkı	Curcuna

Tablo 2 (Devam). Avni Anıl' in Eserleri

Eser Adı	Makamı	Bestekarı	Söz Yazarı	Formu	Usulü
Ey Bu Bahçelerde Esen Eski Şarkılar Neredesiniz	Kürdilihicazkar	Avni Anıl	B. Süha Ediboğlu	Şarkı	Semai
Gönül Her Akşam Yanında Görmek İster Seni	Kürdilihicazkar	Avni Anıl	Sedat Ergintuğ	Şarkı	Düyek
Kurumuş Topraklar Gibiyim	Kürdilihicazkar	Avni Anıl	Tekin Gönenç	Şarkı	Düyek
Lâcivert Akşamlar Susunca Birden	Kürdilihicazkar	Avni Anıl	Gülgün Koçman	Şarkı	Semai
Mevsimler Ayrıdır Çiçekler Başka	Kürdilihicazkar	Avni Anıl	Halil Soyuer	Şarkı	Semai
Ne Olur Akşamları Gelsen Otursan Yanıbaşında	Kürdilihicazkar	Avni Anıl	Turhan Oğuzbaş	Şarkı	Düyek
O Ne İnce Oya Ne Zarif Nakış	Kürdilihicazkar	Avni Anıl	Cemâl Sâfi	Şarkı	Aksak (Yürük)
Öyle Dudak Büküp Hor Gözle Bakma	Kürdilihicazkar	Avni Anıl	Şâhin Çandır	Şarkı	Semai
Safâlar Getirdiniz Safâ Geldiniz Dostlar	Kürdilihicazkar	Avni Anıl	Reşat Özpirinçci	Şarkı	Aksak
Sen Körfeze Geldiğin Zaman Yıldızlar Güler	Kürdilihicazkar	Avni Anıl	İ. Behlül Pektaş	Şarkı	Düyek
Sen O Ulaşılmayan Çok Uzak Kıyıları	Kürdilihicazkar	Avni Anıl	Metin Pütmek	Şarkı	Düyek
Sende Bir Sen Yaşar Ki O Sen Değilsin	Kürdilihicazkar	Avni Anıl	Ü. Yaşar Oğuzcan	Şarkı	Düyek- Semai
Sevil Sevil De Atıl Oldu Mu Ya	Kürdilihicazkar	Avni Anıl	Rüştü Şardağ	Şarkı	Düyek
Sevmek Acı Bir Arzu Derler Sevilmiyor Sevenler	Kürdilihicazkar	Avni Anıl	Şâdi Kurtuluş	Şarkı	Düyek
Söyle Ey Dilber Nesin Sen	Kürdilihicazkar	Avni Anıl	Hilmi Soykut	Şarkı	Sofyan
Uzuyor Yıllar Gibi Dakikalar Sen Yoksan	Kürdilihicazkar	Avni Anıl	Ü. Yaşar Oğuzcan	Şarkı	Düyek- Semai
Üzgün Değiliz Belki De Memnun Gideriz	Kürdilihicazkar	Avni Anıl	Ü. Yaşar Oğuzcan	Şarkı	Düyek
Yüzümü Hasretine Döndürdüm Bekliyorum	Kürdilihicazkar	Avni Anıl	Aydın Yalkut	Şarkı	–
Uçtu Ellerimizden En Güzel Günler Aylar	Mahur	Avni Anıl	Halil Soyuer	Şarkı	Semai
Vakit Geçti Erenler Gayrı Yaklaştı Encâm	Mahur	Avni Anıl	Turgut Yarkent	Şarkı	Düyek
Kalbimi Dolduran Güzel Gözlerin	Muhayyer Kürdi	Avni Anıl	Mustafa Nâdir	Şarkı	Curcuna
Sen Ne Kadar Saklasan Gönlündekini	Muhayyer Kürdi	Avni Anıl	Ü. Yaşar Oğuzcan	Şarkı	Düyek
Unutulmuş Ne Varsa Sevgiden Geri Kalan	Muhayyer Kürdi	Avni Anıl	Turhan Oğuzbaş	Şarkı	Düyek
Aşk Bu Değil Yapma Güzel	Nihavend	Avni Anıl	Rüştü Şardağ	Şarkı	Curcuna
Aşk Nedir Nasıldır Bilen Var Mı	Nihavend	Avni Anıl	İ. Behlül Pektaş	Şarkı	Düyek
Bilsem Ki Kâlbinde Hâlâ Yerim Var	Nihavend	Avni Anıl	Hayri Mumcu	Şarkı	Aksak

Tablo 2 (Devam). Avni Anıl' in Eserleri

Eser Adı	Makamı	Bestekarı	Söz Yazarı	Formu	Uslu
Bin Yıl Sürecek Bir Bahar Gibi Geldin	Nihavend	Avni Anıl	Abdal Mesrûr	Şarkı	Düyek
Bir Alev Bir Işık Senin Bakışın	Nihavend	Avni Anıl	Hilmi Soykut	Şarkı	Semai
Bir Eylül Getirdi Sevgini Bana	Nihavend	Avni Anıl	Hüsâmettin Olgun	Şarkı	Semai
Bir Kerre Bakanlar Unutur Derdi Günâhı	Nihavend	Avni Anıl	Ü. Yaşar Oğuzcan	Şarkı	Semai
Bir Peri Masalı Kulaklarına	Nihavend	Avni Anıl	Bekir Mutlu	Şarkı	Sofyan
Bir Yâr Sevdim Etekleri Yeldirme	Nihavend	Avni Anıl	B. Sıdkı Erdoğan	Şarkı	Aksak
Biraz Kül Biraz Duman O Benim İşte	Nihavend	Avni Anıl	Ü. Yaşar Oğuzcan	Şarkı	Düyek-Semai
Bu Kadın Herkesi Mecnûn Edecek	Nihavend	Avni Anıl	Hüceste Aksavın	Şarkı	Curcuna
Bu Nasıl Sevgi Böyle Bu Nasıl Tutku	Nihavend	Avni Anıl	Ü. Yaşar Oğuzcan	Şarkı	Düyek
Bu Ömürden Bu Tükenmez Çileden	Nihavend	Avni Anıl	Turgut Çelik	Şarkı	Aksak
Burada Mevsimler Gün Batımında	Nihavend	Avni Anıl	Nedim Uçar	Şarkı	Aksak
Ceylân Gözler Umutların Pınarı	Nihavend	Avni Anıl	Hüseyin Tansever	Şarkı	Curcuna
Dalıp Hâtıralara Unutma Ara Beni	Nihavend	Avni Anıl	Nâdide Gülpınar	Şarkı	Düyek
Diz Çöksem Önünde Âh Niyâz Etsem	Nihavend	Avni Anıl	Orhan Arıtan	Şarkı	Semai
Düşündükçe Mâziyi Bir Rüyâ Gibi Zaman	Nihavend	Avni Anıl	Şâdi Kurtuluş	Şarkı	Curcuna
Engine De Deli Gönül Engine	Nihavend	Avni Anıl	Kerim Aydın Erdem	Şarkı	Semai
Eylül'e Az Kaldı Yeşiller Kızıla Sonra Sarıya	Nihavend	Avni Anıl	Dağıstan Kılıçaslan	Şarkı	Düyek-Semai
Geceler İçinden Bir Gece Seçtik	Nihavend	Avni Anıl	B. Süha Ediboğlu	Şarkı	Semai
Gözlerin Bir Aşk Bilmecesi Sorar Gibi	Nihavend	Avni Anıl	Ülkü Aker	Şarkı	Düyek
Gülünce Güzelsin Ağlarken Güzel	Nihavend	Avni Anıl	M. Sâmî Aşar	Şarkı	Curcuna
Her Seher Goncalar Açtıkça Solan Gül Dökülür	Nihavend	Avni Anıl	H. Şinasi Önel	Şarkı	Düyek
İçimde Nice Uzun Yılların Özlemi Var	Nihavend	Avni Anıl	Ü. Yaşar Oğuzcan	Şarkı	Semai
Kadeh Var Yiyelim Gelir	Nihavend	Avni Anıl	Zeki Ömer Defne	Şarkı	Düyek-Aksak
Kaderimde Hep Güzeli Aradım	Nihavend	Avni Anıl	Fethi Dinçer	Şarkı	Semai
Kadir Mevlâ'm Sen Verirsin Bu Canı	Nihavend	Avni Anıl	Fikri Akurgal	Şarkı	Curcuna
Kederden Tasadan Gamdan Söz Etme	Nihavend	Avni Anıl	Yalçın Benlican	Şarkı	Semai

Tablo 2 (Devam). Avni Anıl' in Eserleri

Eser Adı	Makamı	Bestekarı	Söz Yazarı	Formu	Uslu
Kuytu Ormanlar Gördüm Gözünün Hâresinde	Nihavend	Avni Anıl	Yalçın Benlican	Şarkı	Düyek
Marmara Incisi Ey Şirin Diyâr	Nihavend	Avni Anıl	H. Lâmi Güray	Şarkı	Aksak
Mâziyi Düşündüm De Yoruldum Hâlin Elinde	Nihavend	Avni Anıl	Veliye Yâkut	Şarkı	Düyek
Merhabâ Kız Kulesi Merhaba Eyüp Sultan	Nihavend	Avni Anıl	Sadri Alışık	Şarkı	Semai
Mihrâbım Diyerek Sana Yüz Vurdum	Nihavend	Avni Anıl	Turgut Yarkent	Şarkı	Semai
Öyle Güzel Öyle Şirinsin Ki Sen	Nihavend	Avni Anıl	Hüsâmettin Olgun	Şarkı	Semai
Sâkî Boşalan Sâgara Dök Eski Şaraptan	Nihavend	Avni Anıl	Mustafa Ege	Şarkı	Curcuna
Sen Bir Parça Seviver Ben Onu Sel Eylerim	Nihavend	Avni Anıl	A. Uğur Kezer	Şarkı	Düyek
Sen Gelmeyi Bilmiyorsun	Nihavend	Avni Anıl	Elâ Kurt	Şarkı	Düyek
Sen Gelsen Eğer Her Gece	Nihavend	Avni Anıl	Yâsin Hatipoğlu	Şarkı	Aksak
Seni Gördükçe Gönüm Gibi	Nihavend	Avni Anıl	Hayri (Osman) Şeneş	Şarkı	Düyek
Söylenenle Söyleyen Dil Hepsi Bir	Nihavend	Avni Anıl	Abbas Demirtaş	Şarkı	Semai
Şarkılar Yazdım Sana Sazlar Seni Kışkandı	Nihavend	Avni Anıl	Erol Kavşit	Şarkı	Semai
Toprak Olmaz Bende Tenden Başkası	Nihavend	Avni Anıl	Ü. Yaşar Oğuzcan	Şarkı	Düyek
Ümidim Sen Neş'em Sen Hayâlüm Hülyâm Sensin	Nihavend	Avni Anıl	Gül Yuva	Şarkı	Semai
Yıldızlar Saçılmış Inciler Gibi	Nihavend	Avni Anıl	Yalçın Benlican	Şarkı	Semai
Neden Hiç Dinmiyor Gözyaşların Bî-Çâre Gönüm	Nikriz	Avni Anıl	Hilmi Soykut	Şarkı	Düyek
Bir Göz Aşinalığı Var Aramızda	Rast	Avni Anıl	Ülkü Aker	Şarkı	Semai
Birdenbire Bir Aşk Bu Sırasız Zamansız	Rast	Avni Anıl	Rûhi Karakaş	Şarkı	Düyek
Sevgin Yaşatır Beni Sevivermen Öldürür	Rast	Avni Anıl	M. Sâmi Aşar	Şarkı	Semai
Sevginin Baharı Mı Derdinle Geçen Her Dem	Rast	Avni Anıl	–	Şarkı	Curcuna
Son Akşam Döküver Örgüleri De..	Rast	Avni Anıl	Hilmi Soykut	Şarkı	Nim Sofyan
Sordular Mecnûn'a Leylâ'nın Saadet Hânesin	Rast	Avni Anıl	–	Şarkı	Curcuna
Yollara Düşüyorum Sen Başlıyorsun	Rast	Avni Anıl	İ. Behlül Pektaş	Şarkı	Düyek
Dönmem Kucağına Aşkın Daha Dün Geldim	Saba	Avni Anıl	İ. Behlül Pektaş	Şarkı	Düyek
Hayırlısı Veys'dir Tâbiinlerin	Segah	Avni Anıl	Ahmet Arıttürk	İlahi	Aksak

Tablo 2 (Devam). Avni Anıl' in Eserleri

Eser Adı	Makamı	Bestekarı	Söz Yazarı	Formu	Uslu
Gül Biraz Bunca Keder Bunca Gözyaşı Bitsin	Suzidil	Avni Anıl	Ü. Yaşar Oğuzcan	Şarkı	Düyek
Unutamıyorum Unutamıyorum Gecem Yok Artık	Suzidil	Avni Anıl	Tekin Gönenç	Şarkı	Semai
Ne Yeşili Ne Siyahı Gözümde Hep Gözleri Var	Uşşak	Avni Anıl	Turhan Oğuzbaş	Şarkı	Düyek
Kadir Mevlam Sen Verirsin Bu Canı	Nihavend	Avni Anıl	Fikri Akurgal	Şarkı	Curcuna
Baharla Hazân Birleşemez Ortada Yaz Var	Acemkürdi	Avni Anıl	Veliye Yâkut		
Bir Başka Edâ Başka Bir Arzu İle Geldin	Acemkürdi	Avni Anıl	Hikmet Şinâsi Önel		
Bir Ateşim Yanarım Külüm Yok Dumanım Yok	Hicaz	Avni Anıl	Ü. Yaşar Oğuzcan		
Dil Şâd Olacak Diye Kaç Yıl Avuttu Felek	Hicaz	Avni Anıl	Turgut Yarkent		
Gözlerin Kömür Senin Bakışın Ömür Senin	Hicaz	Avni Anıl	Cemal Atayman		
Gün Be Gün Yaşanan O Hâtrayı	Hicaz	Avni Anıl	İlkan San		
Kader Kime Şikâyet Edeyim Seni Bilemem	Hicaz	Avni Anıl	Sedat Ergintuğ		
Ağla Çeşmim Eski Lezzet Kalmamış Peymânede	Hüzzam	Avni Anıl	Câhit Öney		
Ağlaya Ağlaya Giderim Diyor (Gelin Alayı)	Hüzzam	Avni Anıl	Reşat Özpirinçci		
Akşamın Olduğu Yerde Bekle Diyorsun	Hüzzam	Avni Anıl	İ. Behlül Pektaş		
Ayrılık Ümitlerin Ötesinde Bir Şehir	Hüzzam	Avni Anıl	Şahap Gürsel		
İçimde Bin Türlü Keder Senden Gelir Sana Gider	Hüzzam	Avni Anıl	Ü. Yaşar Oğuzcan		
Bu Akşam Bütün Meyhânelerini Dolaştım İstanbul'un	Kürdili Hicazkar	Avni Anıl	Turhan Oğuzbaş		
Kurumuş Topraklar Gibiyim	Kürdili Hicazkar	Avni Anıl	Tekin Gönenç		
Ne Olur Akşamları Gelsen Otursan Yanıbaşında	Kürdili Hicazkar	Avni Anıl	Turhan Oğuzbaş		
Sen Ne Kadar Saklasan Gönlündekini	Muhayyer Kürdi	Avni Anıl	Ü. Yaşar Oğuzcan		
Unutulmuş Ne Varsa Sevgiden Geri Kalan	Muhayyer Kürdi	Avni Anıl	Turhan Oğuzbaş		
Aşk Bu Değil Yapma Güzel	Nihavend	Avni Anıl	Rüştü Şardağ		
Aşk Nedir Nasıldır Bilen Var Mı	Nihavend	Avni Anıl	İ. Behlül Pektaş		
Bir Kerre Bakanlar Unutur Derdi Günâhı	Nihavend	Avni Anıl	Ü. Yaşar Oğuzcan		
Bir Yâr Sevdim Etekleri Yeldirme	Nihavend	Avni Anıl	B. Sıtkı Erdoğan		

Tablo 2 (Devam). Avni Anıl' in Eserleri

Eser Adı	Makamı	Bestekarı	Söz Yazarı	Formu	Usulü
Biraz Kül Biraz Duman O Benim İşte	Nihavend	Avni Anıl	Ü. Yaşar Oğuzcan		
Gözlerin Bir Aşk Bilmecesi Sorar Gibi	Nihavend	Avni Anıl	Ülkü Aker		
İçimde Nice Uzun Yılların Özlemi Var (Ağla Gitar)	Nihavend	Avni Anıl	Ü. Yaşar Oğuzcan		
Kaderimde Hep Güzeli Aradım	Nihavend	Avni Anıl	Fethi Dinçer		
Merhabâ Kız Kulesi Merhaba Eyüp Sultan	Nihavend	Avni Anıl	Sadri Alışık		
Mihribım Diyerek Sana Yüz Vurdum	Nihavend	Avni Anıl	Turgut Yarkent		
Neden Hiç Dinmiyor Gözyaşların	Nikriz	Avni Anıl	Hilmi Soykut		
Bir Göz Aşinalığı Var Aramızda	Rast	Avni Anıl	Ülkü Aker		
Unutamıyorum Gecem Yok Artık Gündüzüm Yok	Suzidil	Avni Anıl	Tekin Gönenç		
Ne Yeşili Ne Siyahı (Yalan Yıllar)	Uşşak	Avni Anıl	Turhan Oğuzbaş		
Bir Eylül Getirdi Sevgini Bana	Nihavend	Avni Anıl	Hüsamettin Olgun		

Kaynak: <https://www.notaarsivleri.com/arama.html?kelime=avni+an%FDI>

Avni Anıl'ın TRT arşive kayıtlı 158 eser olduğu yapılan çalışmalarda görülmektedir. Bestekârın çoğunlukla makam olarak 57 eserinde Nihavend, 28 eserinde Hicaz, 27 eserinde Kürdilihicazkâr, 18 eserinde ise Hüzamı tercih ettiği görülmektedir. Usûl olarak çoğunlukla küçük usul tercih ettiği görülmektedir. Eserlerinde 48 tane düyek, 45 tane semai ve 14 tane aksak usulünü kullanmıştır. Bestekârın Ümit Yaşar Oğuzcan'ın şiirlerini sıklıkla eserlerinde kullandığı ve toplam sayısının 20 olduğu sonucuna varılmaktadır. Ümit Yaşar Oğuzcan haricinde; 8 eserinde Turhan Oğuzbaş, 5 eserinde Hilmi Soykut, 2 eserinde Sadri Alışık ve 1 eserinde Cemal Safi'den güfte aldığı yapılan incelemelerde görülmektedir.

10.3. AVNİ ANIL'IN TÜRK MÛSİKÎSİNE KATKILARI

Türk Müziğinde bestekârlık yönüyle ön plana çıkan Avni Anıl'ın form, makam veya usûl terkîbine ilişkin bilgilere taranan kaynaklarda rastlanmamıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

METODOLOJİ

1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

İnsanlığın var olduğu yıllardan bugüne kadının yeri ve önemi hayatımızda büyük yer taşımaktadır. Yazılan şiirler, romanlar, ekrana yansıtılan filmler, diziler kadının hayatındaki yerini güftelerine aktaran bestekârlar bu doğrultuda göstermeye çalışmaktadır. Yapılan her çalışma kendi doğrusuyla kadın unsurunu duygularıyla ortaya koymaktadır. Bu araştırmanın amacı da hayata, sanata, insanlığa konu olan bestelerdeki kadın unsurunu araştırılmasını amaçlamıştır.

Hayatımızda her şeye güzelliği, hasreti veya varlığı ile konu olan kadının herkes tarafından farkındalık yaratılıp kabul edilmesi adına büyük önem taşımaktadır.

Araştırma, kadının sosyal hayatta nasıl yer aldığını, sanatta, müzikte ve Türk müziğinde kadının yerini ortaya koyması açısından önem taşımaktadır. Aynı zamanda Romantik Dönemin başlangıcını temsilen Hacı Arif Bey ve son evresini temsilen Avni Anıl'ın güftelerinde kadını nasıl ele aldıklarını ve bestelerine nasıl yansıdığının incelenip aralarındaki farkı karşılaştırmalı ortaya çıkarmak açısından da önem teşkil etmektedir. Bu çalışmada Seçili iki bestekâr Romantik Dönemin İlk ve son temsilcilerinden olduğu için Hacı Arif Bey ve Avni Anıl örnek olarak seçilmiştir.

2. ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLIKLARI

Araştırmanın konusunu Türk Müziğinde Romantik Dönemin iki farklı evresinde yaşamış olan Hacı Arif Bey ve Avni Anıl'ın eserlerindeki kadın unsurunu güfte analizi yönünden ele alıp, iki farklı bestekârın karşılaştırılması oluşturmaktadır. Araştırmada ön çalışma yapılarak; araştırmaya konu olan bestekârların eserlerinin içerisinden kadın unsurunu ele alan yirmişer eseri seçilmiştir. Araştırma, ön çalışmayla seçilen 40 eser, ulaşılabilen yazılı ve görsel kaynaklar, araştırmaya ayrılan süre ve araştırmacının maddi imkânları ile sınırlandırılmıştır.

3. ARAŞTIRMANIN ALT PROBLEMLERİ

Bu araştırmanın problem cümlesini “ Romantik dönem bestekârlarından Hacı Arif Bey ve Avni Anıl'ın eserlerinde kadın algısı nasıldır?” sorusu oluşturmaktadır. Bu problem çerçevesinde 9 tane alt problem belirlenmiş olup bu problemlere ilişkin bulgular, Bulgular ve Yorum kısmında yer almaktadır.

1. Alt Problem: Romantik Dönem bestekârı olan Hacı Arif Bey'in kadın algısı barındıran eserleri hangileridir?

2. Alt Problem: Romantik Dönem bestekârı olan Hacı Arif Bey'in kadın algısı içeren eserlerin vezni nasıldır?

3. Alt Problem: Romantik Dönem bestekârı olan Hacı Arif Bey'in kadın algısı içeren eserlerin Kafiye- Redif uyumu nasıldır?

4. Alt Problem: Romantik Dönem bestekârı olan Hacı Arif Bey'in kadın algısı içeren eserlerin güfte açıklaması nasıldır?

5. Alt Problem Romantik Dönem bestekârı olan Avni Anıl'ın kadın algısı barındıran eserleri hangileridir?

6. Alt Problem Romantik Dönem bestekârı olan Avni Anıl'ın kadın algısı içeren eserlerin vezni nasıldır?

7. Alt Problem Romantik Dönem bestekârı olan Avni Anıl'ın kadın algısı içeren eserlerin Kafiye- Redif uyumu nasıldır?

8. Alt Problem Romantik Dönem bestekârı olan Avni Anıl'ın kadın algısı içeren eserlerin güfte açıklaması nasıldır?

9. Alt Problem Romantik dönem bestekârlarından Hacı Arif Bey ve Avni Anıl'ın eserlerinde kadın algısında benzerlikler ve farklılıklar hangi yöndedir?

4. YÖNTEM

Nitel bir araştırma olan bu çalışma, betimsel araştırma yöntemlerine dayanmaktadır. Araştırmada veri toplama yöntemi olarak literatür tarama kullanılmıştır. Literatür tarama neticesinde ortaya çıkan veriler ışığında değerlendirmeler ve sınırlılıklarda belirtilen eserler üzerinde içerik analizi yapılmıştır. Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutulur ve betimsel bir yaklaşımla farkedilmeyen kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramların saptanması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek: 2011: 227).

4.1. VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ

Nitel bir araştırma olan bu çalışma, betimsel araştırma yöntemlerine dayanmaktadır. Araştırmada veri toplama yöntemi olarak literatür tarama kullanılmıştır.

Literatür tarama neticesinde ortaya çıkan veriler ışığında değerlendirmeler ve sınırlılıklarda belirtilen eserler üzerinde içerik analizi yapılmıştır. Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutulur ve betimsel bir yaklaşımla fark edilmeyen kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramların saptanması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek: 2011: 227). Araştırmadaki bestekârların hayatını, yaşadıkları dönemi ele alıp, seçili eserlerin güfte açısından kadın algısını inceleyip, karşılaştırılması çalışmanın yöntemini belirler niteliktedir.

5. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ

Bu araştırmanın evrenini Türk Müziğindeki bestekârlar, örneklemini ise Hacı Arif Bey ve Avni Anıl oluşturmaktadır.

6. İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

6.1. MAKALELER

- Adar, Ç (2015). Türk Müziğinde Kadın Algısı, “Hacı Arif Bey Eserler Örneği” Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. Cilt: 8, Sayı: 37, 1072-1081.

“ Adar bu çalışmasında Türk Müziğinde Kadın Algısına değinerek, Hacı Arif Bey’in eserlerini örnek olarak kullandığı görülmektedir. Eserler analiz edilip incelenerek eserlerde kadına bakış açısının gözlenmesi amaçlanmıştır. Veri toplama yöntemi olarak kaynak taraması yapıldığı izlenmiştir.”

- Adar, Ç. ve Yetim B. (2020). Sanatta Kadın Algısı: Afyonkarahisar Türküleri Örneklemini, Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 24, ss.163 – 188.

“Yüzyıllar boyunca kadının toplum hayat içerisinde ki yeri sürekli tartışma konusu olabilmiştir. Gelenekten gelmiş olan, kadının hayattaki rolü, kadına uygun görülen davranışlar görev olarak kadına yüklenmiştir. Kadına yönelik olan bu tutum ve davranış sanat dallarına yansımaları yapılan çalışmalarda görülebilmektedir. Kadın algısının güfteler üzerindeki yansıma biçimini ele alan bu çalışma Afyonkarahisar örnekleminde, halk müziği eserlerinde kadın algısının incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmada içerik analizi tekniği kullanılacaktır.

- Makal, A. (2020). Toplumsal Cinsiyet Açısından Müzik ve Kadın: Dünyada ve Türkiye’de Kadın Müzisyenler ve Cinsiyete Dayanan Ayrımcılık. 2(65),739-790.

“Toplumsal yaşamın her alanında olduğu gibi müzik dünyasında da cinsiyetçil bir önyargı olduğunu düşünülen bu çalışmada, Kadın müzisyenler yaşamları boyunca, erkek müzisyenlerin karşılaştığı tüm sorunlar yanında, sadece kadın olmalarından kaynaklanan özel sorunlarla da karşı karşıya kaldıkları, Bu sorunlar ana hatlarıyla, kadınlara karşı ayrımcılık güden belirli bir değerler sistemi ile onun parçası olan önyargılardan ve bu önyargılarla beslenen uygulamalardan kaynaklandığını savunulan çalışmada dünya ve Türkiye örneğinde; besteciler, orkestra sanatçıları ve şefler düzeyinde bu cinsiyetçiliği farklı boyutlarıyla değerlendirmeyi amaçladıkları görülmektedir.”

- Nutku, Ö. (2010). Kadın ve Sanat, Yedi Dergisi. 4,137-142.

“Sanatsal yaratının en büyük özgürlük duygusu olduğunu ifade eden Nutku, çalışmasında geçmişten buyana kadının hayat üzerindeki yerinden ve yaşama yansımalarından örnekleriyle bahsetmektedir. “

6.2. BİLDİRİLER

- Türkmen, E. F. (2012). Lavignac’ın “Musiki Terbiyesinde” Kadın ve Müzik Algısı, s.181-190, KTÜ 1. Uluslararası Müzik Araştırmaları Sempozyumu, Trabzon

“İnsan yaşamında etkin bir rol oynadığı düşünülen müzik, bağlantılı olduğu her alanla etkileşimini ortaya koymak açısından incelenmesi ve araştırılması gereken bir sanat dalı olarak görülmektedir. İnsanın yaşama şeklini, kültürünü, inancını belirleyen din kavramı da araştırılmaya değer bir konu olarak görülmektedir. Bu araştırma, din görevlilerinin, kadın ve müzik algılarının değerlendirilerek eğitim durumlarına göre görüşlerindeki farklılıkları ortaya koyması açısından önem taşımaktadır. Araştırma, Afyonkarahisar ili müftülüğüne bağlı din görevlileri ve görüşmeye istekli konusunda uzman kişilerle sınırlandırılmış, tarama modelini esas alan nitel ve nicel yöntemlerin kullanıldığı betimsel bir araştırmadır.”

6.3. TEZLER

- Ulusoy, N. (2017). Avni Anıl Bestelerinin Mûsikî Açısından İncelenmesi, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

“Klasik Türk Müziği' bestekârlarından olan Avni ANIL besteleri hakkında elde edilen sonuçları mûsikî çevreleriyle paylaşarak, bestecinin bugüne değin birçok

araştırmacı tarafından yazılmış hayat hikâyesini ve sanatçı kişiliğini, son bilgileri de ilave ederek bir üslupla yeniden kaleme alınması amaçladığı görülmektedir.”

- Sunat, N. T. (1994). Hacı Arif Bey’in Çeşitli Makamlardaki Aksak, Curcuna ve Türk Aksağı Usulündeki 50 Şarkısının Prozodik Tahlili, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

“Yapılan çalışmada Hacı Arif Bey’in seçili eserlerinin analizi amaçlanmıştır.”

- Ünsal, N. (1992). Hacı Arif Bey’in Şarkı Formu Açısından Hayatımızdaki Yeri, (Sanatta Yeterlilik Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

“Büyük usullerde bestelenen eserlerin yanı sıra, daha küçük formlarda eser bestelemeyi tercih eden Hacı Arif Bey’in eserlerinin analizi ve günümüze yansımaları çalışmanın amacını oluşturmaktadır.”

6.4. KİTAPLAR

- Yahya Kaçar G. (2012). Türk Mûsikîsi Rehberi, Ankara: Maya Akademi Yayınları.

“Bu çalışmadaTürk Müziğini ilgilendiren temel konuları içermektedir. Türklerin kısa tarihçesi ve mûsikîsi, Türk Mûsikîsinde eğitim ve öğretim kurumları, çeşitli ses ve akort sistemleri, usuller, makamlar, formlar, nazariyatçılar, besteciler ve Müzik ve esere dâhil olan içeriklerinden bahsedilmiştir.

- Çak, Ş. E. ve Beşiroğlu, Ş (2017). Kadın ve Müzik, İstanbul: Milenyum Yayınları.

“Toplumsal cinsiyet kuramı ne ifade eder ve bu kuramın Türkiye’de müzikoloji ve etnomüzikoloji disiplinleri ekseninde yapılan araştırmalardaki izleri nelerdir? Araştırmada, müziksel bağlamda toplumsal cinsiyete dair literatür taraması yapılarak, yukarıdaki soruya ilişkin fikirler tartışılmıştır.

- Kutluk, F. (2016). Müzikte Cinsellik, İstanbul: H2O Yayıncılık.

Toplumsal cinsiyet, cinsiyetçilik, sınıf farklılıkları vb. gibi başlıkları ele alarak müziğin içinden örneklendirilerek kaleme alınan bir çalışmadır.

- Öztuna, Y. (1986). Hacı Arif Bey, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

“Türk Müziği Bestecisi olan Hacı Arif Bey’in hayatını ele alan bir çalışmadır.”

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

1. BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmanın 1. Alt problemini oluşturan “Romantik Dönem bestekârı olan Hacı Arif Bey’in kadın algısı barındıran eserleri hangileridir?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular aşağıda belirtilmiştir.

- Ahteri düşkün garîb-i âşık-ı âvâreyim
- Arifem ahkâm-ı sevdâdan şikayet eylemem
- Aşk âteşi sînemde yine şûle-feşândır
- Ateş-i sûzân-ı firkat yaktı cism ü cânımı
- Bais figan ü naleme aşk iptilasıdır
- Bakmıyor Çeşm-i Siyah
- Bir Melek-Sima Peri Gördüm
- Bir zülfü perîşana yine yaktım abayı
- Düşer mi şanına ey şeh-i huban
- Ey âteş-i gam bağrımı yak kanlı kebâb et
- Geçti zahm-ı tîr-i hicrin tâ dil-i nâ-şâdîma
- Gösterip Ağyare Lutfun Bizlere Biganesin
- Güldü Açıldı Yine Gül Yüzlü Yar
- Kamer Çehre Peri-ru Tende Canım
- Kanlar döküyor derdin ile dîde-i giryân
- Lutfunu kestin a zalim aşık-ı bî-çareden
- Meftûn olalı sen şeh-i hûbân-ı cihâne
- Niçin terkeyleyip gittin a zâlim
- Nigâh-ı mestine canlar dayanmaz
- Sayd Eyledi Bu Gonlumu Bir Gözleri Ahu

2. İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmanın 2. alt problemini oluşturan “Romantik Dönem bestekârı olan Hacı Arif Bey’in kadın algısı içeren eserlerin vezni nasıldır?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular aşağıda belirtilmiştir.

- Ahteri düşkün garîb-i âşık-ı âvâreyim

Vezin: Fâ’ilâtün / Fâ’ilatün/ Fâ’ilatün/ Fâ’ilün

- Arifem ahkâm-ı sevdâdan şikayet eylemem

Vezin: Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- Aşk âteşi sînemde yine şûle-feşândır

Vezin: Mef’ûlü / mefâ’ilü / mefâ’ilü / fe’ûlün

- Ateş-i sûzân-ı fırkat yaktı cism ü cânımı

Vezin: Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

- Bais figan ü naleme aşk iptilasıdır kaynakça

Vezin: Mef’ûlü Fâilâtü Mefâ’ilü Fâilün

- Bakmıyor Çeşm-i Siyah

Vezin: Fa’ilâtün/ Fe’latün/ Fa’lün

- Bir Melek-Sima Peri Gördüm

Vezin: Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün /Fâ’ilâtün / Fâ’ilün

- Bir zülfü perîşana yine yaktım abayı

Vezin: Mefû’lü / Mefâ’ilü / Mefâ’ilü / Fe’ûlün

- Düşer mi şanına ey şeh-i huban

Vezin: Mefâ’ilün / Mefâ’ilün / Fe’ûlün

- Ey âteş-i gam bağrımı yak kanlı kebâb et

Vezni: Mef û’lü / Mefâ’ilü / Mefâ’ilü / Fe’ûlün

- Geçti zahm-ı tîr-i hicrin tâ dil-i nâ-şâdıma

Vezin: Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün/ Fâ’ilâtün/ Fâ’ilün

- Gösterip Ağyare Lutfun Bizlere Biganesin

Vezin: Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

- Güldü Açıldı Yine Gül Yüzlü Yar

Vezin: Müfte'ilün / Müfte'ilün / Fâ'ilün

- Kamer Çehre Peri-ru Tende Canım

Vezin: Fe'ülün / fe'ülün / fe'ülün / fe'ülün / fe'ül

- Kanlar döküyor derdin ile dîde-i giryân

Vezin: Mef'ûlü / Mefâ'ilü / Mefâ'ilü / Fe'ülün

- Lutfunu kestin a zalim aşık-ı bı-çareden

Vezin: Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

- Meftûn olalı sen şeh-i hûbân-ı cihâne

Vezin: Mef'ûlü / Mefâ'ilü / Mefâ'ilü / Fe'ülün

- Niçin terkeyleyip gittin a zâlim

Vezin: Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Fe'ülün

- Nigâh-ı mestine canlar dayanmaz

Vezin: Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Fe'ülün

- Sayd Eyledi Bu Gonlumu Bir Gözleri Ahu

Vezin: Mef'ûlü / mefâ'ilü / mefâ'ilü / fe'ülün

3. ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmanın 3. Alt problemini oluşturan “Romantik Dönem bestekârı olan Hacı Arif Bey’in kadın algısı içeren eserlerin Kafiye- Redif uyumu nasıldır?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular aşağıda belirtilmiştir.

- Ahteri düşkün garîb-i âşık-ı âvâreyim

Ahteri düşkün garibim, âşık-ı âvâre yim

Gün gibi deryâyı aşkında gezer bîçâre yim

Sana kul oldum kapında gayrı kime vara yım?

Şivekârım sen dururken ben kime yalvara yım?

(kafiye) (redif)

(...âre / ara Kafiye)

(...yim / yım Redif)

- Arifem ahkâm-ı sevdâdan şikayet eylemem

Arifem ahkâm-ı sevdâdan şikâyet eyleyemem

Senden ey şûhi cihan ölsen (de) feragat eylemem

Sûzi hicrinle yanar, ağlar nedâmet eylemem

Senden ey şûhi cihan ölsen (de) feragat eylemem

(kafiye) (redif)

(...-at/ -et / Kafiye)

(...-eyleyemem / Redif)

- Aşk âteşi sînemde yine şûle-feşândır

Aşk âteşi sînemde yine şûle-feşân dır

Şevk-ı ruh-i dildâr ile çeşmim dolu kan dır

Bî-çâre gönül derd ile bî tâb ü tüvân dır

Bu hâle koyan hep beni bir yosma civân dır

Yektâ-yı zaman şûh-i cihân rûh-i revan dır

Âhû nigehi akla ziyân âfet-i cân dır

(kafiye) (redif)

(...ân Kafiye)

(... dır Redif)

- Ateş-i sûzân-ı firkat yaktı cism ü cânımı

Ateş-i sûzan-ı firkat yaktı cism-ü cân ımı

Bir harabe bâde döndürdü dil-i virân ımı

Neyle teskin eyleyim bu dîde-i giryân ımı

Çünkü aldırdım elimden sevgili cânân ımı

(kafiye) (redif)

(...-ân / Kafiye)

(...-ımı / Redif)

• Bais figan ü naleme aşk iptilasıdır
Bâis figan ü nâleme, aşk ibtilâ sı dır
Çektiklerim zamânede gönlüm belâ sı dır
Bir ben değil , cihan ol mehin mübtelâ sı dır
Çektiklerim zamânede, gönlüm belâ sı dır
(kafiye) (redif)
(...â / Kafiye)
(...-sı dır / Redif)

• Bakmıyor Çeşm-i Siyah
Bakmıyor çe/m-i siyâh feryâde
Yetiş ey gamze yetiş imdâde
Gelmiyor hançer-i ebrûdâde
Yetiş ey gamze yetiş imdâde
(kafiye) (redif)
(...-â / Kafiye)
(...-de / Redif)

• Bir Melek-Sima Peri Gördüm
Bir melek-sîmâ perî gördüm der-î meyhâne de
Kalmadı gamdan eser asla dil-î dîvâne de
Var imiş bir başka hâlet sohbet-î mestâne de
Gözlerim sâkîde kaldî ellerim peymâne de
(kafiye) (redif)
(.... Âne Kafiye)
(..... de Redif)

• Bir zülfü perişana yine yaktım abayı
Bir zülfü perişana yine yaktım aba yı
Sevda diye aldım başa püsküllü belâ yı
Düşüm bilerek damına geysuyi siyahın
Ettim hevesi danei halinde hata yı
(kafiye) (redif)
(...â / Kafiye)
(...-yı / Redif)

• Düşer mi şanına ey şeh-i huban
Düşer mi şanına ey şeh-i hûbân
Bırakmak âşıkın böyle perişân
Esirger mi efendi kuldân ihsân
Buyur kendi kulundur emr-ü fermân
(kafiye)
(...ân / Kafiye)

• Ey âteş-i gam bağrımı yak kanlı kebâb et
Ey ateşi gam bağrımı yak kanlı kebab et
Viran olası hane-i kalbimi harab et
Saki ciğerim kanını al bezme şerab et
Mahşerde sorarlarsa bile böyle cevap et
(kafiye) (redif)
(...ab/ Kafiye)
(...et/ Redif)

• Geçti zahm-ı tîr-i hicrin tâ dil-i nâ-şâdıma
Geçti zahm-ı tîr-i hicrin, tâ dil-i nâ-şâd ıma,
Merhamet ey gamze-i câdû, yetiş imdâd ıma,
Öyle bî-hûş eyledin âzâr ile kim tâbımı,
Gelmez oldu bir dahî lûtf-u kelâmın yâd ıma,
Meclis-i ehl-i sühande yek kalemdir bu gazel,
Es'ad' a söz var mı hüsn ü tâb-ı istidâd ıma
(kafiye) (redif)

• Gösterip Ağyare Lutfun Bizlere Biganesin
Gösterip ağyâre lûtfun, bizlere bigâne sin
Bî-vefa görmek ne müşkül âşıkâ cânâne sin
Böyle üzme şânına lââyık mıdır dîvâne sin
Bî-vefa amm âcihanda sevdiğim birtâne sin
(kafiye) (redif)
(...âne / Kafiye)
(...sin/ Redif)

• Güldü Açıldı Yine Gl Yüzlü Yar

Güldü açıldı yine gl yüzlü yr
Gülşen-i hüsnünde göründü bahâr
Ben de gönül bağını arzeyleyim
T ola sr-ı emen ikr
(kafiye)
(...r / Kafiye)

• Kamer ehre Peri-ru Tende Canım

Kamer ehre peri-r tende can ım
Nigârım, dilberim, ruh-i revan ım
Enisimsin sim-berim yr-i vefadar ım
Nigârım, dilberim, ruh-i revan ım
(kafiye) (redif)

• Kanlar döküyor derdin ile dîde-i giryân

Kanlar döküyor derdin ile dîde-i giryân
te saçıyor hicrin ile sne-i szn
Zülfün siyehi gibi dilin hâli perin
ldrd beni derdi gamın ey eh-i hubn
(kafiye) (redif)
(...i / Kafiye)
(...-n / Redif)

• Lutfunu kestin a zalim açık-ı bı-areden

Ltfunu kestin a zalim açık-ı bi-çare den
Sen bilirsin ben neler çekdim dil-i avare den
ster öldür ister al sayd-ı dil-i sad-pare den
te gönlüm üçte sen ben ıkdim artık ara dan
(kafiye) (redif)
(...re / ara Kafiye)
(...-den /-dan Redif)

• Meftûn olalı sen şeh-i hûbân-ı cihâne
Meftûn olalı sen şeh-i hûbân-ı cihân e
Atf-ı nazâr etmem çemenistân-ı zamân e
Hayrân edeli aşk beni hüsündeki ân e
Aşkın eleme kaddimi döndürdü kemân e
Hûn-i dilimiz başladı gözden cereyân e
(kafiye) (redif)
(...ân / Kafiye)
(...e/ Redif)

• Niçin terkeyleyip gittin a zâlim
Niçin terkeyleyip gittin a zâl im
Seni sevmek midir bilmem vebâl im
Fedâ olsun sana bu cân-ü mâl ım
Yine görmekliğe yoksa mecâl im
Hayâlindir hayâl-i hasb-ü hâl im
(kafiye) (redif)
(...âl / Kafiye)
(...-im / Redif)

• Nigâh-ı mestine canlar dayanmaz
Nigâh-ı mestine canlar dayan maz
Uyanmaz uykudan cânân uyan maz
Bu nâz u işveden aslâ usan maz
Sabah olduğuna güyâ inan maz
Uyanmaz uykudan cânân uyan maz
(kafiye) (redif)
(...an / Kafiye)
(...maz / Redif)

• Sayd Eyledi Bu Gonlumu Bir Gözleri Ahu
Sayd eyledi bu gönlümü bir gözleri âhû
Bend eyledi zincire beni sünbül-i gîysû
Bilmem ki ne sihreyledi ol gamze-i câdû

Saplandı ciğergâhıma dek hançer-i ebrû
Huri mi acep nûr-i mücessem mi nedir bu
(kafiye)
(.... Ü Kafiye)

4. DÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmanın 4. Alt problemini oluşturan “Romantik Dönem bestekârı olan Hacı Arif Bey’in kadın algısı içeren eserlerin güfte açıklaması nasıldır?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular aşağıda belirtilmiştir.

İskender Pala bir eserinde divan edebiyatını “Türk şiirinin has bahçesidir” şeklinde kaleme almıştır. Devamında ise şu cümleleri dile getirmiştir:

“Bu iklim içinde her fikir her duygu farklı bir çiçekmişçesine koklanır. Her şair, söylediği şiirin kalıbı, kafiyesi, vezni, üslubu ve edasına ruhunun sesini, bir sanatçının enstrümanı neye üflediği gibi, üfleye üfleye işlemektedir. Her mısra erişilmesi gereken kemali bulasıya dek büyüğü bir gönül heyecanı ile beslenmektedir. Her mısra büyük bir titizlikle işlenip, acelesiz ve ihmal edilmeden söylenmektedir. Bu mısralar dünyevi ve beşeri hisler ile birlikte aşk ve sevdaya da derin ama klasik bir çerçevede anlatmayı hedeflemektedir. En özel mahrem duygulardan en kaderci talih oyunlarına gelene kadar edebiyata uzana bilen birçok konu, mevsimler, bütün günler ve gecelerin, başkalarında ortak olabilecek duyguların, yaşanmamış aşkların gönül hikâyelerini anlatmaktadır. Bu şiirin ustaları kendi çağlarının gereklilikleri yanı sıra bütün zamanlara ait beşeri duyguların ve gönül meselelerinin sözcüleri olmuşlardır” (Pala,2016: 45).

Araştırmaya dâhil edilen eserlerin güfteleri bu anlayışla yorumlanarak değerlendirilmiştir.

- Ahteri düşkün garîb-i âşık-ı âvâreyim
- Ahteri düşkün garibim, âşık-ı âvâre yim
- Gün gibi deryâyı aşkında gezer bîçâre yim
- Sana kul oldum kapında gayrı kime vara yım?
- Şivekârım sen dururken ben kime yalvara yım?

Ahter: Bahtsız

Âvâre: Başiboş

Şivekâr: İşveli

(Çelikkol, 2002)

Bahtsız, talihsiz ve başıboş bir garip âşığım.
Her gün aşk denizinde çaresizce gezer dururum.
Ben senin kapında kul oldum, bundan sonra kime gideyim?
Ey işvelim! Sen varken gidip kime yalvarayım?

- Ârifem ahkâm-ı sevdâdan şikâyet eylemem
- Arifem ahkâm-ı sevdâdan şikâyet eyleyemem
- Senden ey şûhi cihan ölsen (de) feragat eylemem
- Sûzi hicrinle yanar, ağlar nedâmet eylemem
- Senden ey şûhi cihan ölsen (de) feragat eylemem

Ârif: Anlaması, kavraması, sezgisi güçlü, anlayışlı (kimse).

Yargılar: Yargılar.

Şuhi: Serbest ve neşeli tavırlı, işveli, cilveli (kadın)

Cihan: Dünya, evren

Feragat: Hakkından kendi isteğiyle vazgeçme.

Suzi: Yanan tutuşan, ateşli kimse.

Hicr-i: Ayrılık.

Nedamet: Pişmanlık.

(Çelikkol, 2002).

Ârif bir kişiyim, sevdânın hükümlerinden şikâyet etmem,
Ey dünyâ güzeli, ölsem de senden feragat etmem.
Ayrılık ateşinle yanıp ağlarım, ama yine de pişmanlık duymam
Ey dünyâ güzeli, ölsem de senden feragat etmem

- Aşk âteşi sînemde yine şûle-feşândır
- Aşk âteşi sînemde yine şûle-feşân dır
- Şevk-ı ruh-i dildâr ile çeşmim dolu kan dır
- Bî-çâre gönül derd ile bî tâb ü tûvân dır
- Bu hâle koyan hep beni bir yosma civân dır
- Yektâ-yı zaman şûh-i cihân rûh-i revan dır
- Âhû nigehe akla ziyân âfet-i cân dır

Şûle-feşan: Işık saçan / nur saçan

Tüvân: Güç kuvvet

Yekta: Tek yalnız eşsiz

(Çelikkol, 2002)

Aşk ateşi gönlümde yine bir nur saçan hale dönüşmüştür

Gönlüm sevgilinin güzelliği ile, gözlerimse kanla doludur

Çaresiz gönül bu dert ile takatsiz kalmıştır

Beni bu içinde bulunduğum duruma sokan gencecik körpe bir güzeldir

Zamanında yaşayanlar arasında güzellikte tek, cihanın en nazlısı, ruhumu çalan

sevgili

Ceylan bakışlı gözleri akılları baştan çıkartan, canımın içindeki canımın felaketidir.

- Ateş-i sûzân-ı firkat yaktı cism ü cânımı
- Ateş-i sûzan-ı firkat yaktı cism-ü cân ımı
- Bir harabe bâde döndürdü dil-i virân ımı
- Neyle teskin eyleyim bu dîde-i giryân ımı
- Çünkü aldırdım elimden sevgili cânân ımı

Firkat: Ayrılık, Ayrılık acısı

Bâde: Şarap, içki

Giryân: Gözyaşı döken, Ağlayan

Çeşm: Göz

Cûy: Nehir

(Çelikkol, 2002)

Bu ayrılık ateş gibi yaktı içimi.

Bir perişan etti yaktı gönlümü

Neyle avutayım bu gözyaşlarımı.

Çünkü elimden gitti sevgilim

Ağla gözüm ağla durma, elden gitti nazlı yar,

Çağla ey gözyaşım, çağla bir nehir gibi

- Bais figan ü naleme aşk iptilasıdır
- Bâis figan ü nâleme, aşk ibtilâ sı dır
- Çektiklerim zamânede gönlüm belâ sı dır
- Bir ben değil , cihan ol mehin mübtelâ sı dır
- Çektiklerim zamânede, gönlüm belâ sı dır

bâis: Fakir, sebep, gerektiren, zahmete uğramış kişi

figân: Çılgılık, inilti , feryâd etme

nâle: İnlemek, feryâd meh : ay

ibtilâ: iyi veya kötü bir şeye tutkunluk, mübtelâ olmak tiryakisi olmak, tutkunluk, düşkünlük

(Çelikkol, 2002)

Feryâdıma, aşk diye inlemelerime sebep olan bir aşka düşkünlüğümdür

Bu devirde çektiklerim gönlümün belasıdır

Bir tek ben değil tüm dünya o ay yüzlünün tiryakisidir

Bu devirde çektiklerim gönlümün belasıdır

- Bakmıyor Çeşm-i Siyah
- Bakmıyor çe/m-i siyâh feryâde
- Yetiş ey gamze yetiş imdâde
- Gelmiyor hançer-i ebrûdâde
- Yetiş ey gamze yetiş imdâde

Çeşm-i siyâh: Kara gözlü

Feryâde: Çılgılık

Hançer-i ebrû: Hançer gibi kaşlar

Dâde: İnsaf

(Çelikkol, 2002)

Kara gözlüm çılgılıma bakmıyor

Yetiş ey nazlı bakışlım, yetiş yardımıma

O hançer kaşlar hiç insafa gelmiyor

Yetiş ey nazlı bakışlım, yetiş imdadıma

- Bir Melek-Sima Peri Gördüm
- Bir melek-sîmâ perî gördüm der-î meyhâne de
- Kalmadî gamdan eser asla dil-î dîvâne de
- Var imiş bir başka hâlet sohbet-î mestâne de
- Gözlerim sâkîde kaldî ellerim peymâne de

Melek-sima peri: melek yüzlü peri

Der-i: fazla üzüntü, keder

Halet: hal

Dil-i: gönül Mestane: kendinden geçmiş, mest olmuş

Saki: İçki Dolduran

Peymane: İçki Kadehi

(Çelikkol, 2002)

Üzgün kederli ama melek yüzlü bir peri gördüm.

O melek yüzü görünce ne gam ne keder kaldı.

Ettiğimiz beni kendimden geçiren sohbette başka bir hal vardı

Gözlerim içki dolduranda, ellerim de içki kadehinde kaldı.

- Bir zülfü perişana yine yaktım abayı
- Bir zülfü perişana yine yaktım aba yı
- Sevda diye aldım başa püsküllü belâ yı
- Düşüm bilerek damına geysuyi siyahın
- Ettim hevesi danei halinde hata yı

Saçları dağınık bir güzele aşık oldum

Sevda diye aldım başıma belayı

Düşüm bilerek içine uzun siyah saçlarının

Sana boyun eğmek istemekle yaptım hatayı

Üzülme gönül sevgiliye ulaşacaksın varacaksın

Bir gün gelecek mutlu olacaksın

O vakte kadar perişan olacaksın

Belki de aşık olduğun için pişman olacaksın

- Düşer mi şanına ey şeh-i huban
- Düşer mi şanına ey şeh-i hûbân
- Bırakmak âşıkın böyle perişân
- Esirger mi efendi kuldan ihsân
- Buyur kendi kulundur emr-ü fermân

Şeh-i Hûbân: Güzellerin Şâhı, fidan boylu
Yakıştı mı şanına fidan boylu güzel?
Benim gibi âşıkı böyle perişan bırakmak
Efendi olan kulundan iyiliği esirger mi?
Kulundan ne emredersen et, ferman senin
(Çelikkol, 2002)

- Ey âteş-i gam bağrımı yak kanlı kebâb et
- Ey ateşi gam bağrımı yak kanlı kebab et
- Viran olası hane-i kalbimi harab et
- Saki ciğerim kanını al bezme şerab et
- Mahşerde sorarlarsa bile böyle cevab et

Gam: üzüntü, keder, tasa,
Viran: yıkılıp dökülmüş, bakımsız
Bağrımı: göğüs, ciğer
Hane: ev Konut
Saki: içki sunan kimse
Bezme Şerab: öğütülmüş, işlenmiş
Mahşer: kıyamet günü dirileceğimiz yer
(Çelikkol, 2002).

Ey sevgili! Benim gönlümü aşkınla, ıstırap ve kederin ile yak kavur
Kalbimin yıkılmış evini harap et o ateşle
İçki sunan kişi ciğerimden gelen o kanı al (verem hastalığından dolayı) aşk ile
olan o kanı al sevgiliye şarap olarak sun
Mahşerde sorarlarsa bunu neden böyle bir şey yaptın diye bunu aynen bu şekilde
ilet

- Geçti zahm-ı tîr-i hicrin tâ dil-i nâ-şâdıma
- Geçti zahm-ı tîr-i hicrin, tâ dil-i nâ-şâdıma,
- Merhamet ey gamze-i câdû, yetiş imdâdıma,
- Öyle bî-hûş eyledin âzâr ile kim tâbımı,
- Gelmez oldu bir dahî lûtf-u kelâmın yâdıma,
- Meclis-i ehl-i sühande yek kalemdir bu gazel,
- Es'ad' a söz var mı hüsn ü tâb-ı istidâdıma

Zahm: Yara

Tir: Sevgilinin kirpiği, ok

Ta: Kat, kıvrım, tane, kadar

Dil: Gönül, kalp

Na: Olumsuz yapan ön ek, Arapçada biz manasına gelen zamir

Şad: Neşeli

Cadû: Büyücü, çok güzel söz

Hûş: Ruh, can, ölüm, akıl, fikir, zehir

Tâb: Parıltı

Lutf: İyilik, bağış

Yâd: Hediye, anma

Ehl: Yabancı olmayan, dost

Sühan: Söz, kalem

Yek: Tek, bir

Esa: İlaç

Hüsn: Güzellik

İstida: Dilekçe

Hicir: Huy, adet

(Çelikkol, 2002; Devellioğlu, 2001).

Kirpiklerin bir ok yarası gibi, kederli gönlümü avladı,

Merhamet eyle güzel gamzeli, yetiş imdadıma,

Öyle bir aldın ki aklımı, tükettin takâdimi,

Çare etmez oldu artık tek bir kelime bile benim bu halime

Dost meclisinin aşk üstâdları, bir kerede söylenmiştir bu gazel,

Es'ad'ın parıltılı sözlerini övmeye gerek var mıdır?

- Gösterip Ağyare Lutfun Bizlere Bigânesin
- Gösterip ağyâre lûtfun, bizlere bigâne sin
- Bî-vefa görmek ne müşkül âşıkâ cânâne sin
- Böyle üzme şânına lâayık mıdır dîvâne sin
- Bî-vefa amm âcihanda sevdiğim birtâne sin

Ağyâr: dostolmayanlar, yabancıkimseler, eller

Lûtf: Birinden bir şey istenirken nezâket sözü olarak kullanılan ifade

Bigâne: Yabancı, ilgisiz

Bî-vefâ: Vefasız.

Müşkül: Çetin, güç, zor

Cânân: yar, sevgili.

Dîvâne: aklını yitirmiş, deli

Cihan: dünya

(Devellioğlu, 2001).

Dost olmayanlara ilgini gösterip bizlere ilgisizsin.

Âşıkâ, sevgilisinin vefasızlığını görmek hiç de zor değildir, çünkü canımın bir parçasısın.

Aşkından deli-divaneye dönmüş olanı âşıkâ böyle üzme senin şânına lâayık mıdır?

Sevdiğim, vefasızsın ama dünyada bir tanesin.

- Güldü Açıldı Yine Gül Yüzlü Yar
- Güldü açıldı yine gül yüzlü yâr
- Gülşen-i hüsnünde göründü bahâr
- Ben de gönül bağı arzeyleyim
- Tâ ola âsâr-ı çemen âşikâr

Gülşen: Gül bahçesi

Âsâr: Toz, Sığınak

Hüsn: Güzellik

Çemen: Çimen, yeşillik

Âşikâr: Gerçek olan

Tâ: Kıvrım

(Devellioğlu, 2001).

Gül yüzlü sevgili yine gülüp açılınca
Güzelliğinin gül bahçesinde bahar göründü
Ben de kendisine gönül bağını sunayım ki
Çiçekler ve yeşillikler açığa çıksın

- Kamer Çehre Peri-ru Tende Canım
- Kamer çehre peri-rü tende can ım
- Nigârım, dilberim, ruh-i revan ım
- Enisimsin sim-berim yâr-i vefadar ım
- Nigârım, dilberim, ruh-i revan ım

Kamer çehre: Ay yüzlü

Peri-rü: Peri yüzlü

Dilber: (Gönül alıp götüren) Güzel

Ruh-i revan: Can, sevgili

Enis: Dost, arkadaş, sevgili

Vefadar: Sözünde, sevgisinde duran

Ey benim çehresi Ay'a benzeyen, peri yüzlü sevgilim
Gönlümü alıp götüren, ruhumu çalan güzelim
Dostum, berrak tenlim, vefâlı yârim
Gönlümü alıp götüren, ruhumu çalan güzelim
(Çelikkol, 2002).

- Kanlar döküyor derdin ile dîde-i giryân
- Kanlar döküyor derdin ile dîde-i giryân
- Âteş saçıyor hicrin ile sîne-i sûzân
- Zülfün siyehi gibi dilin hâli perişân
- Öldürdü beni derdi gamın ey şeh-i hubân

Dide-i giryan: Ağlayan göz
Sine-i suzan: Yanmış, yanan yürek
Zülfün siyehi: saçının siyahı
Dil: Gönül
Gam: Keder, dert, tasa, üzüntü
Şeh-i huban: güzel sevgili
(Çelikkol, 2002; Devellioğlu, 2001).

Ey sevgili! Senin derdin ile ağlayan gözlerimden artık yaş yerine kanlar dökülüyor.

Senin ayrılığının hasreti ile yanan yüreğim ateş saçıyor.

(Ey sevgili !) senin saçlarının siyahlığı gibi benim de gönlümün perişanlığı aynıdır.

Senden ayrı olmamdan dolayı çektiğim ıstırap ve keder beni günden güne öldürüyor ey güzel sevgili

- Lütfunu kestin a zalim aşık-ı bi-çareden
- Lütfunu kestin a zalim âşık-ı bi-çare den
- Sen bilirsin ben neler çekdim dil-i avare den
- İster öldür ister al sayd-ı dil-i sad-pare den
- İşte gönlüm işte sen ben çıkdım artık ara dan

Âşık-ı Bî-çâre: zavallı âşık
Dil-i Âvâre: şaşkın âvâre gönül
(Çelikkol, 2002).

Al Sayd-ı Dil-i Sad-pâre: parça parça olmuş ava benzeyen gönül
Saygını bütün iyiliklerini benden kestin, ben zavallı bir aşığım sana, sen zalimsin
Senin bileceğin iş ama ben çok çektim şaşkın avare gönlümden
İstersen öldür istersen parçala zaten parça parça olmuş aya benzeyen gönlüm
İşte senin aşkın ile dolu olan gönlümle seni baş başa bırakıyorum, ben çekildim aradan

- Meftûn olalı sen şeh-i hûbân-ı cihâne
- Meftûn olalı sen şeh-i hûbân-ı cihân e
- Atf-ı nazâr etmem çemenistân-ı zamân e
- Hayrân edeli aşk beni hüsündeki ân e
- Aşkın elemi kaddimi döndürdü kemân e
- Hûn-i dilimiz başladı gözden cereyân e

Meftûn: Büyülenmişçesine tutkun, vurgun olan (kimse), âşık, çok beğendiği bir şey önünde şaşırıp kalan, şaşkına dönen (kimse), şaşkın, hayran

Şeh-i hûbân: Farsça şah bazen ve daha çok vezne uydurmak için “şeh” şeklinde telâffuz edilir “Hûb” güzel demektir. Güzeller şahı.

Cihân: Cihan ismi dünya, evren anlamına gelmektedir bununla beraber bu ismin diğer bir anlamı dünya içerisinde yaşayan insanların hepsidir. Cihan, dünya, alem, yeryüzü ve kainat gibi anlamlara gelmektedir.

Atf-ı nazâr: Göz atma, bakma

Çemenistân: Bahçe, çimenlik.

Hüsün: (Hüsün) Güzellik. İyilik. Eksiksizlik. Cemal ile kemal. (Bak: Celal, Cemal)(Evet mevcudatta sebep-i muhabbet olan hüsün ve ihsan ve kemal, Bâki-i Hakiki'nin hüsün ve ihsan ve kemalâtının işaret ve çok perdelerden geçmiş zaif gölgeleridir; belki cilve-i esmâ-i hüsnânın gölgelerinin gölgeleridir.

Âne: Kelime sonuna getirilerek zarfîyet ifâdesi için kullanılan nisbet edatıdır. Meselâ: Mütfekkirâne (: Mütfekkire yakışır halde) kelimesinde olduğu gibi. (Farsça) Bir aşiretin bütünlüğü veya işleri veya şerefi. Dişi ve yabani eşek.

Elem: Acı, keder, dert, üzüntü. Elem kelimesi günlük yaşantıda çok fazla kullanılan kelime türlerinden bir tanesidir. Elem kelimesinin kökenine bakıldığında bu kelimenin Arapçadan geldiği görülür. Elem sözcüğü Türkçeye Arapçadan geçmiştir.

Kaddim: Kadim kelime anlamı olarak; Yüce Allah'ın (c.c) zâtına âit sıfatlardan birisidir. Anlamı ise, varlığının evveli, başlangıcı olmayan, ebedi olan anlamına gelmektedir. Süre bakımından eski olan şey anlamına gelmektedir. Kadim bilgi ise, başlangıcı olmayan bilgilerdir.

Kemâne: Keman ve kemençe yayı. Kemandan biraz büyük, kucakta ve kemençe gibi yay ile çalınan bir halk çalgısı.

Hûn-i dil: Kan dökmeye alışık kimse, zalim, katil, keder, tasa

Cereyân: Bir yöne doğru akma, akış, akıntı. Bir şeyin gelişme, olma durumu.
Aynı eğilimde olan, aynı görüşü paylaşan kimselerin oluşturduğu hareket
(Çelikkol, 2002; Devellioğlu, 2001).

Dünyanın bütün güzellerinin şahı olan sana tutulalı,
Zamanenin bahçelerindeki çiçeklere bakmam.
Aşk, beni güzelliğindeki cazibeye hayran edeli,
Üzüntümden vücudum yay gibi büküldü ve gönlüme oturan kan gözlerimden
akmaya başladı.

- Niçin terkeyleyip gittin a zâlim
- Niçin terkeyleyip gittin a zâl im
- Seni sevmek midir bilmem vebâl im
- Fedâ olsun sana bu cân-ü mâl im
- Yine görmekliğe yoksa mecâl im
- Hayâlindir hayâl-i hasb-ü hâl im

Vebal: Günah, cereme.

Can-ü mal: Canım ve malım, herşeyim

Mecâl: Güç, takat, derman

Hasb-ü hâl: Söyleşi, karşılıklı konuşmak

(Çelikkol, 2002).

Neden terk ettin gittin beni, zalim
Seni sevmenin cezasını mı çekiyorum, bilmem
Sana tüm varlığım feda olsun
Seni tekrar görmeye eğer gücüm yok ise
Söyleştiğim artık hayaldir

- Nigâh-ı mestine canlar dayanmaz
- Nigâh-ı mestine canlar dayan maz
- Uyanmaz uykudan cânân uyan maz
- Bu nâz u işveden aslâ usan maz

- Sabah olduğuna güyâ inan maz
- Uyanmaz uykudan cânân uyan maz

Nigâh: bakış, bakmak, nazar etmek

Mest: kendinden geçmek, (manevi) sarhoş

Cânân: Sevgili, güzel, sâhib-i cemâl

Nâz: Kendini ağır satmak, Kapris, Cilve

İşve: Güzellerin gönül çeken naz ve edâsı.

Güyâ: Sanki, sözümona, farzet.

Cânân: Sevgili, güzel, sâhib-i cemâl

(Çelikkol, 2002).

Baygın bakışına canlar dayanmaz

Sevgili uykudan uyanmaz

Bu nazdan ve gönül çelmelerden usanmaz

Sabah olduğuna bile inanmaz

Sevgili uykudan uyanmaz

- Sayd Eyledi Bu Gönlümü Bir Gözleri Ahu
- Sayd eyledi bu gönlümü bir gözleri âhû
- Bend eyledi zincire beni sünbül-i gîysû
- Bilmem ki ne sihreyledi ol gamze-i câdû
- Saplandı ciğergâhıma dek hançer-i ebrû
- Huri mi acep nûr-i mücessem mi nedir bu

Sayd Eylemek: Avlamak

Ahû: Ceylan gözlü güzel

Bende Eylemek: Köle etmek

Sümbül-i gîysû: Sümbül'e benzeyen saçlar

Hançer-i ebrû: Hançere benzeyen kırık

Nûr-i mücessem: Nur yansıması

(Çelikkol, 2002).

Gamze kelimesi sözlük anlamında yanakta doğal olarak bulunan veya gülümseme ile oluşan çukurluk anlamındadır fakat bazen edebiyatta doğrudan anlamı değil de yan

anlamlarla gizli bir üslûpla ifade etmeyi tercih edildiği görülebilir. Ama kuşkusuz ki Türk Şiirinde gamzeyle ilgili çok yazılar yazılabilir. Gamze bir sevgilide bulunan büyük lütuflardan görünmektedir ve güzelin her gamzesi, âşkların yüzlercesinin can vermesine sebep olur şeklinde ifade edilmiştir (Pala, 2016: 45).

Güzelde bir diğer etkileyici unsur ise sevgilinin kaşı ve gözüdür. Kaş yaya, kirpikler ise ok a benzetilmiştir. Bunun sebebi ise, yaya takılan oklar aşkın gönlüne bir hançer edasıyla saplanması ve duyduğu aşkın acısını okun (kirpiğin) gönlüne vurulmasına ilişkilendirmektedir.

Ceylan gözlü bir güzel gönlümü avladı

Zincire benzeyen sümbül gibi saçlarıyla beni bağlayıp kendine köle etti

Bilmem ki nasıl gamzeleriyle nasıl büyüledi beni o cadı

Kaşları bir hançer gibi tâ ciğerimin içine kadar saplandı.

Acaba bir cennet kızı mıdır ki nurlara bürünmüş müdür nedir bu?

5. BEŞİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmanın 5. Alt problemini oluşturan “Romantik Dönem bestekârı olan Avni Anıl’ın kadın algısı barındıran eserleri hangileridir?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular aşağıda belirtilmiştir.

- Bir başka eda başka bir arzu ile geldin
- Ne yeşili ne siyahı gözümde hep gözleri var
- Akşamın olduğu yerde bekle diyorsun gelmiyorsun
- Gönül Her Akşam Yanında Görmek İster Seni
- Uzuyor yıllar gibi dakikalar sen yoksan
- Bilsem ki kalbinde hala yerim var
- Diz Çöksem Önünde Ah Niyaz Etsem
- Gözlerin Bir Aşk Bilmecesi Sorar Gibi
- Ümîdim sen neş’em sen hayâlîm hülyâm sensin
- Sen Gelmeyi Bilmiyorsun
- Bir Ateşim Yanarım Külüm Yok, Dumanım Yok

- Ne Zaman Seni Düşünsem İçim Ürperir
- Sevmiyorum Seni Artık, Gözlerimi Geri Ver
- Ne Olur Akşamları Gelsen Otursan Yanı Başıma
- Mevsimler Ayrıdır Çiçekler Başka
- Kalbimi Dolduran Güzel Gözlerin
- Bin yıl sürececek bir bahar gibi geldin
- Bir Çağrına Bin Can İle Gelirim
- Bir Eylül Getirdi Sevgini Bana
- Bu Nasıl Sevgi Böyle Bu Nasıl Tutku
- Ceylan Gözler Umutların Pınarı

6. ALTINCI ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmanın 6. Alt problemini oluşturan “Romantik Dönem bestekârı olan Avni Anıl’ın kadın algısı içeren eserlerin vezni nasıldır?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular aşağıda belirtilmiştir.

- Bir başka eda başka bir arzu ile geldin
Mef û lu me fâ î lu me fâ î lu fe û lun
- Ne yeşili ne siyahı gözümde hep gözleri var
Müs tef ‘ i lün / Müs tef ‘ i lün / Müs tef ‘ i lün / Müs tef ‘ i lün
- Akşamın olduğu yerde bekle diyorsun gelmiyorsun
17’li hece ölçüsü ile yazılmıştır
- Gönül Her Akşam Yanında Görmek İster Seni
14’lü hece ölçüsü ve serbest vezin kalıbıyla yazılmıştır.
- Uzuyor yıllar gibi dakikalar sen yoksan
14’lü hece ölçüsü ve serbest vezin kalıbıyla yazılmıştır.
- Bilsem ki kalbinde hala yerim var
Serbest vezin
- Diz Çöksem Önünde Ah Niyaz Etsem
11’li hece ölçüsü ve serbest vezin kalıbıyla yazılmıştır

- Gözlerin Bir Aşk Bilmecesi Sorar Gibi
Serbest vezin kalıbıyla yazılmıştır.
- Ümîdim sen neş'em sen hayâlim hülyâm sensin
14 lü hece ölçüsü ve serbest vezin kalıbıyla yazılmıştır
- Sen Gelmeyi Bilmiyorsun
Serbest hece ölçüsü kullanılmıştır.
- Bir Ateşim Yanarım Külüm Yok, Dumanım Yok
Mefûlü Mefâîlün Mefâîlün Feûlün
- Ne Zaman Seni Düşünsem İçim Ürperir
Serbest kalıp kullanılmıştır.
- Sevmiyorum Seni Artık, Gözlerimi Geri Ver
Feilâtün Feilâtün Feilâtün Feilün
- Ne Olur Akşamları Gelsen Otursan Yanı Başıma
Serbest kalıp kullanılmıştır.
- Mevsimler Ayrıdır Çiçekler Başka
Fâilatün Fâilatün Fâilün
- Kalbimi Dolduran Güzel Gözlerin
Fâilatün Fâilatün Fâilün
- Bin yıl sürececek bir bahar gibi geldin
Serbest Vezinde Yazılmıştır
- Bir Çağrına Bin Can İle Gelirim
Feilâtün Mefâîlün Feilün.
- Bir Eylül Getirdi Sevgini Bana
11'li Hece Ölçüsü
- Bu Nasıl Sevgi Böyle Bu Nasıl Tutku
Serbest Hece Ölçüsü
- Ceylan Gözler Umutların Pınarı
Failâtün Failâtün Failün

7. YEDİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmada 7. Alt problemi oluşturan “Romantik Dönem bestekârı olan Avni Anıl’ın kadın algısı içeren eserlerin Kafiye- Redif uyumu nasıldır?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular aşağıda belirtilmiştir.

- Bir başka eda başka bir arzu ile geldin

Bir başka edâ, başka bir arzu ile gel din

Akşam çöküyordu yine bir başka güzel din

Sevdâlı bakışlarla gülüp kalbimi çel din

Akşam çöküyordu yine bir başka güzel din

(kafiye) (redif)

(..el kafiye)

(..din redif

- Ne yeşili ne siyahı gözümde hep gözleri var

Ne yeşili ne siyahı gözümde hep gözleri var

Seviyorum diye beni aldattınız yalan yıllar

Zaman olur kuş gibiyim bir gün hazan bir gün bahar

Aşkî sizden öğrenmiştim sevmediniz yalan yıllar

Oysa ben hep onu sevdim bazen gülse bazen ağlar

Peteğime bal istedim vermediniz yalan yıllar

(..r kafiye)

(..yalan yıllar redif)

- Akşamın olduğu yerde bekle diyorsun gelmiyorsun

Akşamın olduğu yerde bekle diyorsun gelmiyorsun

Çünkü seni çok sevdiğimi biliyorsun gelmiyorsun

Mevsimler gelip geçiyor sen gülüyorsun gelmiyorsun

Çünkü seni çok sevdiğimi biliyorsun gelmiyorsun

(..yor kafiye)

(..sun gelmiyorsun redif)

- Gönül Her Akşam Yanında Görmek İster Seni

Gönül her akşam yanında görmek ister seni

Gel de kadeh kadeh dolaştırma böyle beni

Râzıyım tahta bir masada bulsam gölgeni

Gel de kadeh kadeh dolaştırma böyle beni

(..en kafiye)

(..i redif)

• Uzuyor yıllar gibi dakikalar sen yoksan
Uzuyor yıllar gibi dakikalar sen yoksan
Teselliler, ümitler neye yarar sen yoksan
Alev alev yanarken bilsen nasıl her gece
Bin defa ölüyorum fecre kadar sen yoksan
(..ar kafiye)
(..sen yoksan redif)

• Bilsem ki kalbinde hala yerim var
Bilsem Ki Kalbinde Hala Yerim Var
Şu Karlı Dağları Aşar Gelirim
İstemem Yollarda Ne Han Ne Saray
Bir Lokma Bir Hırka Koşar Gelirim
Bilsem Ki Dudağında Hala Adım Var
Bahar Seli Gibi Taşar Gelirim
Bir Ümit Bir Müjde Verse Martılar
Çağlayıp Gelirim Coşar Gelirim
(..ar kafiye)
(..gelirim redif)

• Diz Çöksem Önünde Ah Niyaz Etsem
Diz çöksem önünde ah niyaz etsem
Yâr koynun açıp gel der mi ki bilmem
Aguşuna düşsem ah gözyaşı döksem
Yâr rahmedip de gel der mi ki bilmem

Desem ki bu kadar neden yakarsın
Gönlüm senindir sen neden kaçarsın
Güzelsin, meleksin ah lâkin susarsın
Gel artık gel bana, gel der mi ki bilmem
(..em kafiye)
(..gel der mi ki bilmem redif)

• Gözlerin Bir Aşk Bilmecesi Sorar Gibi

Gözlerin bir aŗk bilmecesi sorar gibi
Bakiŗın eski günleri arar gibi
Ben sana her Şeyini geri vermedim mi
Öyleyse neden kalbin hâlâ yanar gibi
Bakiŗın eski günleri arar gibi
(..ar kafiye)
(..gibi redif)

•  m dim sen neŗ'em sen hayâlim hülyâm sensin
 m dim sen neŗ'em sen, hayâlim, hülyâm sensin
Her güzellikte g len biricik dünyâm sensin
Uyurken, uyanıkken gördüğüm r yam sensin
Her güzellikte g len biricik dünyâm sensin
(..y m kafiye)
(..sensin redif)

• Sen Gelmeyi Bilmiyorsun
Sen gelmeyi bilmiyorsun
Aklın hep gitmelerde
Ne var ki uzaklarda ne buluyorsun
Sen gelmeyi bilmiyorsun
Aklın hep gitmelerde
Beni kuŗ uŗmaz
Kervan geŗmez çöllerde
Bırakıp gttin
ŗimdi bekle diyorsun
Beklemek ne Kelime
Sen gelmeyi bilmiyorsun
Aklın hep gitmelerde
(..yor kafiye)
(..sun redif)

• Bir Ateşim Yanarım Külüm Yok, Dumanım Yok

Bir ateşim yanarım külüm yok, dumanım yok
Sen yoksan mekânım belli değil, zamanım yok
Fırtınalar içinde beni yalnız bırakma
Benim senden başka sığınacak limanım yok
(..an kafiye)
(..ım yok redif)

• Ne Zaman Seni Düşünsem İçim Ürperir

Ne zaman seni düşünsem İçim ürperir
Ayrılışın ve sonra Dönüşün gelir aklıma
Bir akşam vakti gelir Bir deniz kenarı gelir
O eşsiz hâtırâlar gün gün gelir aklıma
Ne yapsam unutamam yaşadığımızı
Sevgindi sevgilerin en yalansızı
Şimdi nerde bir gül görsem kırmızı
Dudaklarımı uzun uzun öptüğün gelir aklıma
(..r kafiye), (..ızı kafiye)
(..gelir aklıma redif)

• Sevmiyorum Seni Artık, Gözlerimi Geri Ver

Sevmiyorum seni artık, gözlerimi geri ver
Yalanmış yeminlerin hep, sözlerimi geri ver
İşyani tanımazdım ben, seni sevmeden önce
O en mahzûn, o en mahcûb yüzlerimi geri ver
(..z kafiye)
(..lerimi geri ver redif)

• Ne Olur Akşamları Gelsen Otursan Yanı Başıma

Ne olur akşamları gelsen
Otursan yanı başıma
Dinlesen hiç bitmeyen maceramı
Ağladığımı yalnız sen görsen

Sen dokunsan gözyaşlarıma dudaklarınla
Her şey geçer üzülmeye desen
Sonra sevgiyle bakıp yüzüme
Yorgunsun hadi yat desen
Ne olur biraz unutsan kendini
Biraz sevsen.
(..en kafiye)

• Mevsimler Ayrıdır Çiçekler Başka
Mevsimler ayrıdır çiçekler başka
Çiğdemin kokusu gülde olmuyor
Kavlimiz mi vardı ömür boyunca
Bir seni unutmak mümkün olmuyor
Gittin de bıraktın acılarını
Mahvettin ömrümün gecelerini
Ben çoktan unuttum nicelerini
Bir seni unutmak mümkün olmuyor
(..a, r kafiye)
(..olmuyor, ını redif)

• Kalbimi Dolduran Güzel Gözlerin
Kalbimi Dolduran Güzel Gözlerin
Siyah Mıydı Ela Mıydı Unuttum
Yaşlanıp Üstünde Hayal Kurduğum
Saçının Rengini Bile Unuttum
Araya Simsiyah Perdeler İndi
Sensizlik Kimsesizlik Yollara Şimdi
Belki Bir Başkası Seviyor Şimdi
Ağladım İnledim Sustum Unuttum
(..di kafiye)
(..unuttum redif)

• Bin yıl sürecek bir bahar gibi geldin
Bin yıl sürecek bir bahar gibi geldin

Ömrün bittiği yerde sen yine ezeldin
Ağlayan tamburumda sen inan ki teldin
Ömrün bittiği yerde sen yine ezeldin
(..el kafiye)
(..din redif)

• Bir Çağrına Bin Can İle Gelirim
Bir çağrına, bin can ile gelirim
Bak bir kere, bakışınla eririm
Dîvânenim ey gül endam nâzenin,
Can yurduma gel, ben cânım veririm
(..ir kafiye)
(..im redif)

• Bir Eylül Getirdi Sevgini Bana
Bir Eylül getirdi sevgini bana
İçime bir ateş düştü ki sorma
Yıllardır açmayan gönül çiçeğim
O sefer bir açış açtı ki sorma
Yaklaşınca her yıl hala titrerim
Sevmek zamanına Eylül'dür derim
O hazan gözlerin hüznün yerine
öyle bir sevinci seçti ki sorma
Susayan yüreğim su yerine
Bir kadeh sevgiyi içti ki, sorma
Yaklaşınca her yıl hala titrerim
Sevmek zamanına Eylül'dür derim
(..a, im kafiye)
(..sorma redif)

• Bu Nasıl Sevgi Böyle Bu Nasıl Tutku
Bu Nasıl Sevgi Böyle Bu Nasıl Tutku
Bu Nasıl Özlem Ne Zaman Gözlerini Görsem
Bir Çoğalıyorum Bir Eksiliyorum

Mutluyum Varsın Diye
Al Uzattım Ellerimi Seni Sarsın Diye
Ceylanım Belki Bir gün Duyarsın Diye
Çıkmışım Bir Dağ Başına Sana Türkü Söylüyorum
Ne Güzel Ellerin Var İncecik
Ne Güzel Saçların Var Sapsarı
Düşündükçe Baştan Başa Özlem Kesiliyorum
(..m kafiye)

- Ceylan Gözler Umutların Pınarı

Ceylan gözler umutların pınarı
Bakışların sanki bana gel diyor
Saçlarında dalga dalga mutluluk
Seviyorum çünkü kalbim sev diyor
Söylediğim bu sevdanın şarkısı
Dudakların neden bana sus diyor
Bırakma ellerimi bırakma
Seviyorum çünkü kalbim sev diyor
(..diyor redif)

8. SEKİZİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmada 8. Alt problemi oluşturan “Romantik Dönem bestekârı olan Avni Anıl’ın kadın algısı içeren eserlerin güfte açıklaması nasıldır?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular aşağıda belirtilmiştir.

Divan edebiyatı, bünyesinde değişmez ortak kalıpları barındırır. Bu kalıpların dışına çıkmamaya özen gösterilir. Bu kalıpların başında âşık- mâşuk- aşk üçlemesi görülür. Bu duruma bazen bir de rakip eklenir. Bu durum şiirde aşk esas olandır. İlahi aşk veya beşeri aşkı andıran karşılıksız aşk, hemen hemen birçok satırın temelini oluşturur. Özetle divan şairi daima âşıktır. Sevilen ise çoğunlukla vefasız ve dert çektirendir. Hem Aşığın rakipleri de vardır. Sevilen yalnızca bir tane, seven ise yüzlerce olmaktadır. Söz konusu olan aşk, geçmeyen büyük bir derttir fakat şair bu durumu dert olarak görmeyip, bu durumdan razıdır. Bu durumla ruhu beslenmektedir.

İskender Pala'nın divan edebiyatını ifade biçimiyle;

“Sevilen ay parçasıdır. Zaman zaman güneştir. Boyu servi, saçları sümbül veya misktir. Yanakları gülü ya da laleyi andırır. Gözleri nergis gibi baygın bakar, kaşları yay, kirpikleri oktur. Gamzesi kılıç gibi aşkın gönlüne saplanır. Dudakları mücevher kutusudur. Dişler ise bu mücevher kutusunun içindeki incilerdir. Yine dudak bir nokta kadar küçük olup bazen hiç yoktur. Bu dudak aşğa abıhayat bağışlar. Ondan bir kere içen bir daha ölmez. Ama içebilen pek olmamıştır. Çünkü o daima nazlanır. Vaat eder, ama sözünde durmaz” (Pala, 2016).

- Bir başka eda başka bir arzu ile geldin

Bir başka edâ, başka bir arzu ile gel din

Akşam çöküyordu yine bir başka güzel din

Sevdâlı bakışlarla gülüp kalbimi çel din

Akşam çöküyordu yine bir başka güzel din

Sevgilinin güzelliği ve kendisine bakan aşk dolu bakışlarıyla hayatına veya duygularına iyi geldiğini ifade etmektedir.

- Ne yeşili ne siyahı gözümde hep gözleri var

Ne yeşili ne siyahı gözümde hep gözleri var

Seviyorum diye beni aldattınız yalan yıllar

Zaman olur kuş gibiyim bir gün hazan bir gün bahar

Aşk sizden öğrenmişim sevmediniz yalan yıllar

Oysa ben hep onu sevdim bazen gülse bazen ağlar

Peteğime bal istedim vermediniz yalan yıllar

Akılının her köşesinde sevgilinin gözleri olan, gözü sevgiliden başkasını görmediği ve hep güzel vaatlerle onu aldatan kişi veya hayata, sitemini dizelerinde ifade etmektedir. Yaşamın kendisine bir yaz bir kış olduğu bir gülüp bir ağlattığı ve hayattan istediğini alamadığı yine güftenin dizelerinde ifade edilmektedir.

- Akşamın olduğu yerde bekle diyorsun gelmiyorsun

Akşamın olduğu yerde bekle diyorsun gelmiyorsun

Çünkü seni çok sevdiğimi biliyorsun gelmiyorsun

Mevsimler gelip geçiyor sen gülüyorsun gelmiyorsun

Çünkü seni çok sevdiğimi biliyorsun gelmiyorsun

Geleceğini vaat ettiği halde mevsimlere, yıllara rağmen bir türlü gelmeyen sevgiliye sitem satırları oldukça belirgindir, gelmeyen sevgiliyi çok seven ve sürekli yol gözleye bir aşğın satırları güfteye hâkim olmuş durumdadır.

- Gönül Her Akşam Yanında Görmek İster Seni

Uzuyor yıllar gibi dakikalar sen yoksan
Teselliler, ümitler neye yarar sen yoksan
Alev alev yanarken bilsen nasıl her gece
Bin defa ölüyorum fecre kadar sen yoksan

Gönül her akşam yanında görmek ister seni
Gel de kadeh kadeh dolaştırma böyle beni
Râzıyım tahta bir masada bulsam gölgeni
Gel de kadeh kadeh dolaştırma böyle beni

Yanında olmayan ve uğruna içki masalarında olan bir aşğın sevgiliye duygularını sözlerle anlatan bestekârın, sevgiliden uzak olduğu, yokluğundan etrafta bilinçsizce dolaşmasını içkiye benzeterek ifade ettiği, sevgilinin her haline razı olduğu güfteye kendini göstermektedir.

- Uzuyor yıllar gibi dakikalar sen yoksan
Uzuyor yıllar gibi dakikalar sen yoksan
Teselliler, ümitler neye yarar sen yoksan
Alev alev yanarken bilsen nasıl her gece
Bin defa ölüyorum fecre kadar sen yoksan

Sevgilinin yokluğuyla günlerin uzun anların bile hiç geçmediğini, hiçbir tesellinin ümidin önemini kalmadığını ifade eden güftekar, sevgilini yokluğuyla her gecenin uzun ve yakıcı bir etkiye sahip olduğunu, sevdiği yanında olmadığı için her defa yeniden öldüğünü dizlerinde yer vermiştir.

- Bilsem ki kalbinde hâlâ yerim var
Bilsem ki kalbinde hala yerim var
Şu karlı dağları aşar gelirim
İstemem yollarda ne han ne saray
Bir lokma bir hırka koşar gelirim

Bilsem ki dudağında hala adım var
Bahar seli gibi taşar gelirim
Bir ümit bir müjde verse martılar
Çağlayıp gelirim coşar gelirim

Sevdiği kişinin gönlünde yerinin varlığını bilmeyen, sevgiliden bir umut olduğunu bilse, zorlu yollar dahi olsa onun yanına gideceğini satırlarına yansıtan güftekar. Umutsuz ve sevgilisiz kaldığı, umut beklediği, sevgiliden haber alamadığı okunan satırlarında varlığını göstermektedir.

- Diz Çöksem Önünde Ah Niyaz Etsem
Diz çöksem önünde ah niyaz etsem
Yâr koynun açıp gel der mi ki bilmem
Aguşuna düşsem ah gözyaşı döksem
Yâr rahmedip de gel der mi ki bilmem

Desem ki bu kadar neden yakarsın
Gönlüm senindir sen neden kaçarsın
Güzelsin, meleksin ah lâkin susarsın
Gel artık gel bana, gel der mi ki bilmem

Yârin önünde diz çöküp ona hislerimi söylesem, sevgili beni kabul edip bana kollarını açar mı? İçim de onun uğruna yaşadığım hisleri söylesem bana merhamet edip beni kabul eder mi? Gönlünde sevgiliden başka kimsenin olmadığını dizelerinde ifade eden güftekar, sevgilinin hislerine geri dönüşünü bilmediğini, sevgilinin sessiz olduğunu ve sözlerine cevap alabilecek mi bilmemektedir.

- Gözlerin Bir Aşk Bilmececi Sorar Gibi
Gözlerin bir aşk bilmececi sorar gibi
Bakışın eski günleri arar gibi
Ben sana her şeyini geri vermedim mi
Öyleyse neden kalbin hâlâ yanar gibi
Bakışın eski günleri arar gibi

Sevgilinin bakışlarında karışık olduğu, net bir anlam çıkaramadığını ilk dizelerinde ifade etmeye başlayan güftekar devamında, sevgilinin bakışlarında eski günlerinin özlemini çektiği, ve eski günleri tekrardan istediğini ifade ettiği ve son bulmuş bir aşk, birbirleriyle hiçbir bağı kalmayan iki kişinin halen birbirlerine özlem ve sevgi dolu olduğunu kinayeli bir üslup la anlatmaktadır.

- Ümîdim sen neş'em sen hayâlim hülyâm sensin
Ümîdim sen neş'em sen, hayâlim, hülyâm sensin
Her güzellikte gülün biricik dünyâm sensin
Uyurken, uyanıkken gördüğüm rûyam sensin
Her güzellikte gülün biricik dünyâm sensin

Hayatımın her anı, uyanıkken hayalimde, uykudayken rüyalarımdayım, her güzellikte senden bir yansıma görürüm, içinde yaşamış olduğum hayat, dünya sensin

- Sen Gelmeyi Bilmiyorsun
Sen gelmeyi bilmiyorsun
Aklın hep gitmelerde
Ne var ki uzaklarda ne buluyorsun
Sen gelmeyi bilmiyorsun
Aklın hep gitmelerde
Beni kuş uçmaz
Kervan geçmez çöllerde
Bırakıp gittin
Şimdi bekle diyorsun
Beklemek ne kelime
Sen gelmeyi bilmiyorsun
Aklın hep gitmelerde

Bekle deyip giden ve dönmeyen sevgiliyle sitem satırları güfteleye yansımaktadır. Aşğını yarı yolda bırakıp giden sevgili, hayaliyle, dönme umuduyla bekleyişi süren aşğın hüznü duyuları esere hâkimiyetini vermektedir.

- Bir Ateşim Yanarım Külüm Yok, Dumanım Yok

Bir ateşim yanarım külüm yok, dumanım yok
Sen yoksan mekânım belli değil, zamanım yok
Fırtınalar içinde beni yalnız bırakma
Benim senden başka sığınacak limanım yok

Sevgilinin hasretiyle gönül derdi çeken Aşığın, içi alev alev yanmaktadır. Kendini ateşe benzeten âşık, Yandığı halde geride ne külünün ve dumanının kaldığını ifade edip, her duygunun içinde saklı olduğuna vurgu yapmaktadır. Sevgiliden uzak kalınca yönünü kaybettiğini, dünyasının o olmadan anlamsız olduğunu ve sevgili olmadan yaşamının güç olduğunu satırlarında ifade etmektedir. Beni yalnız bırakma, benim senden başka kimsem yok yakarış, yalvarmalarıyla güfte son bulmaktadır.

- Ne Zaman Seni Düşünsem İçim Ürperir
Ne zaman seni düşünsem İçim ürperir
Ayrılışın ve sonra Dönüşün gelir aklıma
Bir akşam vakti gelir Bir deniz kenarı gelir
O eşsiz hâtırâlar gün gün gelir aklıma

Ne yapsam unutamam yaşadığımızı
Sevgindi sevgilerin en yalansızı
Şimdi nerde bir gül görsem kırmızı
Dudaklarımı uzun uzun öptüğün gelir aklıma

Ayrılıkla son bulan bir aşkın kaleme alınmış halidir. Son bulmuş bir sevda ve unutulmayan anılar güfteye yansımaktadır. Bırakıp giden sevgili, aşığını eski güzel günlerin hatıralarıyla baş başa bırakmıştır. Sık sık güzel günleri anımsayan, gördüğü güzellikleri sevgilisini bağdaştıran âşık, gönül derdi çekip sevgiliye hasret çekmektedir.

- Sevmiyorum Seni Artık, Gözlerimi Geri Ver
Sevmiyorum seni artık, gözlerimi geri ver
Yalanmış yeminlerin hep, sözlerimi geri ver
İsyanı tanımazdım ben, seni sevmeden önce
O en mahzûn, o en mahcûb yüzlerimi geri ver

Sevdası yanılığa uğrayan bir Aşığın sitem satırları güfteye hâkim olmaktadır. Sözlerinin, sevdasının yalan olduğunu ifade eden, temiz duygularla kendisini derin bir gönülle sevdiğin söyleyen âşık, yanıldığını, hüznü halini güfteye yanıtmış durumdadır.

- Ne Olur Akşamları Gelsen Otursan Yanı Başıma

Ne olur akşamları gelsen

Otursan yanı başıma

Dinlesen hiç bitmeyen maceramı

Ağladığımı yalnız sen görsen

Sen dokunsan gözyaşlarıma dudaklarınla

Her şey geçer üzülmeye desen

Sonra sevgiyle bakıp yüzüme

Yorgunsun hadi yat desen

Bütün çekilen acılar, sancılar akşamları nüksettiği için güftekar hislerinin en şiddetli olduğu zaman dilimine vurgu yapmıştır, yani akşama. Sevgilisine akşamları yanıma gelsen, bana derman olup beni dinlesen, gözyaşlarımı yalnızca sen görsen, beni gözyaşlarımdan öpsen, her şeyin iyi olacağını söyleyip beni sakinleştirip, sonrada yorgun ruhumu dinlendire bilmem için uyumamı söyleyen diyerek hayali bir üslupla sevgiliye kedini ifade etmektedir.

- Mevsimler Ayrıdır Çiçekler Başka

Mevsimler ayrıdır çiçekler başka

Çiğdemin kokusu gülde olmuyor

Kavlimiz mi vardı ömür boyunca

Bir seni unutmak mümkün olmuyor

Gittin de bıraktın acılarını

Mahvettin ömrümün gecelerini

Ben çoktan unuttum nicelerini

Bir seni unutmak mümkün olmuyor

Hayatta her şeyin birbirinden bağımsız olduğu, dokunulan, hissedilen her durumun birbirinden farklı olduğu ve birbirinin yerine geçmediğini ilk satırlarda belirten güftekar, kimseyi, giden sevgilinin yerine koyamadığını, kokladığı, gördüğü. İştitiği her şeyde onun yerine kimseyi koyamadığını satırlara yansıtmıştır. Gittin ve hayatım seninle son buldu, geleceğimi ve hayatımı ben seninle kaybettim, senden öncekileri seninle unuttum ama seni unutmamın mümkün olmayacağını biliyorum, ifadeleriyle güfteyi sonlandırmıştır.

- Kalbimi Dolduran Güzel Gözlerin

Kalbimi Dolduran Güzel Gözlerin
Siyah Mıydı Ela Mıydı Unuttum
Yaşlanıp Üstünde Hayal Kurduğum
Saçının Rengini Bile Unuttum
Araya Simsiyah Perdeler İndi
Sensizlik Kimsesizlik Yollara Şimdi
Belki Bir Başkası Seviyor Şimdi
Ağladım İnledim Sustum Unuttum

Olumsuz cümlelerle ifade ediyor olsa da dolaylı yoldan sevgiliye sitem cümlelerini sıralamaktadır güftekar. Güzel gözlü, güzel saçlı sevgilisine özlem satırlarını ifade etmeye çalışmaktadır. Giden sevgiliyi özleyen, arkasından çok ağlayan ve onsuzlukla ruhumu siyah perdeler indi betimlemeleriyle duygularını satırlara dökmektedir. Unuttum desene, sevdiğini unutamamaktadır.

- Bin yıl sürececek bir bahar gibi geldin

Bin yıl sürececek bir bahar gibi geldin
Ömrün bittiği yerde sen yine ezeldin
Ağlayan tamburumda sen inan ki teldin
Ömrün bittiği yerde sen yine ezeldin

Sevgiliye bahar mevsimine benzeten âşık, ömrüne baharı getirdiğini ve hayatı boyunca baharı hissedeceğine vurgu yapmıştır. Ömrümün bittiği yerde sen yine benim sonum, sonsuzumsun, seni düşünerek icra ettiğim tamburumun her teli sensin, her zaman benim yanımdasın, ömrümün bittiği zaman yine sen varsın, sonum sonsuzumsun, şeklinde güfteye yansımaktadır.

Bir Çağrına Bin Can İle Gelirim

Bir çağrına, bin can ile gelirim
Bak bir kere, bakışınla eririm
Dîvânenim ey gül endam nâzenin,
Can yurduma gel, ben cânım veririm.

Beni bir kere çağırırsan ben sana bütün canımı feda ederek gelirim, sen bana bir kere baksan ben yok olurum, senin aşkınla deli olmuşum, ey güle benzeyen nazlı sevgilim, sen bana gel ben sana canımı vereyim.

• Bir Eylöl Getirdi Sevgini Bana

Bir Eylöl getirdi sevgini bana
İçime bir ateş düştü ki sorma
Yıllardır açmayan gönöl çiçeğim
O sefer bir açış açtı ki sorma
Yaklaşınca her yıl hala titrerim
Sevmek zamanına Eylöl'dür derim
O hazan gözlerin hüžün yerine
Öyle bir sevinci seçti ki sorma
Susayan yüreğim su yerine
Bir kadeh sevgiyi içti ki, sorma
Yaklaşınca her yıl hala titrerim
Sevmek zamanına Eylöl'dür derim

Yıllarca gönöl bol olan, kimse için atmayan kalbi bir eylöl ayında tanıştığı sevgilisi için atmaya başlayan güftekarın, her Eylöl ayının kendisi için kıymetli olduğunu ve o günler aklına geldikçe hâlen titrediğini ifade etektedir. Gözlerinin içi aşk ile dolan neşe saçan ruhunun sebebini sevgili olarak görmektedir. Kimsesiz kalan yüreğine derman olduğu, kendisini sevgiye doyuran sevgiliye büyük bir muhabbetle bağı olduğu satırlarında ifade edilmektedir.

• Bu Nasıl Sevgi Böyle Bu Nasıl Tutku

Bu Nasıl Sevgi Böyle Bu Nasıl Tutku
Bu Nasıl Özlem Ne Zaman Gözlerini Görsem
Bir Çoğalıyorum Bir Eksiliyorum
Mutluyum Varsın Diye
Al Uzattım Ellerimi Seni Sarsın Diye
Ceylanım Belki Bir gün Duyarsın Diye
Çıkılmışım Bir Dağ Başına Sana Türkü Söylüyorum
Ne Güzel Ellerin Var İncecik
Ne Güzel Saçların Var Sapsarı
Düşündükçe Baştan Başa Özlem Kesiliyorum

Büyük bir muhabbet ile sevgiliye bağı olan âşık, bu nasıl aşk bu nasıl sevgi diye yaşamakta olduğu sevgi şiddetine vurgu yapmaktadır. Ben varsam, senin aşkın var diye ve sen varsın diye bir anlam bulmakta, güzel gözlerin, güzel ellerin hepsi yaşama bir

sebeptir. Sarı saçların, ince bedenin bir gün beni fark edersin diye sesimi sana duyurmaya çalışıyorum, şeklinde ifade etmektedir.

- Ceylan Gözler Umutların Pınarı

Ceylan gözler umutların pınarı

Bakışların sanki bana gel diyor

Saçlarında dalga dalga mutluluk

Seviyorum çünkü kalbim sev diyor

Söylediğim bu sevdanın şarkısı

Dudakların neden bana sus diyor

Bırakma ellerimi bırakma

Seviyorum çünkü kalbim sev diyor

Sevgilisinin gözlerini, güzel gözleriyle meşhur olarak bilinen ceylana benzeterek, sevgilisinin gözlerinin güzelliğine vurgu yapmaktadır. Saçların dalga dalga hareketli olmasını ifade eden güftekar sevgilinin bakışlarının anlamlı olduğunu ve kendisine gel demek istediğini söylemektedir. Sevgilisinin ise duygularının karışık olduğu tam anlamıyla net bir duyguyla yaklaşmadığı, bir tarafta bakışları gel derken diğer tarafta dudaklarının sus dediği şeklinde vurgulamaktadır. Seni seviyorum, ellerimi bırakma diye sevgiliye yalvaran satırlarla heceleri sonlandırmaktadır.

9. DOKUZUNCU ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmanın 9. alt problemini oluşturan “Romantik dönem bestekârlarından Hacı Arif Bey ve Avni Anıl’ın eserlerinde kadın algısında benzerlikler ve farklılıklar hangi yöndedir?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular aşağıda belirtilmiştir.

Hacı Arif Bey’in kadın algısı ieren eserlerinde aşk denizi, ayrılık ateşi, nehir gibi çağlayan gözyaşları, feryâd, ıstırap ve kederle yanıp kavrulmak gibi tabirler; ayrılık ve sevgiliye kavuşamamanın verdiği hazla birlikte anılmaktadır. Anvi Anıl’ın kadın algısı içeren eserlerinde de vefasız sevgiliye, ayrılığa hüzüne yer verilirken; Hacı Arif Bey’den farklı olarak onun eserlerinde yaşanmışlık ve yaşanan sevgiden sonra ayrılık söz konusudur. Bu ayrılığın acısı Hacı Arif Bey’in eserlerindeki kadar derin işlememiştir. “o eşsiz hatırlara gelir aklıma, yalanmış yeminlerin, dudaklarımı öptüğün gelir aklıma” gibi sözlerden yaşanan hatıraların ve sevgiliye kavuşmanın olduğundan söz edilebilir.

Hacı Arif Bey’in eserlerinde sevgiliye şivekârım, şûh-i cihan, ay yüzlü, melek yüzlü peri, peri yüzlü sevgili, güzellerin şahı, bütün bahçelerdeki çiçeklerden daha güzel

sevgili gibi hitaplarla seslenilmektedir ve hançere benzeyen kirpikler, sünbüle benzeyen saçlar gibi benzetmelerle sevgilinin fiziksel güzelliklerine vurgu yapılmaktadır. Lâkin Avni Anıl'ın eserlerinde biricik dünyam, ceylanım, gül endâm nâzenin gibi hitaplar haricinde sevgiliye özel hitaplara her eserde rastlanmamaktadır.

Hacı Arif Bey'in eserlerinde her daim sevgiliye kavuşma isteğiyle beraber ona kavuşamamanın verdiği acının hazzı hissedilmektedir. Sevgiliye kavuşulduğu anda o çektiği acıyla beraber duyduğu hazzın biteceğinden ve sevgiliyi bu sebeple incitmekten korkulduğu görülmektedir. Onun eserlerinde sevgili tek ve ulaşılmaz olmalı; aşk, yaşattığı acıyla beraber anılmalıdır. Bununla birlikte Avni Anıl'ın eserlerinin çoğunda yaşanmış ve hatıralarıyla, acısıyla, sitemiyle kalmış aşklardan söz edilebilir. “O eşsiz hatıralar gelir aklıma, sevgindi sevgilerin en yalansızı, bırakma ellerimi, yalanmış yeminlerin” gibi güftelerde yer alan sözler, sevgiliye kavuşulduğunu ve kavuşulduktan sonra ayrılığı betimlemektedir.

Hacı Arif Bey'in eserlerinde sevgiliye ulaşamamanın verdiği haz varken, sevgili ulaşılmaz olduğu zaman güzellerin şâhı oluyorken; Avni Anıl'ın eserlerinde sevgiliden ümit bekleme, gelmesini isteme, eski günleri anma gibi durumlar vardır. Hacı Arif Bey eserlerinde sevgiliyi ulaşılmaz noktaya yerleştirip onun kahrını da hoş görürken Avni Anıl'ın eserlerinde sevgilinin kaçmasından susmasından dolayı sitem edilmektedir.

Her iki bestekârın eserlerinde genel itibariyle kadın aşkla, güzelliğiyle ve ayrılıkla anılmıştır. Hacı Arif Bey Romantik Dönemin ilk temsilcisiyken Avni Anıl'ın son temsilcilerinden olması besteleri için seçtikleri güftelere de farklıklar kazandırmıştır. Makam açısından değerlendirilecek olursa Hacı Arif Bey'in kendi terkîbi olan Kürdilihicazkar makamını daha çok kullandığı göze çarpmaktadır.

Çalışmanın 1. Alt problemine bakıldığı zaman Romantik dönem bestekârlarından olan Hacı Arif Bey'in kadın algısı içeren eserleri tespit edilerek 20 adet eseriyle sınırlandırılmıştır.

Çalışmanın 2. Alt probleminde Romantik dönem bestekârlarından olan Hacı Arif Bey'in kadın algısı içeren eserlerin vezni değerlendirilmiştir. Eserlerin çoğu vezin kalıbına uyum sağladığı çoğunlukla 11 li 14 ve 15 li hece ölçülü vezin kalıplarına yer verildiği gözlemlenmiştir.

Çalışmanın 3. Alt problemine bakıldığı zaman romantik dönem bestekârlarından olan Hacı Arif Bey'in kadın algısı içeren eserlerinin Kafiye- Redif uyumu değerlendirilerek genel itibariyle kafiye-redif uyumunu olduğu görülmektedir.

Çalışmanın 4. Alt problemine bakıldığı zaman romantik dönem bestekârlarından olan Hacı Arif Bey'in kadın algısı içeren eserlerinin güfte incelemesi yapılmıştır. Güfte bölümü detaylı açıklanarak, şiir içerisinde kadından nasıl bahsedildiği detaylı olarak incelenip ele alınmıştır. Tezin konusunu içeren kadın algısı, şiirin her satırı anlaşılabilir şekilde günümüz Türkçesine uyarlanmıştır.

Çalışmanın 5. Alt problemi olan Romantik dönem bestekârlarından olan Avni Anıl'ın kadın algısı içeren eserlerin seçilmesiyle başlamıştır. 20 eserde sınırlandırılan çalışmada, kadın temalı şarkılar seçilmiştir.

Çalışmanın 6. Alt problemi olan Romantik dönem bestekârlarından olan Avni Anıl'ın kadın algısı içeren Eserlerin vezni nasıldır? Sorusuna cevap bulmuştur. Seçili eserler analiz edilerek eserlerin kaç heceli oldukları ifade edilerek vezin kalıpları çıkarılmıştır.

Çalışmanın 7. Alt problemine bakıldığı zaman romantik dönem bestekârlarından olan Avni Anıl'ın Kadın Algısı içeren eserlerin Kafiye- Redif şeması çıkarılmıştır.

Çalışmanın 8. Alt problemlerine bakıldığı zaman Romantik Dönem bestekârlarından olan Avni Anıl'ın kadın Algısı içeren eserlerinin güfte açıklaması yapılmıştır.

Bütün alt problemler detaylı bir şekilde incelenip, günümüz Türkçesiyle anlaşılır bir dille ifade edilmesi amaçlanmıştır.

Çalışmanın 9. Alt problemine bakıldığı zaman Romantik Dönem Bestekârlarından olan Hacı Arif Bey ve Avni Anıl'ın Kadın Algısı içeren eserlerinin benzer yönlerini ve farklı yanlarını bulup, yorumlayarak ifade edip, değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

SONUÇ

Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda her iki bestekârın da duygu ve düşüncelerini veya kadının kendisinde yaratmış olduğu etkisini esere kendi üslubuyla yansıttığı görülmektedir. Her iki bertkârın da eserlerin de “*sevgili*” güftenin başkahramanıdır. Genel manada ifade etmek gerekirse, kadının dış güzelliği her zaman ön plandadır. Uzun bukle bukle saçları, zülûf diye ifade edilir ve kokusu miske benzetilmiştir. Zülûf, perişan, dağınık, sihirli ve yakıcıdır. Misk gibi kokan saçlar âşığın aklını başından almaktadır, hem cezbeden aynı zamanda da saçın güzelliği, kokusu bakımından, eziyet eden bir faktör olarak görülmektedir. Güftekâr güzel kokunun kendisine bıraktığı etkiyi kendi üslubuyla ifade etmiştir. Güftelerde saç; genel olarak şekil, koku ve renk yönleriyle mecazlarla işlenmiştir. Saçın kokusu bazen bir bahar çiçeği esintisi yaşıtıyorken, bazen güzelliği anlatmaya kelimeler yetersiz kalabilmektedir. Zülûf dağınık ve karışıktır, saçın dağınıklığı âşığın aklını başından alıp, kıvrıkcık saçların uçlarında olan buklelere gönlünün asılı olduğunu kendi kalemiyle ifade etmektedir. Başka güzel olan durumlardan bir diğeri de sevgilinin gözleri olmuştur. Göz; çeşm, dide, ayn, olarak ifade edilmiştir. Genellikle siyah veya ela renklerde ve bademe benzerliğine vurgu yapılmıştır. Göz ve bakış, eserlerde can alıcı olarak ifade edilir. Büyüleyici ve insanı tesiri altına alma şekline vurgu yapılmaktadır. Gözü destekler nitelikte olan kirpik ve kaş, bakışa dâhil olan bir etkidir. Âşığın veya kaleme alan bestekârın gözden sonra sıklıkla bahsettiği büyük nitelik taşıyan unsurlardır. Kirpik; müjgân ifadesi kullanılarak, şekil itibariyle ok, hançer, neştere benzetilmektedir. Örneğin, “gönlüme ok gibi saplandı” ifadeleri kullanılmaktadır. Kaş unsuruna; ebrû ifadesiyle, keman, yay, hilal benzetmeleri yapıldığı görülmektedir. Sevgilinin diğer bir güzellik unsurlarından biri de gamzesi olmuştur. Gamze; sevgilinin güzelliğine vurgu yapılırken ifade edilen büyük etkenlerden biridir. Bu gamze gönlü perişan olan âşığın ölümü, kıyameti olur şeklinde ifade edilir. İki bestekârın da eserleri incelendiği zaman kadının fiziksel durumuna atıfta bulundukları görülmüştür. Kadının güzelliği dillere destandır. Bakışı yakıcı, kirpikleri gönlüne saplanan ok gibidir. Kaş yay, saçları miski anımsatan cinstendir. Sevgilinin selvi ağacına benzetildiği görülmektedir. Selvi ağacı gibi uzun ve gösterişlidir. Divan edebiyatı ile girift olan Türk Müziği, güfte içerisinde bu tarz benzetmeler barındırmaktadır. İki bestekâr da dönemin şiir akımından etkilenerken üsluplarına bu dili kazandırdıkları yapılan çalışmada görülmektedir. İki bestekâr da yaşadıkları dönemin izlerini eserlerinde taşıdıkları görülmektedir. 19. yüzyılın dönem esintilerini Hacı Arif Bey’in eserlerinde

görmemiz mümkün olmuştur. Divan edebiyatı etkisi eserlere hâkim durumdadır. Osmanlıca, Arapça veya farsça Hacı Arif Bey'in eserlerinin güfte bölümünde sıklıkla kullanılan bir dil olmuştur. Yaşadığı dönem itibariyle de uyum göstermektedir. Avni Anıl ise 20. yüzyılın ortalarında karşımıza çıkan bir bestekârdır ve Hacı Arif Bey' e nazaran eski Türkçe dediğimiz üsluptan uzaklaştığı daha bugünüme hitap eden bir dil kullanıldığını görülmektedir. Avni Anıl'ın kullanmış olduğu bu üslup da yaşamış olduğu dönemle uyum sağlamaktadır. Avni Anıl eserlerinin güfte kısmında ifade edilmek istenilen durum, kelimelerin ilk anlamında ortaya çıkmaktayken, Hacı Arif Bey'in eserlerinde cümleler, ilk anlamlarından ziyade, yan anlamlarda gizli olup, mecazlar ve betimlemelerle ifade edilerek kullanıldığı görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Açar, S. (2015). *Toplumsal Cinsiyet Ekseninde Rock Müzikte Kadın. Şebnem Ferah Örnek Olayı*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
- Adar, Ç (2015). Türk Müziğinde Kadın Algısı. Hacı Arif Bey Eserler Örneği Uluslararası *Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 8(37), 1072-1081.
- Adar, Ç. ve Yetim B. (2020). Sanatta Kadın Algısı. *Afyonkarahisar Türküleri Örnekleme*, Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (24), 163 – 188.
- Ak, A.Ş. (2002). *Türk Müsiki Tarihi*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Ak, A.Ş. (2014). *Türk Müsiki Tarihi*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Ay, B. (2018), *Tanburi Cemil Beyin Sözlü Eserlerinin Makamsal Açısından İncelenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Aydemir, M. (2014). *Türk Müziği Makam Rehberi*, İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Barutçu, T. (2019). Taş Plak Geleneğinde Türk Müziği Kadın Ses Sanatçılarının Müzikal Kimlik ve Roller. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Müzik Araştırmaları Dergisi*. 5(10) 83-107.
- Berker; E. (b.t.). Türk Musikisinde Dönemler, Meydan Larousse, C.IX.
- Boyacı, S. (2018). *Sanatta Kadının Temsiliyeti ve Göstergeler Üzerinden Yeni İfade Olanaklarının Araştırılması*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Yüksek Lisans Sanat Çalışması Raporu). Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.
- Can, M.C. (2009). *Klasik Türk Müziği. Türk Kimliği II*, Ankara: Sevinç Matbaacılık.
- Ceylan, C. (2005). *Hacı Ârif Bey*, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Müdürlüğü Yayınları.
- Çak, Ş. E. ve Beşiroğlu, Ş (2017). *Kadın ve Müzik*, İstanbul: Milenyum Yayınları.
- Çakar, Ş. (1996). *Türk Musikisinde Usûl*, İstanbul: Milli Eğitim Basım Evi.
- Çelikkol, E (2002). *Türk Müsiki Dili*, Ankara: Minpa matbaacılık.
- Devellioğlu, F. (2001). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara: Aydın Kitabevi.
- Dökmen, Z. Y. (2015). *Toplumsal Cinsiyet: Sosyal Psikolojik Açıklamalar*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Güloğlu, V. (2006). Atatürk Dönemi Türk Müziği Politikalarının Yansımaları: Kadın Ses Sanatçıları. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (Özel Sayı), 165-179.
- <https://www.notaarsivleri.com/arama.html?kelime=avni+an%FDI> (Erişim Tarihi: 30.06.2022).
- <https://www.notaarsivleri.com/arama.html?kelime=hac%FD+arif+bey> (Erişim Tarihi: 30.06.2022).
- İstanbullu, S. (2014). *Kültür ve Müzik Eğitimi Ögesi Olan Türkülerde Kadın Temasının Analizi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Kutluk, F. (2016). *Müzikte Cinsellik*, İstanbul: H2O Yayıncılık.
- Makal, A. (2020). Toplumsal Cinsiyet Açısından Müzik ve Kadın: Dünyada ve Türkiye'de Kadın Müzisyenler ve Cinsiyete Dayanan Ayrımcılık. 2(65), 739-790.
- Nutku, Ö. (2010). Kadın ve Sanat, *Yedi Dergisi*. 4, 137-142.
- Özkişi, Z. G. (2012). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Türkiye'de Kadınların Bestecilik Eğitimine Erişimi ve Bestecilik Kariyeri, *Turkish Studies*, 7(3), 2105-2114.
- Öztuna, Y. (1986). *Hacı Arif Bey*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Pala, İ. (2006). *Divan Edebiyatı*, İstanbul: Kapı Yayınları.
- Salgar, F. (2011). *Hacı Arif Bey (Hayatı-Sanatı-Eserleri)*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.

- Sarıkaya E. ve Özer M.C. (2015). Kadının Sanat, Yaratıcılık ve Romantik Dönem Bestecileri Üzerinden Bir Okuması, *Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı Dergisi*, (7), 97-109.
- Sunat, N. T. (1994). *Hacı Arif Bey'in Çeşitli Makamlardaki Aksak, Curcuna ve Türk Aksağı Usulündeki 50 Şarkısının Prozodik Tahlili*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tekin A. (2015). *Türk Müsikiğinde Nağmeler ve Makamlar*, İstanbul: Büyüyen Ay Yayınları.
- Türk Müsiki Atlası (2019 kolektif Yazar) Ankara, Yeni Türkiye Yayınları.
- Türkmen, E. F. (2012). Lavignac'ın "Musiki Terbiyesinde" Kadın ve Müzik Algısı, KTÜ 1. Uluslararası Müzik Araştırmaları Sempozyumu, Trabzon, s.181-190,
- Uçan, A.(1997). *Müzik Eğitimi Temel Kavramlar-İlkeler-Yaklaşımlar*, Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Ulusoy, N. (2017). *Avni Anıl Bestelerinin Müsiki Açısından İncelenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.
- Ünsal, N. (1992). Hacı Arif Bey'in Şarkı Formu Açısından Hayatımızdaki Yeri, (Yayımlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yağcı, S. (2015). *Din Görevlilerinin Dini Türk Müziğinde Kadının Rolüne İlişkin Görüşleri (Afyonkarahisar İli Örneği)*, (Yayımlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Yahya Kaçar G. (2012). *Türk Müsiki Rehberi*, Ankara: Maya Akademi Yayınları.
- Yıldırım A. ve Şimşek H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.